

fókuszban a háború

Az iskolapadtól a lövészárókig

A háború örültség

Esküvő, menekülés közben

élő víz

A gettótól a templomig

Győri János, a hídpásztor

Kukorica a betonon

híd

evangélikus missziói magazin

2014. IV. szám

<http://misszio.lutheran.hu>

Tartalom

fókuszban a háború

- 3 Bevezető
- 4 Kardból ekét – harminc év után
- 7 Az ellenség, avagy mi a közös a turistamenüben és a háborúban
- 8 Az iskolapadtól a lövészárokgig
- 10 Esküvő, menekülés közben
- 11 A világháború megtanított imádkozni?
- 12 Kitekintés – Vallások a háborúról
- 14 Na de kinek van igaza?
- 16 Aktív erőszakmentes ellenállás:
Jézus, Mahatma Gandhi, Martin Luther King
- 18 „A háború nem jó...”
- 20 Harcolni pedig kell!
- 22 Háború vagy béke?
- 23 Reményik Sándor: A katonák
- 24 A háború rizikója
- 25 A veres lovas
- 26 A háború meg a hús szaga
- 26 Ima békéért
- 27 Jöjj közelebb!
- 28 „Sok háborúság által kell nekünk az Isten országába bemennünk”
- 30 Az egyház és a háború
- 31 Simon András gondolatai
- 32 Iancu Laura versei
- 33 A háború örökség
- 34 Bankóbunkó pacnik
- 36 Háborúktól a békéig a Bibliában
- 38 Könyvajánló
- 38 A bút is megszerették

élő víz

- 40 XX. SZÁZADI HITVALLÓINK – A sebek gyógyulása Krisztus szeretetében
- 42 BIZONYSÁGTÉTEL – A gettótól a templomig
- 43 ÜLDÖZÖTT KERESZTYÉNEK – Vállalom, hogy imádkozom – I commit to pray
- 44 BESZÉLGETÉS – Abban nincs szégyellnivaló, hogy normális értékeket képviselek
- 46 MISSZIÓ – Istennek hagyta 1. rész
- 50 HOGYAN TOVÁBB, EGYHÁZ? – Cselekvő együttérzéssel
- 52 KÖVESSÉTEK HITÜKET – Győri János, a hídpásztor
- 54 ÉNEKEM AZ ÚR – Szívemből magasztalom
- 54 IMÁDKOZZUNK
- 55 REJTVÉNY * DERŰ
- 56 AJÁNLÓ * HÍREK * RÁDIÓMISSZIÓ
- 57 BESZÉLŐ KÉPEK – Kukorica a betonon
- 57 IMÁDSÁG – Ima a lelkipásztorért
- 58 A diófa meséi
- 60 Babits Mihály – Húsvét előtt

Kedves Olvasó!

Magazinunkat a mellékelt csekken vagy átutalással fizetheti elő.

Előfizetési díj egy évre: 1600 Ft

Kérjük, hogy a közlemény rovatba írja be, hogy **előfizeti-e** az újságot, vagy **adománnyal** segíti a Híd és a missziói munka szolgálatát.

Minden Evangélikus Élet hetilapot olvasó testvérünk előfizetés nélkül kapja a magazint, de támogatást tőlük is örömmel fogadunk.

A Híd magazin nem az Evangélikus Élet melléklete, hanem önálló sajtótermék, megrendelése a hetilaptól függetlenül történhet.

Legyen Ön is a missziói munka rendszeres támogatója!

Az Evangélikus Missziói Központ számlaszáma: 11716008-20157087

Köszönjük eddigi adományát!
Kérjük, segítse misszióinkat ezután is!

Impresszum

híd

evangélikus missziói magazin
2014. IV. szám
megjelenik negyedévente

HU ISSN 1787-5749

Kiadó és szerkesztőség:
Evangélikus Missziói Központ –
Magyar Evangélikus Rádiómisszió [f](#)
1164 Budapest, Batthyány Ilona u. 38-40.
tel./fax: 06 1 400 3057
e-mail: evmis@lutheran.hu
<http://misszio.lutheran.hu>
számlaszám: 11716008-20157087

Felelős szerkesztő:
Szeverényi János [f](#)
tel.: 06 20 824 5463
e-mail: janos.szeverenyi@lutheran.hu,
www.szeverenyijanos.hu

Munkatársak:
Balog Eszter, Erdészné Kárpáti Judit,
Fehér Charlotte, dr. Garádi Péter,
Kis Ferenc Balázs, Kovács László,
Kóháti Dorottya, Szeverényi Jánosné,
ifj. Zászkaliczky Pál

Layout, grafikai tervezés, tördelés:
Kreatív Flotta
Perl Andrea, Perl János
www.kreativflotta.hu

Nyomdai kivitelezés:
Pauker Nyomdaipari Kft.
www.pauker.hu

Egy szám ára 400 Ft,
előfizetési díj egy évre 1600 Ft.
Megrendelhető a kiadónál.
Az Evangélikus Élet hetilapban elhelyezett
példányok ingyenesek.

Adományokat kérünk és elfogadunk.

magyar
nyomdai termék
KÖZÖSSÉGI MUNKÁK

Partnereink:

– Ön, honvéd elvtárs, ölné embert?

A tiszt felszólítására ülő helyzetből vigyázzba állva kellett azonnal válaszolni.

– Főhadnagy elvtársnak Szeverényi honvéd jelentem, nem ölnék.

– Üljön le!

Ez a rövid, de fajsúlyos párbeszéd 1979-ben zajlott le a lenti laktanya politikai tisztje és köztem. Miután hasonló feleletet kapott a szuperaktív tiszt még két-három teológustársamtól is, percekig kiabált velünk: „Maguk miatt fog elesni Magyarország egy esetlegesen bekövetkező háborúban...!”

Politikailag megbízhatatlan, hírhedten szigorú, elsőlépcsős alakulat (harci eseménynél őket vetik be először) volt a miénk, sok büntetett előéletűvel és ötven, különböző felekezeti teológussal. Velünk külön foglalkoztak: a kiképzés, a lövészeti gyakorlatok, az eskütétel mind elszeparáltan történt.

Abban az időben többen kaptak börtönbüntetést hazánkban, mert megtagadták a fegyveres szolgálatot: nazarénusok, Jehova tanúi és a katolikus Bokor-közösségek tagjai.

Azóta volt lehetőségem ezekről a kérdésekről gondolkodni, tájékozódni. Nem állítom, hogy ma már minden világos előttem, de néhány gondolatomat megosztom az olvasóval.

A bűnbeesett embernek, világnak azért adta Isten a törvényt, hogy legyen egy szempontrendszer, eszköz, amely emberhez méltó élethez segít. Törvényre, hatóságra, rendfenntartó erőkre, ha tetszik, erőszakszervezetekre szükség van. Ezek nélkül végleg elszabadulna a pokol. Az emberek akkor a legkiszolgáltatottabbak, amikor egy országban vagy településen nincs törvény és közösséget védelmező hatóság. Tragikus példák erre a világ mai feszültségócai. Bárki bármit megtehet ilyenkor.

A keresztyének nem gondolhatják, hogy a „piszkos munkát” a hitetlenekre bízva élvezhetik a rend biztonságát. A hatalom Isten segítségével, védelme mindannyiunk számára (Róm 13,1–7).

Bulányi György piarista szerzetesnek, a Bokor-bázisközösségek vezetőjének hatására vállalták ifjú katolikusok a több évi börtönbüntetést. Egy alkalommal erről a témáról beszélgettem vele. A Hegyi beszéd alapján a teljes erőszakmentességet vallotta, hirdette. Azt kérdeztem tőle, hogy akkor mit kell cselekedni, ha védteleneket, akár gyermekeket is agresszió ér? – Erre ő akkor ezt felelte: „Megfogtál, fiam.”

Bizonyos helyzetekben a gonosznak ellen kell állni, az ármokfutót le kell fogni és elkülöníteni a többiektől. Azután hirdethetem számára az evangéliumot is.

Jézus, Pál apostol, Luther nem tanított az általános erőszakmentességről. De arról igen, hogy a hitért nem harcolhatok fegyverrel. Ezen a területen az egyháznak van mit megbánnia.

A konfliktusok megélése, kezelése Isten nélkül, az ő igéjének kihagyásával vagy félreértelmezésével szörnyűséges helyzeteket eredményezhet. Ez vonatkozik a béke időszakára is. Isten nélkül a külső béke is lehet fojtogató.

Ha nekem szegezné valaki a fenti kérdést, ma sem tudnám vállalni az ölés eshetőségét. Remélem, Isten megóv egy ilyen helyzettől, de azt is tudom, hogy a ránk bízottakat (család, haza) meg kell védeni veszély esetén.

Az elmúlt hónapokban sokszor mondogattam magamban *Babits* kiáltását:

„... béke! béke már!
Legyen vége már!”
(*Babits Mihály: Húsvét előtt*)

SZEVERÉNYI JÁNOS

Kardból ekét – harminc év után

Harminc éve, 1984 júliusában rendezték meg Budapesten a Lutheránus Világszövetség nagygyűlését. A találkozót megelőzően ifjúsági találkozóra is sor került, több száz küldött részvételével. A nemzetközi előkészítő bizottság – amelynek tagja lehettem – meghívása nyomán az egyik fő előadásra az akkori Német Demokratikus Köztársaságban szolgáló lelkész, *Harald Bretschneider* kapott felkérést.

Ő a keletnémet állammal és annak hivatalos ideológiájával határozottan szembenálló szász egyház ifjúsági lelkészeként egyik szervezője volt a *Frieden schaffen ohne Waffen* (békét teremteni fegyverek nélkül) jelmondatot valló mozgalomnak, továbbá az ő nevéhez fűződik a '80-as évek egyik legnagyobb alternatív egyházi rendezvényei, a „Friedensdekade”-ok elindítása. Ez azt jelentette, hogy minden év őszén tíz egymást követő napon

imádkoztak fiatalok a békéért és igazságosságért (köztük az emberi jogok megvalósulásáért), valamint a teremtettség megőrzéséért. Ezekből nőttek ki azok a lipcsei és drezdai alkalmak, amikor is a templomi imádságok után a mind több tüntető vonult az utcára. 1989 őszén ezek a megmozdulások is nagymértékben hozzájárultak *Honecker* pártfőttkár lemondásához, majd az NDK megszűnéséhez.

Jellemző volt Bretschneider leleményére, hogy ő találta ki azt a logót, amely a keletnémet békemozgalom jelképe lett. *Schwerter zu Pflugscharen* (kardból ekét) mottóval annak – az egyébként szovjet művész által készített – szobornak a rajza volt látható, amely a Szovjetunió ajándékaént az Egyesült Nemzetek New York-i székháza előtt áll. **Az aktuális igehelyet (Mik 4,3) is feltüntető logót több tízezer példányban nyomtatták ki, ám nem papírra, hanem textilre.** Az állami cenzúra szövege ugyanis csak a papírra nyomtatott szövegekre és ábrákra vonatkozott... A '80-as években fiatalok demonstratív módon ruhájukra vagy hátizsájjukra varva viselték ezt a jelképet. Egy idő után parancsba kapta a rendőrség, hogy ezeket el kell venni a fiataloktól – olyan áron is, hogy a helyszínen kivágták a jelvényt a ruhájukból.

Harald Bretschneider budapesti előadása is nagy bátorságra vallott. Határozott hangon szorgalmazta egyebek mellett az iskolai katonai nevelés megszüntetését. Előadásának utolsó bekezdése (amelyben egyebek mellett a besúgók által megfigyelt megalkalmazásairól is szólt) a konferencia záró dokumentumába is bekerült.

A budapesti nagygyűlésről hazatérő Bretschneider már a határon leszállították a vonatról és vizsgálati fogságba helyezték. Püspökétől azt kívánták, hogy fossa meg őt az ifjúsági lelkési státusztól, ám ő bátran kiállt mellette.

Az alábbiakban Magassy Éva fordításában részleteket közlünk Harald Bretschneider budapesti előadásából, amely 1984. július 14-én hangzott el a konferenciának otthont adó Budapesti Műszaki Egyetemen.

FABINY TAMÁS

Kedves Barátaim! Kedves Testvérek!

Berlintől 100 kilométerre északra, Boizenburg városában áll egy XVII. századból való ház. Az ajtó felett van egy felirat: „Isten óvja ezt a házat, s az itt ki- és bejárókat”. Alatta pedig: „Városi tanács – Népi rendőrség”. Egy keletnémet újságban megjelent erről egy kép, az alábbi kommentárral: „Mindig csak a felelősség tologatása”.

[...] A fiatalokat különösen is érinti a béke és az igazságosság kérdése. Ezért szeretném megosztani a tapasztalataimat és a gondolataimat. Bízom benne, hogy a közös beszélgetés bátorít minket az életre. Szeretném megköszönni az LVSZ-nek, s különösen is a magyarországi egyháznak, hogy létrejöhett ez a találkozó, és közösségünk lehet itt egymással, az információk által tágulhat a horizontunk, és a megosztott hitbeli tapasztalatok által kölcsönösen egymást erősítjük.

*

A Kelet–Nyugat problematika mögött a különböző értékrend áll, amely megmutatkozik például a szociális tervezdélkodás vagy a szabad piacgazdaság különbségében, vagy az egyén és a közösség szerepében.

[...] Béke és igazságosság a Kelet–Nyugat-perspektívában azonban nem csak a nukleáris fegyverkezési verseny életveszélyes fenyegetésének, az ezzel kapcsolatos kutatásoknak és teszteknek az összefüggésében jelentkezik.

[...] Témám a hatalommal való felelős bánásmód kérdésének átgondolására készlet. Ezért foglalkoztam az öszövétségi prófétákkal. Ők megmutatják:

- A hatalom Isten ajándéka, amivel az embernek felelősen kell bánnia.
- Ez a felelős magatartás nem csak a politikusokkal és a tudósokkal szemben elvárás, hanem minden egyes emberre vonatkozik.
- A hatalommal való visszaélés következménye Isten ítélete és az emberek közötti közösség szétrombolása.

*

Nem beszélhetek békéről és igazságról anélkül, hogy ne kerüljön elének az ember megigazulása Isten kegyelmes cselekedete által. Ugyanis ebben gyökerezik a mi munkánk. A Római levél (5,1–5) ezt mondja:

„Mivel tehát megigazultunk hit által, békességünk van Istennel a mi Urunk Jézus Krisztus által. Őáltalán kaptuk hitben a szabad utat ahhoz a kegyelemhez, amelyben vagyunk, és dicsekszünk azzal a reménységgel is, hogy részesülünk az Isten dicsőségében. De nem

csak ezzel dicsekszünk, hanem a megpróbáltatásokkal is, mivel tudjuk, hogy a megpróbáltatás munkálja ki az állhatatosságot, az állhatatosság a kipróbált-

A béke utáni vágy teremtő erőket szabadít fel.

ságot, a kipróbáltóság a reménységet; a reménység pedig nem szégyenít meg, mert szívünkbe áradt az Isten szeretete a nekünk adatott Szentlélek által.”

Isten megigazított gyermekeként tudatosan vállal-

Harald Bretschneider

hatjuk felelősségünket. Hitbeli felismeréseinket át kell váltanunk politikai lépésekre. **Az ilyen közös felelősségvállalás gyakran a hatalom hálójába való belegabalyodáshoz vezet.** Mégis meg kell kockáztatnunk. Az egyházak hozzájárulásai a közös

biztonság, a bizalomerősítő intézkedések és a kölcsönös függőség témájához jó példái annak, hogyan ültethetők át a hitbéli felismerések a politikai életbe.

A béke utáni vágy teremtő erőket szabadít fel. Ebből a vágyból született az NDK evangélikus egyházában a békeévtized. Minden évben a békéért viselt felelősség egy adott aspektusával foglalkoznak az ifjúsági és gyülekezeti csoportok. Ebben az évben a téma: „Élet a halál ellen”. Plakátok, könyvjelzők, szórólapok (rövid áhítatokkal mindennapos használatra) gondoskodnak a nyilvánosságban való megjelenésről. Megindító látnom, amikor a békeévtized vezérgondolata („kardokból ekét”) a Biblia békéről szóló bizonyágtételét olyannyira közel vitte az emberekhez, hogy az utcán is beszédtéma lett.

Az európai regionális csoport javaslata Harald Bretschneider felvetései nyomán:

Kérjük az LVSZ közgyűlését,
– legalább annyira hallja meg a fiatalok

hangos és halk segélykiáltását, mint az egyházak létéért való aggodalom hangját!

Kiáltunk:

- az éhezők szenvedése miatt,
- a reménytelenek hallgatása miatt,
- a megfigyelték félelme miatt,
- az ütlegelték kiáltásai miatt,
- a rabok láncai miatt!
- Közösen gondolja át az igazságosság és a béke kérdését Kelet és Nyugat, Észak és Dél között. Igazságosság nélkül nincsen béke, és béke nélkül nincsen igazságosság;
- álljon ellen az igazságtalan struktúrák nyomán tapasztalható hatalommal való visszaélés kísértésének, lépjen fel a hatalom felelős megélése érdekében, és dolgozzon ki erre lelki kritériumokat;
- emelje fel szavát a nukleáris és hagyományos fegyverzetek kutatásának és tesztelésének leállításáért, és szorgalmazza a közepes hatótávolságú rakéták kivonását Nyugat- és Kelet-Európából;

- lépjen fel a civil katonai szolgálat lehetőségének érdekében, és azokért, akik lelkiismereti döntésük alapján egy olyan etika szerint próbálnak élni, melynek meg kell valósulnia a jövőben, amennyiben élni akarunk;
- szorgalmazza a békére nevelés kérését az oktatási és nevelési intézményekben, melynek része a minden nép közötti kiengesztelődés és barátság, ezáltal nyilvánítja ki a leszerelési törekvése valódiságát.

Tanúsítjuk, hogy az ezekből a kérdésekből felismerhető szenvedély az élet iránt Isten kiengesztelő cselekvésének evangéliumából nő ki.

Ez:

- az erőtléneknek reménység,
- a hatalmasoknak helyreigazítás,
- a nagyothallóknak figyelmeztetés,
- a szorongatott helyzetben lévőknek szabadulás,
- a gyengéknek erő.

Az ellenség, avagy mi a közös a turistamenüben és a háborúban

A képet, ami a fonalat adta a háború témájához, 2012-ben készítettem Rómában. A felirat a táblán így szól: Ellene vagyunk a háborúnak és a turistamenünek. A kijelentés valószínűtlen párosítása a humoros olvasaton túl közös nevezők kutatására készíthet.

A turistamenü praktikus. Az étteremnek megkönnyíti a dolgát: gyorsabban el tudja készíteni az előre összeállított, jól bevált fogásokat. A vendégnek is egyszerűbb: nem kell sokat kommunikálni a pincérrel, kérdéseket feltenni az egyes ételekkel kapcsolatban. Az új, másik kultúra megismerése közben csak minimálisan kell elhagyni a komfortzónámat és közben mégis azt gondolhatom, hogy a részvétel váltam annak a kultúrának, és az is a részemé. Megkockáztatom, hogy ez sokszor illúzió. Az is igaz, hogy gyakran nem szükséges ennél mélyebb kapcsolatot kialakítani a környezetemmel.

Ez a leegyszerűsítő, önmagam kényelmét a középpontba helyező hozzáállás, ha általánossá válik, azt a veszélyt rejt magában, hogy természetellenesnek, ellenségesnek érzékelem a másságot, ha leplezetlenül, a maga idegen összetettségében tárul elém. Emberi kapcsolatainkban az ilyen találkozások kikerülhetetlenek. **Paradox módon saját megismételhetetlen egyediségünket, amelyben Isten képmását hordjuk magunkon, sem tudjuk egymás nélkül megélni.**

Isten Krisztusban a legszemélyesebb módon lép hozzánk. Átlépi a saját komfortzónáját, hogy megismerhessük Őt. Ezáltal saját magunkat és egymást is. Ahogy a Római levél ötödik fejezetének tizedik verse fogalmaz: „Mert ha akkor, mikor ellenségei voltunk, megbékéltetett minket Isten önmagával Fia halála által, akkor miután megbékéltettünk, még inkább üdvözíteni fog élete által.”

Ha „Krisztussal együtt keresztre vagyok feszítve: többé tehát nem én élek,

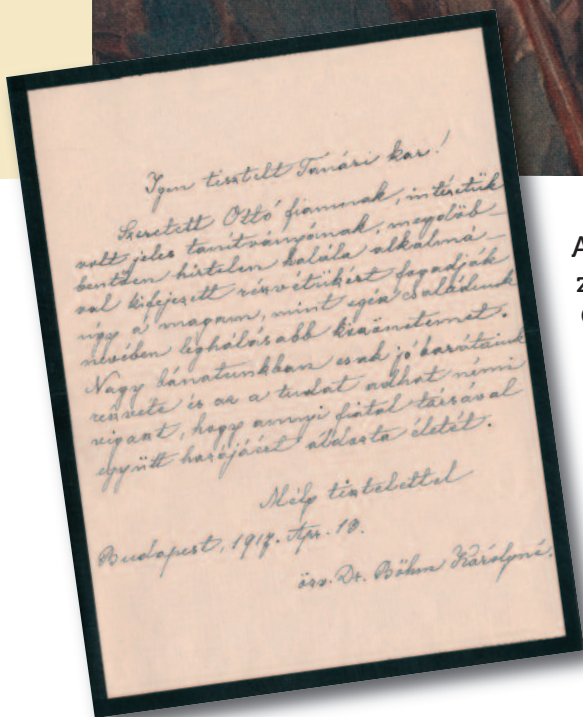

hanem Krisztus él bennem; azt az életet pedig, amit most testben élek, az Isten Fiában való hitben élem, aki szeretett engem, és önmagát adta értem” (Gal 2,20), nem szükséges többé védekezni a másik különbözősége ellen. Krisztusban képessé válok arra az életre, amiről a Filippi levél ír: „Semmit ne tegyetek önzésből, se hiú dicsőségvágyból, hanem alázattal különbnek tartásotok egymást magatoknál; és senki se a maga hasznát nézze, hanem mindenki a másokét is. **Az az indulat legyen bennetek, ami Krisztus Jézusban is megvolt: mert ő Isten formájában lévén nem tekintette zsákmánynak, hogy egyenlő Istennel,** hanem megüresítette önmagát, szolgálai formát vett fel, emberekhez ha-

sonlóvá lett, és magatartásában is embernek bizonyult; megalázta magát, és engedelmeskedett mindhalálig, mégpedig a kereszthalálig. Ezért fel is magasztalta őt Isten mindenek fölé, és azt a nevet adományozta neki, amely minden névnél nagyobb, hogy Jézus nevére minden térd meghajoljon, mennyieieké, földieké és földalattiaké; és minden nyelv vallja, hogy Jézus Krisztus Úr az Atya Isten dicsőségére.” (Fil 2,3–11).

Isten szeretetében megbékélhetünk és megelégedhetünk. Alkalmassá tesz minket arra, hogy rajtunk keresztül magához szeresse azokat, akik Őt még nem ismerik.

DELI ESZTER KINGA

A fasori gimnázium iratanyagában, a tanári hagyatékok között fontos I. világháborús forrásanyag rejtőzik. Hittrich Ödön igazgató-tanító levelezésének két csomója ez. Az iskola volt tanítványai és tanártársak levelei az egyes ember szintjén értetik meg, hogyan élték meg a világháborút.

Az iskolapadtól a lövészárókig

A fasori gimnázium tanárainak és volt diákjainak levelei az I. világháború frontjairól

Hittrich Ödön, a fasori gimnázium igazgatója levelezett volt diákjaival, akiket behívtak, és a világháború frontjain, a monarchia különféle sarkaiban, tájain szolgáltak. Többen a volt diákok közül mint tanultak például a tábori tüzérséghez kerültek, de zászlós, kadét is akadt köztük. Hittrich igazgató fontos feladatának tartotta, hogy volt diákjaival a nehéz időkben is tartsa a kapcsolatot, ezzel mintegy ezt a különleges missziót is betöltve. Ő is írt nekik rendszeresen, nemcsak ők neki. A diákkori emlékek, a régi, békés világgal tartott kapcsolatuk sokat jelentett nekik, segített tartani bennük a reményt.

Ezekkel a kis lapokkal emlékeznek vissza ifjúságukra, s talán abban reménykednek, hogy egyszer véget érve a megpróbáltatás, vissza is fognak térni a tanulás, a tudományok területére. Lát-szik, hogy az iskola volt diákjait milyen megbecsülés és bizalom fűzte tanáiraikhoz. Az iskolapad, a tudományok, a hit iskoláiban való nevelést a háború kegyetlen valóságától egy világ választja el.

Némely levélen eléggé érződik a nehéz, elhúzódó háború, a frontba való belefáradás, a béke- és hazavágyakozás. Szinte Gyóni Géza háborús verseinek a hangulata köszön vissza e levelekből, lapokból.

Formailag is érdekes a gyűjtemény: a tábori levelezőlapok (Feldkorrespondenzkarte, Feldpostkarte) szerény kiállítás, illetve képeslapok a Monarchia és a front különböző tájairól. A rajtuk levő pecsétek felirata, a sokszor ceruzával körmolt írásközélete, majd tartalma jellemző az I. világháború körülményeire. Ezekben a szűkszavú, néhány szavas, mondatos értesítésekben, vagy azok mögött sok minden rejtőzik.

CZENTHE MIKLÓS

Igen hirtelt Igazgató Úr!
 Romanian gondolat ar egy év előtti szép időben
 mennyire más volt akkor, mint most minden
 cselekedetemmel megvolt a célja, mint most sem-
 mit sem tettem hiába! Most meg itt
 unatkozom a Sette Camenini gyönyörű
 fennsíkján, alig tudom élvezni annak... szép-
 ségét. Az ember egészen eltompul itt, alig
 van érzéke másra, mint a posta és menage
 [ellátás] iránt, meg természetesen a szabad-
 ság kérdése is érdekli. Üdvözlését küldi
 Önnek volt tanítványa, Pribelszky Pál"

Kedves Igazgató Úr!
 Kimenőidat hálásan köszönöm,
 az érteitől épíng a posztonyit is, amit
 postát küldött ide valódi, megdöbbent
 és nagy öröklődéssel végigolvastam.
 A posztonyi első, 1908-i elsőosztályo-
 saim közül egy más hős halált
 halt; megrendítő és ilyen fiatal
 élet pusztulása! És kitudja
 mi van még reá, az egyedül
 fennmaradt nem tudom a gyors
 befejezést remélni. Talán
 ha ti továbbra lesz a tör!
 nagy hirtelt Igazgató Úr!
 Tulajdonképp csak itt látja az ember, h-
 milyen jó volt az, a amikor még "gyere-
 kek", diákok voltunk, az iskolapadban ültünk,
 nem volt semmi gondunk.
 Most ar egy...
 felkötés...
 elött nem lehet, hanem 25-30 évesen...
 de arit...
 bajom van, és éppen...
 megint látni Postát, ar...
 Kiváló...
 értendőt
 1917. XII. 17. Pribelszky Pál

1917. december 17.: „Tulajdonképp csak itt látja az ember, hogy milyen jó volt az, amikor még gyerekek, diákok voltunk, az iskolapadban ültünk, nem volt semmi gondunk.”

„Mélyen Tisztelt Kedves Tanár Úr” – írja Hittrich egyik diákja: „Hála Istennek azt jelenthetem, hogy egészségem bámulatos gyorsasággal visszatérőben van és április közepére teljes egészségben térhetek majd haza. Pótolni fogom a mulasztott anyagot.”

„A muzika gránát és repülő hangja mellett írom a kártyát és eszembe jut a gesztenyelombos faszor.”

„Szomorúan gondolok az év előtti szép időkre, mennyire más volt akkor, mikor minden cselekedetemnek megvolt a célja, mikor semmit nem tettem hiába! Most meg itt unatkozom Sette Camenini gyönyörű fennsíkján, alig tudom élvezni annak... szépségét. Az ember egészen eltompul itt, alig van érzéke másra, mint a posta és menage [ellátás] iránt, meg természetesen a szabadság kérdése is érdekli. Üdvözlését küldi Önnek volt tanítványa, Pribelszky Pál”

1915. december 29.: „Elmúltak a szent napok [karácsony]. Megbecsülték magukat elleneink is, s a puskaropogás, ágyúdörejek hangja helyett karácsonyi énekek dallamait hozta felénk a langyos esti szellő. De most? Minden a régi, vége a nyugalomnak, s ugyancsak iparkodnak a kultúra Pompeijét tökéletesíteni... Boldog, új esztendő-t kíván szerető, hálás tanítványa...” [A kritika átment a cenzúrára, elég finom volt, vagy nem értette meg a cenzor.]

1916. május 25. [A lap be van sározva, minden bizonnyal a front mostoha körülményei miatt.] „Sok olyan napunk, sőt hetünk volt, hogy az írás lehetetlen volt.”

1916. február 21.: „Szeretett Igazgató Úr! Tempora mutantur et nos mutamur in illis.” [Változnak az idők, és mi is vele változunk.] ... „Nem vagyunk, kik voltunk, más óhajok, vágyak töltenek el bennünket...” Fähnrich [zászlós] KuK Inf Baon v. Hindenburg, No. III/69. Baon Stab, Feldpost 320.

Koch István levelei: 1916. november 29., újévi jókívánság: „Jöjjön el mihamarabb a béke!”; szabadkai városháza képeslap; 1916. augusztus 4.: „A posztonyi első 1908-i első osztályosaim közül egy már hősi halált halt! Megrendítő egy ilyen fiatal élet pusztulása! És ki tudja, mi vár még reánk!”

Esküvő, menekülés közben

Budapest, az Ibrahim és a Daróczi utca sarka, 1945 tavasza. Fotó: Jásdi Sándor

Édesanyám, Jásdiné Gajárszky Magdolna húszévesen élte át Budapest ostromát. *Bővített életrajz* című írásában így emlékezett 1944–1945 fordulójára.

Budapest körül a gyűrű karácsonykor teljesen bezárult. 1944. december 25-én átköltöztünk a szomszédos ciszter rendház pincéjébe, mint mindenki a környék családi házaiból. A földön szalmaszákok, rengeteg ember elfért a vastag falú, erős épületben. Brisity rendfőnök oltárt állíttatott fel, minden nap misézett – remény volt a reménytelen-ségben.

Január 15-én láttuk meg ez első orosz katonát. Egy nap a férfiaknak ki kellett menni sebesültekért. Először Sanyi, a férjem ment ki, másodsor az apósom, a fia helyett, ötödmagával. Hosszú idő múlva egyikük visszatá-molygott, majd elveszítette az eszméletét. Sanyi végigkutatta a közeli házak pincéit, ahol megtalálta a kiküldötteket, sebesülten. Köztük az apját is. Az oroszoktól szekeret kaptunk, rátették a sebesülteket, az egyik ciszter tanár volt, comblovást kapott. **Mi is felültünk a szekérre, egy szál pokróccal a téli hidegben.**

Ezt az éjszakát nem lehet elfelejteni. Fekete üszkös házfalak közt döcögünk a Bartók Béla úton, a remíz táján. Fejünk felett vörös golyók repültek, Érd felől

lőtték a várost. Hajnaltájt érkez-tünk Budafokra, ahol szovjet kötő-zőhelyet rendeztek be. Tisztaság, fehér köpenyek, az orvos apósom-mal franciául beszélt. A sebesültek tetanuszoltást kaptak, mi ketten sózott szalonnát, Törley pezsgővel. Továbbküldtek Érd felé. Házak lobogtak recsegő tűzzel az út mentén.

A civil kórház egy háromszobás családi házban volt, ahol a civilek, gyerekek is, a földön feküdtek, rongyokon. Iszonyú bűz terjengett a gennyes sebektől. Orvosi műszer: kézimunkaolló. Az udvaron, mint a fahasábok, egy sor keresztben, egy rajta hosszában, heverték a csonttá fagyott halottak.

Olyan fáradtak voltunk, hogy a padlóra fekdünk, és úgy aludtunk el. Másnap én is mostam a gézeket, oly kevés kötszer volt, hogy újra fel kellett használni őket. Fertőtlenítésről akkor már szó sem volt...

Nemsokára a sógornóm is megérkezett két pici fiával és a nagymamával – az oroszok mindenkit kizavartak a rendházból. Egy nagybácsi érdi faházában húzódott meg a család. Mi ketten, Sanyival, akkor még egy öregasszonynál, a Cseresznyésben. Másnap

Jásdi Sándor és (akkor még) menyasszonya, Gajárszky Magdolna

egy család is érkezett, három gyerekekkel. Este jött két ruszki, „krumpli pucolni” akartak vinni. A két férfit a spájzba zártuk, én az ágy alá bújtam. Petróleumlámpa fényénél erőszakolták meg a háromgyerekes asszonyt, a gyerekek szeme látára. Csoda, hogy én megúsztam.

Másnap mi is lementünk a családhoz a faházba. Kijárási tilalom volt, a katonák lőtték utánunk, de Istennek hála, megérkeztünk.

Érden tartottuk az esküvőnket, a református templomban, bár egyikünk sem református. Törött ablakok, a templom ajtaja előtt kilőtt tank, ennek fedezékében tudtunk bemenni úgy, hogy a túloldali községházáról nem láttak bennünket, ahol közmunkára gyűjtötték be az embereket. Az országúton kozák lovasok száguldottak Pest felé.

Az ünnepi ebéd lóhúsleves, lófasírt...

Másnap reggel elindultunk nászútra, egy sétatatra akasztott batyuval, gyalog, Budapestre.

JÁSDI BEÁTA

A világháború megtanított imádkozni?

Az emberi sorsokat megrendítő eseményeknek hatása van az Istenbe vetett hitre és az erkölcsökre. De vajon milyen irányú? Evangélikus püspökök és lelkészek ezzel kapcsolatos értékeléseit idézzük fel az első világháború idejéből.

Gyrász Ferenc püspök 1915-ben még így írt: „Sok harc, szenvedés nyomán szilárdul a ragaszkodás azon életelvekhez, amelyeknek követését a józan ész az emberiség haladása érdekében üdvösnek tartja. Új, tisztultabb világnézet emelkedik s gyakorol hatást a népek egymás közti érintkezésére.

Szaporodnak a közös célokra egyesítő kötelékek. [...] Az elhatalmasult egyéni önzést közlekedés váltotta fel. A szétválasztó jelszavak elhallgattak, a különböző pártok egy szívvel-lélekkel sorakoznak a hon védelmére. [...] Az itthon maradtak s harcba vonult kedveseik megtanultak szívből imádkozni. A vallásos érzés mélyebbé lett”. A világégés nemesítő hatásáról *Maszynek Endre* teológiai tanár még határozottabban szökött: „a mai emberiségnek, hogy újjászülessék s mássá, különbbé, jobbá, igazán emberiséggé legyen, épp erre van szüksége.”

Az első években sokan még pozitív lelki hatást tulajdonítottak a világégésnek hit és erkölcs terén egyaránt. Ezt támasztotta alá a katonák és az otthon maradtak fokozottabb igénye istentiszteletre és imakönyvre. A bajban valóban sokan kiáltottak Istenhez.

Geduly Henrik püspök viszont már kitérésekor elsősorban negatívumot várt a háborútól: „ismét a nyers erőre támaszkodás fogja éreztetni döntő hatalmát.”

Scholtz Gusztáv püspök árnyaltan ítélte meg a vallási felbuzdulást: „Am azokból a zsúfolt templomokból én még nem tudom azt a következtetést levonni, hogy

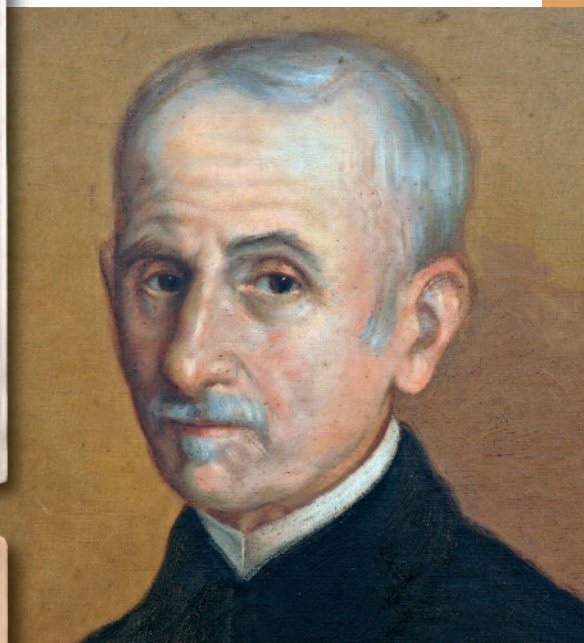
Geduly Henrik

Scholtz Gusztáv

a világháború [...] egyúttal belső, szellemi életünket is átalakította volna s hogy [...] meghozta volna a vallás-erkölcsi megújodást. Mert lehet, hogy ez csak a félelem okozta vallásosság. [...] Ezt az átváltozást a félelem okozta vallásosságnak igaz,

bensőséges vallásossággá [...] nem szabad önmagától várunk. **Nagy feladatok várnak e tekintetben reánk...**” Az erkölcs terén is negatív hatásokról írt: „az erkölcs elvadásása [...] mint korbácsolja fel e gyá-

Gyurász Ferenc

szos idő szendergéséből az emberben az állatot...”

Pálmai Lajos győri lelkész 1916-ban átértékeltte felfogását: a világháború kitérésekor ő és szinte mindenki azt hitte és hirdette, hogy a háborúnak meglesz a tisztító hatása. Ennek jeleit látták is az első hónapokban, de két év háború után csalódnuk kellett. A szexuális bűnök rombolását, a hirtelen meggazdagodottak terpeszkedését, a pénzhozódó tiszteletét, a felekezeti és nemzeti torzalkodások elmérgesedését látta.

A baj Istenhez kergetheti az embert. **Sok lelkész óvott viszont attól, hogy ezt a megriadt vallásosságot a bizodalmas hittel azonosítsák.** Az erkölcsök terén a fokozódó élet-halál harc a kortársak szerint hatalmas rombolást vitt végbe. Nagy távlatokban sokan Isten igazságosságát kérdőjelezték meg, látva a nagy pusztítást. Másoknak éppen Isten-tagadását ingatta meg a világháború, hiszen csalódnuk kellett az emberiség töretlen fejlődésének eszméjében.

TÓTH KÁROLY

Kitekintés

Vallások a háborúról

Nagyon leegyszerűsítve háromféle alapvető hozzáállás létezik. A pacifizmus, amely szerint mindenféle erőszak és gyilkosság helytelen; az igazságos háború, amely azt tartja, hogy bizonyos háború lehet helyes, amennyiben a célja az igazságosság helyreállítása, és meghatározott szabályok szerint vívják. A harmadik lehetőség a szent háború, amelyben a háború az adott vallás istenétől érkező kérésre vagy parancsra indul azok ellen, akik nem hisznek, illetve veszélyt jelentenek a szóban forgó vallásra.

Hinduizmus

A hinduizmus legismertebb alakja, Mahatma Gandhi emelte a köztudatba az erőszakmentességet mint a hindu írásokban szereplő egyik legfőbb emberi kötelességet. De a Bhagavad Gítában egy másik hagyományt is rögzítettek, amelyben Arjuna arra ébred rá, hogy mivel a katonák kasztjába tartozik, ezért kötelessége harcolni. Még kijelentést is kap arról, hogy a kasztjába tartozó egyes emberek erőszakos halála eleve elrendeltetett. Ha már harcolni kell, azt viszont csakis bizonyos szabályok mentén teheti: lovasság a lovasság ellen, gyalogság a gyalogság ellen, a sebesülteket és civileket tisztelve. Ez az igazságos háború lényegének összefoglalása.

Gandhi mindezt metaforikusan értelmezte: hiszen küzdeni mindenkinek kell, de csakis erőszakmentesen.

Buddhizmus

„A gyűlöletet e világban a gyűlölet nem, csakis a szeretet csillapítja.” A buddhizmus első számú előírása az erőszak-

mentesség, a vallás tanítása ebben nagyon egyértelmű. Egyes buddhisták úgy tartják, hogy jobb, ha őket ölik meg, mint hogy nekik kellene ölni. Számos buddhista nagyon aktívan hirdette a békét olyan reménytelennek tűnő időszakokban is, mint például a vietnami háború: néhány buddhista szerzetes önmagát gyújtotta föl a háború elleni tiltakozásként.

Általában véve a buddhisták nemcsak a tanításukban, hanem a gyakorlatban is megvalósítják az erőszakmentességet; egyes Srí Lanka-i buddhista csoportokat ért csupán kritika, hogy elnyomják a kisebbségben élő tamilokat.

Az erőszakmentességben a **konfucianizmus** és a **taoizmus** tanai is egyezőséget mutatnak a buddhizmusával.

Szikhizmus

A szikhizmus a hinduizmus és az iszlám egymásnak feszülésében fejlődött ki a középkorban, és eleinte a két vallást igekezett kibékíteni egymással akkor

még teljes erőszakmentességet hirdetve. Ez pár száz évvel később már módosult, és a tizedik guru az igazságos háború ideáját fogalmazta meg a következőképpen: „Ha a béke iránti minden erőfeszítés hiábavaló, és minden szó eredménytelen, akkor jogos az acélt megvillantani és helyes a kardot kihúzni.”

Judaizmus

„Kardjaikból ezért kapákat kovácsolnak, lándzsáikból pedig metszőkéseket; nép a népre kardot nem emel, hadakozást többé nem tanul.” (Ézs 2,4)

A héber írások központi tanítása alapjában véve a béke (shalom), de az Ószövetségben a szent háborúra is találunk példát, ami elsősorban a túlélést, és nem mások erőszakos megtérítését szolgálta. Ugyancsak található példa az igazságos háborúra, illetve a háború szabályaira Mózes 5. könyvében (20. fejezet). A bosszúállást általában elítéli a zsidó hagyomány, de az önvédelmet engedi. A modern Izrael védelme

és a palesztinokkal való igazságos bánásmód a mélyen gondolkozó zsidókat sokszor nem könnyű dilemma elé állítja.

Keresztység

Bár Jézus tanítása a Hegyi beszédben igen egyértelműen erőszakmentességet hirdet: „Bölgök, akik békét teremtenek, mert ők Isten fainak nevezetnek” (Máté 5,9), és „szeressétek ellenségeiteket” (5,44), a keresztység kétezer éves története során már a mindhárom háborúval kapcsolatos álláspontot felvette. Konstantinuszig (IV. század) pacifista, államvallássá válva a politikával oda-vissza erősítve egymást magáévá

tette az igazságos háború gondolatát, a középkorban pedig keresztes hadjáratokat indított a Szentföld muszlim uralom alóli visszaszerzése érdekében.

A legtöbb mai keresztyén szégyellné a keresztes hadjáratok során elkövetett kegyetlenkedéseket és igazságtalanságokat, csakúgy, mint az eretnekek és más vallásúak üldözését és annak módjait.

Korunk keresztyéneinek többsége a háborút sajnálatosnak, de elkerülhetetlennek tartja, amelyeket viszont az igazságos háború szabályai szerint kell vívni. A teljes erőszakmentességet a keresztyéneknek csak egy kisebbsége vallja. Azonban zavarba ejtő a kérdés: vajon melyik háborúval kapcsolatban felvett álláspont áll legközelebb Jézus tanításához, aki azt mondta: „Tartsd oda a másik arcodat is!”

Iszlám

Az iszlám szó jelentése engedelmesség Allah akaratának. A dzsihadot a nyugati társadalmak általában leszűkítve értik, holott az eredeti jelentése többszintű: először is minden muszlimnak kötelessége, hogy személyes lelki és erkölcsi küzdelmei során eltávolodjon az önzéstől és a Korán tanításait kövesse. Másodsorban, hogy másoknak elmagyarázzák az iszlámot (misszió, „igehirdetés”); harmadszor az igaz élet, amellyel tanúságot tesznek a nemhívők előtt; negyedszer pedig a szent háború az iszlámért vagy annak védelmében.

Arról megoszlanak a vélemények, hogy a háború térítő jellegű-e vagy sem. Mindenesetre a Korán szerint a vallásban nincs kényszerítés.

De a történelemben van példa teljesen erőszakmentes muszlimra is, Abdul Gafar Khan (a képen), aki India északnyu-

gati részén élt, és a Gandhi-féle erőszakmentesség útját vette fel muszlimként is. Őt, ahogy Gandhit is, gyakran bebörtönözték.

Humanizmus

A nyugati társadalmakban a vallás szerepe egyre kisebb. Helyét sokaknál a humanista filozófia vette át, amelynek a gyökerei visszanyúlnak az ókori vallásokig, köztük is az arany szabályhoz, amelynek különböző megfogalmazási módjai közül a Jézus által a Hegyi beszédben megfogalmazott, talán legtisztább változat így szól: „Amit tehát szeretnétek, hogy az emberek veletek cselekedjenek, ti is ugyanazt cselekedjétek velük” (Máté 7,12). Ebből következően sokak számára természetes a háború és az erőszak elutasítása, míg mások, akik a pacifizmus ellen fenntartásokat fogalmaznak meg, vállalhatóan tartják az igazságos háború koncepcióját.

Pacifizmus

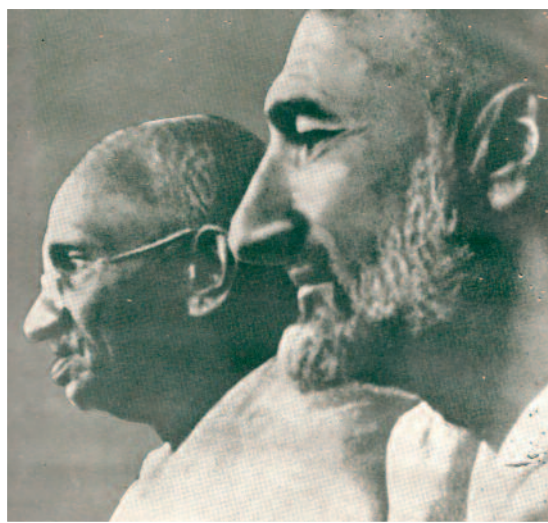
A modern pacifizmus Gandhit tartja a mozgalom elindítójának, míg a béke legnagyobb akadályának bizonyos emberi értékeket és attitűdöket lát, amelyek ellen a béke érdekében szót is emel. Közös céljuk érdekében vallási és nem vallási csoportok támogatását egyaránt keresik. „Tiltakozom az erőszak ellen, mert ha látszólag jót is tesz, a jó csak időleges, míg a gonosz, amit művel, megmarad.” (Gandhi)

KIS FERENC BALÁZS

Forrás:

http://www.ppu.org.uk/learn/infodocs/st_religions.html alapján

Na de kinek van igaza?

Gondolatok kapcsolatokról és háborúkról

Egy kósza ötlettől vezérelve beírtam a „Kinek van igaza?” kérdést a Google keresőjébe, és megdöbbenve láttam, hogy 3 230 000 találatot listáz ki. Úgy látszik, sokakat foglalkoztat ez a kérdés.

A napokban eljött hozzám egy férfi páciensem felesége is. Nagyon figyelemfelkeltő volt látni azt, hogy párkapcsolati problémáikról mennyire más színezettel beszél, mint a férje. Mintha egy másik filmet néznék. Hát akkor kinek van igaza?

Amikor egy házasságban ez a kérdés kiélesedik, akkor a párnak már komolyabb kapcsolati problémákkal kell szembenéznie, amelyek mögött általában megoldatlan személyes sérelmek sora húzódik. E téma kapcsán persze nemcsak házaspárokról beszélhetünk, hanem szülőkről és gyerekekről, barátokról, egy keresztyén közösségbe járó emberekről is.

Mindig kapcsolati problémát jelez, ha azon megy a huzakodás, hogy kinek van igaza. Keresztyén közösségekben e kérdés mentén sokszor hitviták bontakoznak ki, de valójában hatalmi harcról, versengésről van szó. Talán mondtak már ilyet serdülő gyermekeink is nekünk: „Nincs igazad.” Valljuk be, mindannyian hajlamosak vagyunk arra, hogy abból induljunk ki, hogy a dolgok úgy jöttek, ahogy mi gondoljuk. Így alakulhatnak ki aztán véleménykülönbségekből véget nem érő viták, melyek eredménye az lesz, hogy mindenki a sa-

ját igazában jól megerősödve megy haza a vita után, és az álláspontok nem közelednek egymáshoz. Nem tud megvalósulni a kapcsolatok egy nagyon fontos eleme, az egység, **ami azt jelenti, hogy képesek együtt haladni egy úton közös**

Keressük először az Ő országát, és a többi jön magától.

célok irányába, és ezt szívesen teszik, ebben jól érzik magukat. A Biblia említi egy fontos eszközt is, ami segít megőrizni ezt az állapotot, ez a „békesség köteléke”, melynek tartós hiánya esetén az egység elvész.

Az egység megvalósulásának óriási jutalma számunkra, hogy nem vagyunk

egyedül. Isten az embert közösségi létformára alkotta. Ebből következik, hogy a magány mint létforma nem az optimális közeg számunkra.

Jézus, az övéi egységéért könyörögve Atyjához, még egy fontos dolgot említ, ami a keresztyén emberek között megvalósuló egység következménye: „hogyan elhiggye a világ, hogy te küldtél engem” (Jn 21,17). A keresztyének között megvalósuló egység tehát Jézus Isten voltát, isteni küldetését is igazolja. Úgy látszik, az egység megvalósításának képessége isteni jellemző, azt is mondhatnánk, „ez csak az Istennek megy”. Valóban, az embernek saját erőből nem sikerül. Mi az az emberi jellemző, ami ezt akadályozza? Jakab apostol így teszi fel a kérdést: „Honnan vannak viszályok és harcok közöttetek? Nem a tagjaitokban dülő önző kívánságok okozzák-e ezeket?” (Jak 4,1) Bele nézve a Jakab apostol által „szabadság tökéletes törvényének” nevezett tükörbe, el kell ismernünk, hogy átitat bennünket az önzés. **Egyedül az Isten-től kapott új életünk képes az önzés igájából kitörni.**

Már kisgyermekünkénél is megfigyelhetjük az önző motivációt, például amikor a szomszéd kisfiú szeretné megkaparintani gyermekünk játékát, aki abban a pillanatban azt erősen megmarkolja és magához szorítja mondván: „Nem adom, ez az enyém.”

Mindannyian szeretünk birtokolni és féltjük azt, ami a miénk. Ez az ösztön ebben az individualista kultúrkörben csak tovább erősödik a felnövekedés során. Sokat számít, gyermekünk milyen közösségbe kerül. Olyanba, ahol a gyerekek állandóan versengenek, mert létfontosságú számukra saját fon-

tosságuk állandó bizonyítása, vagy szerencsésebb esetben egy kiegyensúlyozottabb, nyugodtabb közösségben folytathatja tanulmányait.

Azok a gyermekek, akik bizonytalan családi légkörből jönnek – például feszült párkapcsolat a szülőknél, elvált szülők –, várhatóan bizonytalanabbak lesznek magukban, saját értékükben és kiélezettebben fog-nak arra törekedni, hogy magukat a többiek fölé helyezzék. **Ez pedig állandó versenyhelyzetet teremt.**

Szülőként számunkra is dilemmát jelentett, hogy mennyire versenyszemléletű iskolákba adjuk gyermekeinket. Hogy a szülő hogy dönt, az nyilván az ő saját értékrendjétől is függ. Bár a versenyszemlélet a gyermek megélhetési karrierjének jót tehet, de kérdés, hogy mit okoz a lelkében. Gyermekeinket jól kell ismernünk ahhoz, hogy e tekintetben is meg tudjuk ítélni teherbíró képességüket.

Egy másik erős szellemi áramlat, ami nemcsak gyermekeinknek nem kedvez, hanem minket is negatívan befolyásol, a fogyasztói szemlélet. Mint mosógépszerezőnkéntől megtudtam, ma már nem gyártanak hat-nyolc évnél hosszabb időre mosógépet. Így nagyon örülhetek nyolc éve egy-két kisebb hibával működő mosógépünknek. Ha elromlik, dobjuk ki, és vegyünk másikat. Ez a szemlélet sajnos párkapcsolatainkban, bármilyen emberi kapcsolatunkban is jelen van. Hol vannak az igazi barátságok? Vagy miért ér véget legalább minden második házasság válással? Használom, elromlik, lecserélem. Sajnos a kapcsol-

atainkban is sokszor így van ez. Én használni akarok téged, te használni akarsz engem. Én akarom jól érezni magam. Indulatokkal feszülünk egymásnak, csalódunk, kiüresedünk, aztán lecserélünk. Hányan mondják:

Indulatokkal feszülünk egymásnak, csalódunk, kiüresedünk, aztán lecserélünk.

„azért váltunk el, mert elhidegültünk egymástól”, vagy: „kiüresedett a kapcsolatunk.” Aztán próbáljuk újra ugyanúgy, és csodálkozunk, hogy ismét kudarcot vallunk.

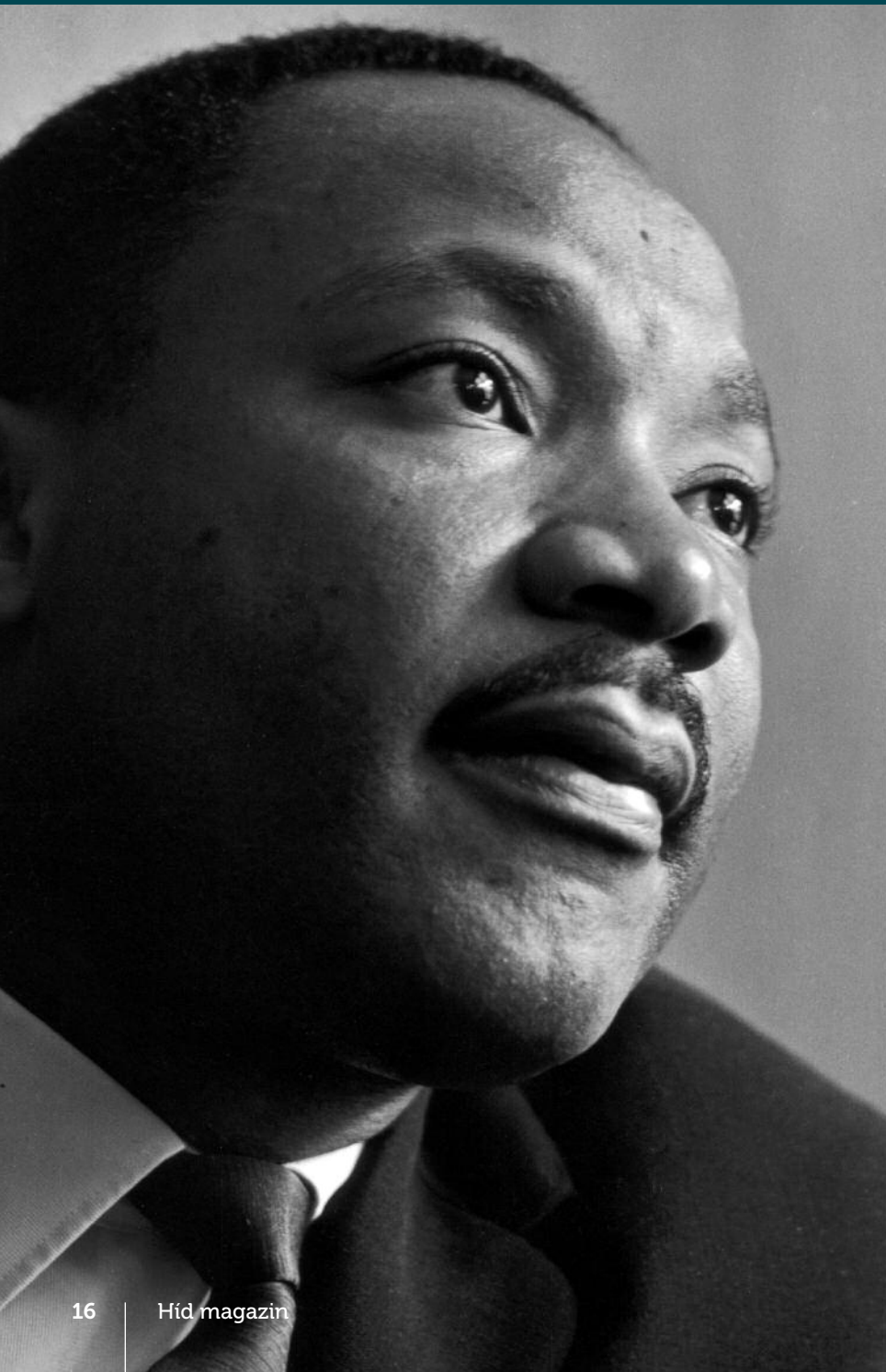
De hát akkor mégis hogyan? A legfontosabb felismerés az lehet, hogy nem egyedül. A bűnbeesett, Istentől elfordult ember elhitte, hogy „megy ez nekem egyedül is”. Tudok én egyedül, Isten nélkül is helyes döntéseket hozni, jól csinálni az életem. Aztán ez lett belőle. **Be kell ismerjünk, hogy az Isten-nel való kapcsolat nélkül nem megy.** Isten magához akar ölelni, ahogy idősebbik fiának is mondja az apa a tékozló fiú történetében: „Fiam, te mindig itt vagy velem, és mindenem a tied” (Lk 15,31). Élünk hát a lehetőséggel, bízzuk rá magunkat! Higgyük el, hogy Ő a javunkat akarja, és nem nekünk kell a jót görcsösen – párunkkal, barátainkkal, testvéreinkkel küzdve, könyökölve – biztosítani magunknak. Keressük először az Ő országát, és a többi jön magától. Ahogy Reményik Sándor mondja: „ez a magától, ez a kegyelem.”

DR. BAJTSI MIKLÓS

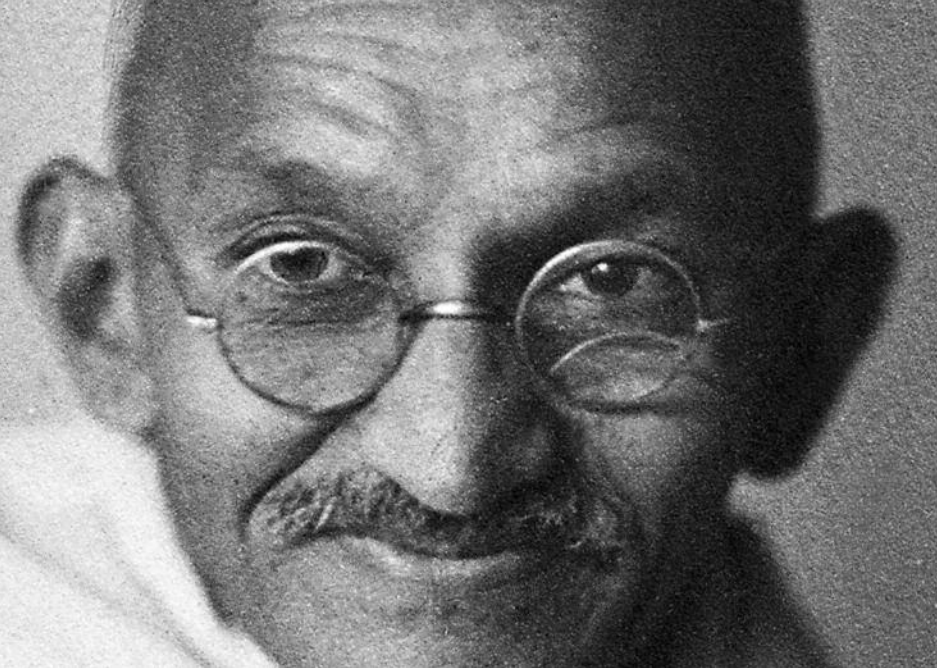
Aktív erőszakmentes ellenállás: Jézus, Mahatma Gandhi, Martin Luther King

Jézus nem légüres térben fogalmazta meg az aktív erőszakmentes ellenállásra tanító stratégiát: Júdea, Samária és Galilea szegényei voltak a szemé előtt, akik elkeseredésükben néha erőszakos felkeléseket kíséreltek meg, de semmi esélyük nem volt arra, hogy ezen az úton eredményt érjenek el. A hatalom minden felkelést véresen megtorolt, gyakran annak gyanúja is elég volt ahhoz, hogy vérfürdőt rendezzen.

Lukács evangélista is beszámol a helytartóról, aki ártalmatlan galileai zarándokokat gyilkoltatott meg a jeruzsálemi templom közelében: vérüket „Pilátus az áldozatukéval elegyítette” (Lk 13,1). Az erőszakos ellenállás életveszélyes volt, az elnyomó hatalommal szembeni feltétel nélküli megadás viszont belülről pusztította el a lelket. **Az önfeladás és az erőszakos válasz két halálos útja között Jézus egy harmadik út kipróbálására hívta követőit.** A Hegyi beszédben olvasható három válasz, a „tartsd oda a másik arcodat is”, az „engedd át neki a felső ruhádat is”, és a „menj vele egy második mérföldnyi utat is” (Mt 5,38–41); ennek a harmadik útnak az akkor megragadható konkrét lehetőségeit, működő modelljeit mutatta fel. A Jézus korabeli kisember, akit Ő szegényként, szelídként, irgalmas-ként és békét teremtőként boldognak nevezett, ezeket, és az ezekhez hasonló gyakorlatokat követve elkerülhette a kudarcra ítélt erőszakos ellenállást, ugyanakkor esélyt kapott arra, hogy megőrizze emberi méltóságát még azok szemében is, akik szerint neki, mint senkinek, soha nem volt és nem is lehet méltósága.

Mahatma Gandhi, Jézus hindu válású követője, hasonló diagnózis alapján döntött úgy, hogy az aktív erőszakmentes ellenállás útját járja. Miután a brit birodalom szívében, Londonban, **nemcsak az angol jogrendszerrel, hanem a Hegyi beszéddel is megismerkedett**, nem tudott napirendre térni afelett, hogy milyen pusztító következményei vannak a faji megkülönböztetéssel kombinált gyarmati uralomnak a színes többség esetében.

tagjaira nézve akár Dél-Afrikában, akár Indiában. Dél-Afrikában élő indiaiként azt tapasztalta, hogy a színesek diszkriminációja nemzedékről nemzedékre öröklődő kiszolgáltatottsághoz vezet, Indiában pedig arra a felismerésre jutott, hogy a gyarmati függés százmilliókat foszt meg az emberhez méltó élet lehetőségétől. Mindkét esetben azt akarta elérni, hogy a brit és keresztyén hatalom maga lássa be, hogy változnia kell, és meg kell adnia az önrendelkezés jogát azoknak az alattvalóinak is, akiket addig leginkább csak olcsó munkaerőként kezelt. **Gandhi azért nem alkalmazott fizikai erőszakot, hogy annál meggyőzőbben élhessen a morális kényszer eszközeivel:** így érte el hosszú harc után, hogy India független ország legyen.

Martin Luther King amerikai baptista lelkes a Hegyi beszéd mellett már Gandhi aktív erőszakmentes mozgalmát is tanulmányozta. Amikor úgy döntött, hogy nem északon vállal feladatot, ahol a tanulmányait végezte, hanem visszatér a szülőhelyére, délre, ahol érvényben voltak a feketék elkülönítését szolgáló jogszabályok, már érett elképzelései lehettek. **Ezeket a gyülekezetében meg is osztotta, az aktív erőszakmentes ellenállás gyakorlatát tanította.** Hogyan szegjük meg a szegregáló törvényeket úgy, hogy ne

egyen-egyenként bukjunk el, hanem erős közösséget alkossunk, de közben ne alkalmazzunk fizikai erőszakot, még visszaütésként sem? *Rosa Parks* fekete kismama, aki nem volt hajlandó a számára fenntartott helyre ülni az autóbuzson, s ezért letartóztatták, ilyen képzett és gyakorlott erőszakmentes ellenálló volt. Letartóztatása után a társai órákon belül több ezer szórólapon hirdették meg az autóbustársaság bojkottját, a feketék többé nem szálltak fel a buszokra, inkább gyalog jártak, s ezen keresztül olyan nyomást voltak képesek gyakorolni, hogy a társaság végül meghátrált, és eltörölte a járatainak a megkülönböztetést. Egy ablak nem tört be, egy jármű nem rongálódott meg, egy buszsofórt nem ért bántalmazás.

Ahogy Gandhi, úgy *King* is számíthatott arra, hogy mozgalmuk egyre több fehér támogatót fog vonzani, a hátrányos megkülönböztetést alkalmazó kormányokra egyre nagyobb erkölcsi nyomás fog nehezedni, s végül el fogják érni a céljukat. A küzdelem mindkettőjüknek az életébe került, de **az aktív erőszakmentes ellenállás, amit Jézustól tanultak, életképesnek és hatékonynak bizonyult.**

Gandhit, *King*et és küzdelmeik módját sok kritika érte és éri ma is. A gyakori kérdések praktikus formája szerint következzenek néhány kérdés és válasz.

Az aktív erőszakmentes ellenállás – nevével ellentétesen – nem él erőszakos eszközökkel?

De igen, csak ez nem a háborúban, a felkelésekben és a forradalmakban természetesen elfogadott fizikai erőszak, ami nemcsak az ellenfelek, hanem akaratlan résztvevők halálához is vezet, hanem olyan erkölcsi nyomás, aminek a célja nem az ellenfél elpusztítása, hanem a megváltozása. Kétségtelen, hogy az ellenfél ezt rossz néven veszi, és erőszakos beavatkozásnak tartja, mégis végtelenül több lehetőséget kap, mint ha az autójában felrobbantanák.

Az aktív erőszakmentes ellenállás nem a gyávák és a tehetetlenek választása?

Nem, hiszen ehhez az úthoz több bátorságra és felkészültségre van szükség, mint az erőszakos ellenállás során. Gandhi szerint ezt az utat csak az járhatja, aki kész volna erőszakot gyakorolni, de kész még annál is továbbmenneni.

Miért akarja az aktív erőszakmentes ellenállás másokra erőszakolni a módszereit?

Nem akarja, hiszen nem törvény, hanem lehetőség. Nem akarja az erőszak gyakorlásának a jogát elvenni azoktól, akik nem tudnak jobbat, de lehetőséget kíván nyújtani azoknak, akik ennél többre érzik magukat képesnek.

Az aktív erőszakmentes ellenállás gyakorlásához nem kellene tökéletesnek lenni?

Nem, Gandhi és *King* sem voltak tökéletesek, a hibáik ellenére keresték ezt az utat, és próbálták a maguk és mások erőszakos késztetéseit az aktív erőszakmentes ellenállás csatornájába terelni. Esendő emberként próbálták meg Jézust követni, esendő emberekként hív másokat is Jézus erre az útra.

CSEPREGI ANDRÁS

„A háború nem jó...”

Beszélgetés dr. Lackner Pál evangélikus lelkésszel,
korábbi tábori püspökkel

Hogyan említhető együtt a keresztényiség és a háború, az ölés, a vallási alapú háborúk? Hiszen a hit és az erőszak, az öldöklés kizárja egymást. Sajnos mégsem ez a realitás, immár kétezer éve, de ha fellapozzuk az Ószövetséget, ott sem azt találjuk, hogy a Tízparancsolat Ne ölj! törvényét Izrael népe be tudta volna tartani...

A bűnbeesés óta a bűn realitás a világban. Tehát a bűn következményeivel – bűn-

megelőzés, retorzió – is számolnunk kell. A Ne ölj! parancs mellett még két dologra mutatnék rá: a *Királyok könyvében* találunk egy érdekes utalást: „abban az időszakban, amikor a királyok háborúzni szoktak”. Ez az időjárási körülmények és a mezőgazdasági munka kedvezőségét jelzi, hogy a férfi populáció háborúba vonulhasson. Az Ószövetség népe életében a háború tehát realitás. A másik az Újszövetség egyik fontos fejezete, Jézus főpapi imádsága: „óvd meg őket ebben a világ-

ban”. Ami ebben a világban zajlik, az ránk, keresztényekre is vonatkozik. A háború nem jó.

Létezik igazságos háború? Ez örök kérdése a hadban álló feleknek, hiszen talán hadba sem vonulnának, ha nem lenne szent meggyőződésük a saját igazuk.

A dilemma nagyon régi mind a filozófiában, mind a teológiában. Elvben, nem gyakorlatban fogalmazható meg. Miután

az igazságos békét nem sikerül mindig fenntartani, bekövetkezik a háború. Bizonyos helyzetekben olyan konfliktusok alakulnak ki, amelyek békésen már nem oldhatók meg. A másik fél, ország, hatalom olyan követeléseket támaszt felé, amelyeket a saját, nagyon komoly érdeksérelme nélkül nem tud kielégíteni. Amikor valakit sarokba szorítanak, előbb-utóbb agresszívvé válik... Az erőszakos útra lépésnek számos oka, kiváltója lehet.

Mi egyáltalán a háború, melyek a típusai – nem definíciót kérnék, hanem az Ön személyes megfogalmazása érdekel.

Van melegháború, amely a fegyverek hőjére utal, és van hidegháború, amely nagyon komoly szembenállást, fenyegetést jelent gazdasági, kulturális stb. téren. A tábori lelkészi szolgálatnak nem egy adott háború verifikálása, jogosságának a bebizonyítása a feladata, hanem a mindenkorai politika által a katonák számára meghatározott feladatok végrehajtó felletti gondozása. De nem a háborúzókat erkölcsi támogatását látjuk el! Száz éve indult az első, hetvenöt éve a második világháború. Ezután Európában nagyon sokáig béke volt. Csaknem ötven éven keresztül. De a balkáni békétlenség is maholnap húsz éve tart. A napi hírek is arról szólnak, hogy a háború valóság, itt van határaink mellett.

A vallás gyakran bekerül a háború igazolásai, indoklásai közé.

Az északir katolikus–protestáns probléma például nem annyira vallási, mint inkább az Egyesült Királysághoz tartozni akarók és elszakadni akarók, s nem az anglikánok és a protestánsok vitája. Az iszlám radikalizálódása pedig azt jelenti, hogy – bármilyen furcsán hangzik is – a XXI. században a keresztyénség a legül-

dözöttebb vallási közösség a világban. Vannak, aki konkrétan életveszélyben vannak – 1600-1700 éve jelen lévő régi, keleti, ortodox egyházak lehet, hogy múlt időbe kerülnek a fenyegetettség miatt.

A fanatizmus az az elem, amitől többek között a vallási háborúk lánggra lobbannak. Ez ellen van orvosság?

Igen, vannak hívószavak, amelyekkel pillanatok alatt mozgósítani lehet, ilyen a vallás, a nyelv, de emlékszünk futball-

háborúra is a történelemből, Latin-Amerikában.

Ma a háborúk arctalanok, az ölés modernizálódott. Könnyebb így megtenni?

Találkoztam olyan katonákkal, akik elmesélték: lőttek ránk, mi visszalöttünk, s utána már nem lőttek újra. Ennek a feldolgozása komoly, izgalmas kérdés. Sosem most, hanem hónapok, évek, akár évtizedek (!) múltán tör elő a lélekből.

De ugyanaz a dilemma, mint a *Nyugaton a helyzet változatlan* című regényben: öltem, mert nem akartam, hogy engem öljenek meg. Bizonyos hadseregekben, főleg az angolszás nyelvterületen, sikerül az emberekben az erkölcsi gátlásokat fellazítani egy-egy háborús bevetés előtt... Ez az igazi probléma. Mert nem lehet utána visszaszilárdítani. Hazatér, s az első, hétköznapi konfliktusra akár ölni fog.

A poszttraumás stressz elviselése, feldolgozása komoly probléma, annál is inkább, mert nem mindenki megy önként háborúba.

Találkozott olyan katonával, akinek nem jelentett gondot az ölés?

Van, akinek ez komoly erkölcsi krízist jelent. Egyes hadseregek csapatainál, amelyek intenzív harci érintkezésben vesznek részt, egy mennyiség után – az első dráma, a második is, az ötödik már megszokott – olyanná válik az ölés, mint egy videójáték. Mindezeknek megvan, meglesz a társadalmi vetülete. Hogyan fogjuk ezt feldolgozni?

Sokan tartanak ma napjainkban egy harmadik világháborútól. Reálisnak látja ezt a félelmet?

A háborúknak nem kell periodikusan bekövetkezniük – szerencsére. A fekete-fehér gondolkodás leegyszerűsíti a dol-

gokat, azzal nem lehet megmagyarázni, hogy világhatalmak fognak-e fegyveres konfliktusba kerülni. Az orosz–amerikai viszonyt árnyalja a NATO, az Európai Unió, tehát bízhatunk abban, hogy nem érdeke ma a földön egyik országnak, hatalomnak sem egy világháború kirobbantása. Érdekes a nagy összefüggésekre figyelni katonai és gazdaságpolitikai szempontból, mielőtt félve gondolnánk egy harmadik világháborúra. Kakaskodás, kiabálás lehetséges, de a béke fenntartása

A napi hírek is arról szólnak, hogy a háború valóság, itt van határaink mellett.

ma sokkal inkább érdeke mindegyik félnek, mint bármikor. Nagyon izgalmas kérdés, és a Híd magazin kereteit szét is feszítené, hogy mi történik akkor, ha egy államalakulat, mondjuk Ukrajna határai radikálisan megváltoznak. Napjaink történelme ad majd választ erre a kérdésre.

Összegzésként mondhatjuk-e, hogy lesz valaha háború nélküli világ? Lehetetlen megtartanunk Isten törvényét?

Sajnos a Tízparancsolat többi parancsolatával sem állunk sokkal jobban... Amíg a bűn realitás – márpedig ez az idők végezetéig így van –, addig az erőszak is realitás.

STIFNER-KÓHÁTI DOROTTYA

Harcolni pedig kell!

Pillanatkép a pápua új-guineai őserdő egy eldugott zugában: a bambuszból épített, fűtetővel fedett kunyhó előtt egy bennszülött férfi üldögél. Kezében lándzsa, machete és egyéb harci eszközök.

Nemrég ült le a rövid edzéstől elfáradva. Az asszonyok elmentek a földekre ennivalót gyűjtögetni, a gyerekeket is magukkal vitték. Ő ül egy farönkön, és fülel. Semmi gyanúsat nem hall, nincs ellenség a láthatáron. Ez így van már sok-sok év óta. Vár, figyel; ellenség azonban nem közeleg.

Pápua Új-Guineában több mint het száz törzs él évszázadok, talán évezredek óta olyan ellenséges viszonyban egymással, hogy minden törzsben külön-külön nyelv fejlődött ki; annyira különböző nyelvek, hogy azokon egymást nem értik meg. Azért, mert ellenségek voltak. Olyan ádáz ellenségek, hogy **az egyetlen kapcsolat közöttük a harc volt. A harc és a vérbosszú.** Ha valakit megöltek az egyik törzsből, akkor cse-

rébe az azt elkövető törzsből is meg kellett ölni egy embert. Mindegy hogy kit, egyért egy. Ez, és a vadászmezők védelme vezetett az évszázadokon át tartó állandó harci helyzethez.

Pillanatkép egy szomáliai család életéből: a félsivatagos területen épült, ágakból, ponyvadarabokból és más könnyen szállítható anyagokból összetakolt kunyhó rejtekében két AK géppisztoly és egy kisebb pisztoly lapul. Bármikor szükség lehet rájuk. Mert bár Pápua Új-Guineával ellentétben a természeti adottságok egészen mások, és a népesség összetétele is különböző, hiszen egész Szomália egyetlen népből áll, és ugyanazt a nyelvet beszélik, harcolni itt is kell. Viszont a kisebb egységek, a klánok között ugyanolyan konfliktusok állnak fenn, mint pápua barátainknál: egy-egy homokos-kavicsos földdarabért vagy egy ember vérbosszút követelő haláláért. Egy szomáliai mondás szerint „A te klánod az én klánom ellensége. Ha ez nem lenne így, akkor a te családod az én családom ellensége. Ha ez sem áll fenn, akkor te vagy az én ellenségem, és ha még ez sem igaz, akkor én vagyok a magam ellensége.” **Mert ellenség, az kell. Mert harcolni kell.**

A fenti két példa távolinak tűnik magyar olvasók számára. De a mentalitás, a hozzáállás valóban olyan távoli? Most ne bonyolódjunk a világháborúk történeteibe, gondoljunk csak mindennapi életünkre. A különféle munkahelyi vagy egyházi pozíciókat talán egyszerűen jó munkával is ki lehetne érdemelni, vagy megvárni, hogy Isten nekünk akarja-e adni őket.

Nekünk azonban jobban tetszik azokat harcok árán megszerezni, a többieket fondorlatosan legyőzni, kijátszani, eltaposni.

Gondoljunk csak a házastársak között esetenként dúló adáz vitákra, gyakran valóban semmiségeken. Sokszor úgy érzem, hogy az emberek keresik az alkalmat a vitákra, mert jól esik veszekedni, jól esik harcolni; mert harcolni muszáj.

A hatalmi vágy áthatja az emberiséget már gyerekkortól kezdve. Kisiskolások, ha magukra maradnak, pillanatok alatt elkezdik kialakítani a maguk hatalmi struktúráját, harcolva azért, hogy ki kinek adhat utasítást.

Az állatok között is folyik állandó, kemény élet-halál harc, de az egy kicsit más. Ott az élelemért, az életben maradásért, a fajfenntartás lehetőségéért folyik elsősorban a néha megdöbbentően ki-méletlen küzdelem.

Mindezzel ellentétben Pál apostol az efezusi gyülekezethez írt levelében egy egészen más harcra szólít fel minket. Egy nemes harcra, melyben fegyverzetünk **a fentiekől tökéletesen különböző felszerelés: igazságszeretet, a megigazulás páncélja, készség a békesség evangéliumának hirdetésére, a hit pajzsa, az üdvösség sisakja és a Lélek kardja.**

Erre a fegyverzetre akkor van szükség, ha azt a harcot folytatjuk, amibe Isten küld minket. Harc a bűneink ellen, harc mások érdekeinek a megvédéséért, az éhezők sorsának könnyítéséért, a magukat ellátni képtelenek megsegítéséért, az

A kunyhó rejtekében két AK géppisztoly és egy kisebb pisztoly lapul. Bármikor szükség lehet rájuk.

evangélium hirdetéséért, Isten szeretetének továbbadásáért. „Mert a mi harcunk nem test és vér ellen folyik, hanem erők és hatalmak ellen, a sötétség világának urai és a gonoszság lelkei ellen.” (Ef 6,12)

Jézus pedig a legtöbb háborúskodást kiváltó hatalmi kérdés megoldására saját életét adja például, és ezt mondja (Lk 22,25–27): „A királyok uralkodnak népeiken, és akik hatalmuk alá hajtják őket, jötevőknek hívatják magukat. Ti azonban ne így cselekedjete, hanem **aki a legnagyobb közöttetek, olyan legyen, mint a legkisebb, és aki vezet, olyan legyen, mint aki szolgál.** Mert ki a nagyobb? Az, aki asztalnál ül, vagy aki szolgál? Ugye az, aki az asztalnál ül? Én pedig olyan vagyok közöttetek, mint aki szolgál.”

És mi milyenek vagyunk? Ugye, ismerjük a fenti bibliai szakaszokat? Ugye szoktuk is elég gyakran használni a szolgálat szót, miközben parancsokat osztogatunk, és preztízs elvárásaink vannak. De ki az, aki őszintén, szívére tett kézzel el tudja mondani: „Én olyan vagyok testvéreim, munkatársaim, családom tagjai között, mint aki szolgál?”

Amíg ez nem így van, addig marad az, hogy harcolni kell. Nem a Pál apostoli értelemében.

BÁLINT ZOLTÁN

Háború vagy béke?

Gazdaságkor alapállapota a háború. Miután a főnyelv a hazugság, nem így nevezik, hanem versenynek. Győzzön a jobb! A gyorsabb, az erősebb, a hatékonyabb, a több pénzt hozó. Hogy a másik beledöglik? Hát igen, potyog a férgese. Így megy előre a világ. A hitvány elhullik, marad a jobb. Kiválasztódik, mert költséghatékonyabb, tehát fejlettebb.

Így omlott össze a szocialista világrendszer is, mert nem bírta a versenyt a kapitalistával. Azért nem került sor komolyabb fegyveres összetűzésre, mert a harci eszközök tekintetében nem volt akkora különbség, mint a Trabantok és a Golfok között. Lehetett a szovjet rakéta és atombomba otrombább az amerikaiénál, de volt belőle annyi, mint a nyű, és Moszkva nem habozott. 1954. szeptember 14-én a saját földjére dobott atombombát Tockoje térségében, a messzi bunkerből leelkedő szövetséges hadügyminiszterek és vezérkari

főnökök szeme láttára. Ötvenezer haltott – éppen hatvan éve. Az esemény már Hruscsov idejében történt, tehát az olvadás, a demokratizálódás jegyében, így szalonképes a saját nép és német hadifoglyok irtásával elkövetett tömeggyilkosság.

A főáramú hadviselés mégsem bombával – szerencsére? –, hanem pénzzel történik. A pénz finomabb, de milliószer erősebb és irgalmatlanabb a bombánál. Hajigáni sem kell, mert önműködő. A kamatos kamat jóvoltából önműködően fosztogatja, nyomorítja, és lassú kínhalállal irtja az

emberiséget. Nem kell hozzá rendőr, börtön, erőszak.

Miből áll a Pénz hatalma? A Földön minden áru megromlik, kimegy a divatból. A Pénz ellenben a kamatos kamat jóvoltából állandóan gyarapszik. Önműködő. Ennél fogva, akik tényleges értéket teremtenek, azok állandóan újjátermelődő, mégpedig a kamat mértéke szerint fokozódó hátrányban vannak a pénzesekkel szemben, akikről a termeléshez szükséges forgótőkét szerzik.

Mózes törvénye ezért tiltotta a zsidók közti kamatszédést. Jézus még tovább ment: „És ha azoknak adtok kölcsönt, akikről reméletek, hogy viszszaadjátok, mi a jutalmatok? Bűnösök is adnak kölcsönt bűnösöknek, hogy viszszaadják azt, ami jár nekik. **Ti azonban szerszerek ellenségei-**

teket, tegyetek jót, és adjatok kölcsön, semmit sem várva érte: nagy lesz akkor a jutalmatok, és a Magasságos fiai lesztek, mert ő jóságos a hálátlanok és gonoszok iránt.” (Lk 6,34–35) Jézus tehát világosan tiltja a kamatszédést, sőt, a kölcsön visszakérését is!

A XV–XVI. század fordulóján Európa tengerparti országai leigázták és kifosztották a velük szemben mérhetetlen műszaki-katonai hátrányban levő amerikai és ázsiai magaskultúrákat, s népükkel együtt irgalmatlanul pusztították őket, sőt, rabszolga-kereskedésbe kezdtek. E történelmi korváltás a kiindulópontja a kapitalizmusnak – das Kapital = tőke –, magyarosabban pénzizmusnak. A tőke nagy pénzt jelent, tehát minél több van belőle, annál nagyobb hatalmat összpontosít. **A Pénz eleinte az államokon keresztül intézte hadügyeit, de ma már más eszközei vannak.**

Meyer Amschel Rothschild mondta kétszáz éve: „hogya egy ország pénzrendszerét ellenőrizhetem, nem érdekel, hogy ki kormányozza.” (Cz. G.: *Az Antikrisztus és mi*, Budapest, 2011) Az államok sunyítanak. Nyakukon ülnek a „nemzeti”, de „független” jegybankok, amelyek nem felelősek sem annak a népnek, sem annak az államnak, amiből élnek. Nehogy bárki felelősségre vonja (vö.: demokrácia)! Eközben a pénz elvesztette testét, megfoghatóságát. Már nem arany és ezüst,

hanem a „bankrendszer fizetési ígérete”. Ha nem teljesíti, akkor az történik, ami 2008-ban, s amit még ma is nyög a világ. És ha egy ország megpróbálja az arcátlanul, és jogtalanul korlátlan és felelőtlen, jogfölötti bankrendszert egy kicsit is népe érdekeire figyelmeztetni, azonnal reakció lesz, sőt, fasiszta – látjuk az EU és hazánk viszonyában.

Ezt az állapotot hívjuk puha világ-háborúnak.

Az emberek közti küzdelemben beleszólnak az arcok, a szemek, a lehetétek. A Pénz arctalan, testetlen, mint az Antikrisztus, aki „maga a személytelenség, ezért nem képes megtestesülni soha” (Hamvas Béla).

Miből áll a béke? Igazságból, jó-ságból, szeretetből és szépségből.

Nem tudják, de ellene láznak sokan, például az „iszlám terroristák”, akik ugyan nem tudják megnevezni ellenfeleiket, csak ölnek, mert nem ismerik saját vallásukat sem, hogy az isteni lélek alapállapota a béke. Miből áll a béke? Igazságból, jóságból, szeretetből és szépségből. **A Nagy Négyes nélkül senki nem találhatja meg lelke nyugalmát, a benső békét, amin a külső nyugszik.**

Legyen békesség köztünk mindenkor!

CZAKÓ GÁBOR

Reményik Sándor

A katonák

Külön-külön mind csöndes emberek,
Egy-egy tavaszból őszbe hajló ág,
Együtt: a katonák.

Külön-külön, úgy lehet, mindenik
Beleborzadna, mikor öldököl,
Együtt: egy rettentő, véres ököl.

Külön-külön halk, bús pásztortüzek,
Itt-ott csillan a lángjuk tétován,
Együtt: egy hömpölygő tűzóceán.

Magukra mind külön kis életek,
Fáradt ívük magasból mélybe száll,
Együtt, jaj együtt: a halál.

A háború rizikója

*Mert végül nem az emberi gonosz-
ság győz, hanem a Mindenható.*

Mit gondoljon és tegyen ilyen konflik-
tusos korban az ember, ha keresztyén?
Lássa meg a Mester által figyelmeztetésül
megjövendölt idők jeleit – a háborúk jeleit.
**Lássa meg e jelekben a történelem felett
uralkodó Isten hatalmát – büntetését és
irgalmát:** „Mert nemzet nemzet ellen és
ország ország ellen támad, többfelé föld-

Igencsak rizikós vállalkozás egy háború. Jobb el sem követni – vagy legalábbis be nem vallani. Ha mégis lebukunk, akkor pedig jobb a másik felet okolni. Mi nem! Csak ő! Hiszen rizikós vállalkozás háborút indítani, és bizonytalan a kimenetele.

Fizikushallgató koromban gyakran játszottuk a *Rizikó* nevű társasjátékot. Országok, régiók harcolnak egymással a világuralomért. Kockadobások döntenek a támadás eredményéről. A védő mindig előnyben van: egyforma seregek esetén több esélye van elhárítani az agressziót, mint a támadónak győzni. Nagyobb sereg ellen persze még így is nehezebb védekezni. Jézus tanácsát ebben az esetben is meg kellett fontolni: **„szembeszállhat-e tízezer élén azzal, aki húsz ezerrel jön ellene?”** (Lk 14,31). A mohácsi vész esetében a magyar sereg nemcsak *Szapolyai* nélkül volt esélytelen, hanem a segítséggel együtt is az lett volna.

A *Rizikó* még a hagyományos hadviselés etikettjét követi: hadat kell üzenni. Az első világháború még eszerint működött száz száz évvel ezelőtt. Hetvenöt éve, a második világháborúban a német hadigépezet már mellőzte a hadüzenetet:

jobbnak találta egyszerűen lerohanni Lengyelországot. Az USA megelőző csapásnak nevezte agresszióját – természetesen a demokrácia védelme jegyében. Ám a háború mindig rizikós – és a történelem be is igazolta, hiszen mindhárom eset kudarcosnak bizonyult.

Lehet ennél is jobban álcázni a háborút, már a katonai támadás is felesleges. A leplezett háborúban nem harcolnak azonosítatlan katonák, csak egyszerűen cselel, félelemkeltéssel és erővel bekebelezik, amire fáj a foguk. **Nem vitatkozunk már arról, mikor igazságos egy háború, és mikor nem.** Végképp lényegtelen már *Bonhoeffer* állítása, miszerint egyedül Izrael háborúi voltak szentek. Ma már az is letagadható, hogy egyáltalán háború van, katonák vannak jelen. Persze csak idő kérdése volt eddig is, és a következőkben is az lesz, hogy az amúgy mindenkinek nyilvánvaló tényeket legalább közvetve beismerjék az elkövetők. És látjuk, hogy a világ most is tehetetlenül nézi az eseményeket. Lassan át kell értékelnünk, mit is jelentenek az állandósult közel-keleti harcok – sokkal közelebb vannak már hozzánk, mint a Gázai övezet csatái, és sokkal félelmetesebbek számunkra...

rengések és éhínségek lesznek: a vajúdás kínjainak a kezdete mindez!” (Mk 13,8). Ugyanakkor ne essen pánikba, mert Urunk e mondatokat így vezette be: „Amikor pedig háborúk zaját vagy háborúk híret halljátok, meg ne rémüljete! Ennek meg kell lennie, de ez még nem a vég” (Mk 13,7). Igen, rizikója van a háborúnak. De nem Teremtőnknek! **Ő rizikó nélkül száll csatába, és biztosan szerzi meg a megváltás győzelmét.** Mert végül nem az emberi gonoszság győz, hanem a Mindenható: „És akkor meglátják az Emberfiát eljönni a felhőkön, nagy hatalommal és dicsőséggel” (Mk 13,26).

**SZAKÁCS
TAMÁS**

Szily Géza: Király

„Áts Feri a seregéhez fordult.

– Fiúk – kiáltotta ... Rajtunk áll, hogy megmentsük a vörösingesek becsületét! Előre!

És úgy, ahogy állottak, egyetlen széles sorban bevonultak a telekre, és futólépésben támadtak. De Boka most már megint a kunyhó tetején állott Kolnayval, s a lába alatt dörömbölő, lármázó, visító pokolmu-zsikát túlharsogva kiáltotta:

– Fújd meg a trombitát! Roham! Erődök, tűz!

És a sáncárok felé rohanó vörösingesek egyszerre meghököltek. Sorjában négy erőd kezdte őket bombázni. Egy pillanatra elborította őket a homokfelhő, nem láttak.

– Tartalék, előre! – kiáltotta Boka.

A tartalék előrohant, bele a porfergetegbe, neki a támadó sornak. A sáncárookban még mindig tétlenül guggolt a gyalogság, és várta, mikor kerül rá a sor. És az erődökből bomba bomba után vágódott a csatasorba, s nem egy közülük Pál utcai fiú hátán puffant szét.

– Sebjaj! – kiáltották. – Előre!

Nagy porfelhő kerekedett. Mikor egy erődből elfogyott a bomba, marékkanal dobta a száraz homokot. A telek közepén pedig, a sáncároktól alig húszlépcsnyire toporzékolt, kavargott az egymásba keveredett két sereg, s a porfergetegből csak itt-ott villant ki egy vörös ing vagy egy piros-zöld sapka.” (Molnár Ferenc: *A Pál utcai fiúk* – részlet)

Az emberiség történelme nem más, mint háborúk története, mondják sokan. Trója, Thermopüle, Szalamisz... Hősies csaták, egyre pusztítóbb hatású fegyverek, leleményes hadicselek maradtak fenn számunkra írásos tudósításokból, kerámia faliképeken, kőszobrok frízein. De nem csak a perzsák, babiloniak, Egyiptom vagy a görög városállamok háborúztak folyvást, Izrael pusztai

A veres lovas

vándorlása is hadi események sorozata. Azután gondoljunk a pun *Hannibálra*, a makedón *Alexandroszra*, Róma imperátorok által vezetett légióira, a szkíta, avar, mongol-tatár sztyepei lovasözönökre, a magyar kalandozásokra vagy a középkor gót és germán vértés lovagjaira, Velence kalmárok fizette zsoldosaira, a mórok területi terjeszkedésére Hispániában, a százéves háborúra, az oszmán porta félelmetes térnyerésére, a kegyetlen vallásháborúkra, a forradalmakra és azok vérbefojtására, az első és második világháborúra, Vietnamba, Csecsenföldre vagy Afganisztánra, a balkáni függetlenségi háborúkra, Irakra – és nincs vége! Nincs, hiszen ma is mindennap hallani háborús híreket. Még véget sem ért az Arab tavasznak nevezett furcsa, katonai műveletekkel támogatott felkeléssorozat, amely nagyobb rendezetlenséget és bizonytalanságot eredményezett, mint mielőtt végigseper a Földközi-tenger déli részén és a közel-keleten. Itt a legújabbak: Gáza, a Krím, az ukrainai válság és az önmagát Iszlám Államnak nevező, keresztényeket gyilkoló ISIS.

Pedig az emberek a békét szeretik. **Békét akarnak, óhajtanak mind családi, mind társadalmi életükben.** Ennek érdekében jött létre a Béke-világtanács, különféle békemozgalmak, civil szerveződések.

Miért vannak mégis szakadatlanul háborúk a földön? A kérdés álnaiv. Egyes tőkecsoportoknak egyszerűen gazdasági érdeke a háború. Mohó kapzsiságuk nem ismer határokat. Nem néz se Istent, se embert. Egy érdeket néz, a tőkegyarapodást,

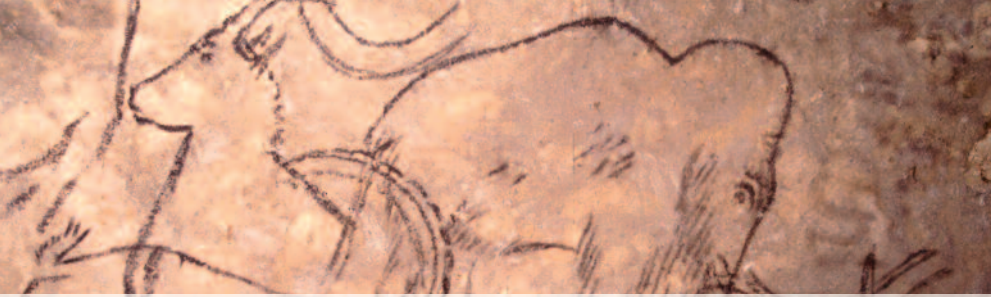
mint *Shakespeare* Velencei kalmára, akinél az emberélet semmi, számára értéktelen.

Persze nem intézhetjük el ennyivel. A háború, a harc démona ugyanis bennünk, hétköznapi emberekben is fészkelhet. A Bibliában Jakab ezt kérdezi: „Honnan vannak viszályok és harcok közöttetek? Nem a tagjaitokban dúló önző kívánságok okozzák-e ezeket? **Kívántok valamit, és nem kapjátok meg, öltök és irigykedtek, de nem tudtok célt érni, harcoltok és viszálykodtok.** Mégsem kapjátok meg azért, mert nem kéritek. Vagy ha kéritek is, nem kapjátok meg, mert rosszul kéritek: csupán élvezeteitekre akarjátok azt eltékozolni” (Jak 4,1–3). Az erős nem kér, elvesz.

A háborúk, benne gyilkossággal, rombolással, kínzással, félelemmel, erőszakkal, rablással, mind-mind démoni, ördögi tettek. Kivételesen csak az, ha valakik védekeznek, önvédő háborút folytatnak – ahogyan a Pál utcai fiúk a vörösingesekkel szemben –, vagy ha segítséget nyújtanak egy megtámadottnak. A védháborúk mindig hősokké emelik a legbátrabbakat: *Leonidászt, Hunyadi, Dobót, Szondi Györgyöt...*

A Biblia üzenete szerint van még egy harc, egy háború, amit senki sem kerülhet el, ami spirituális szinten zajlik, és ahol kötelező a győzelem, és lehetséges is, a leg-hatalmasabb Úr segítségével; az pedig az örök életünkért való küzdelem a vesztő hatalommal szemben (Ef 6,10–18).

SZÁK KOCSIS PÁL

A háború meg a hús szaga

A háborúk nem a frontokon kezdődnek, hanem miben-nünk, emberekben. Legtöbbször nem a valós létkérdések robbantják ki, hanem a látsza-tok, a mellékesnek tűnő körülmények.

Minden háborúban van egy megmagyarázhatatlan elem. Benne nem a józan gondolat, hanem az önző indulat kormányozza az embert. Az indulat viszont elveszi a tisztánlátást. A harag rossz tanácsadó – tartja a közmondás. Mégis naponta mérgezzük, öljük vele magunkat. Belső emberünk, értelmünk, érzelmeink és akaratumk konfliktusa ez. **Az indulat: tehetlenségi reflex. A háború is az.** A józan értelem tagadása, amikor materiális érdekek felülírják az emberben az emberséget. De mit tehetünk ellene? Van, aki azt tanácsolja, jó indulatlevezető az is, ha tényrjainkat földhöz vágjuk. A legtöbb kisebb-nagyobb háborúnak is csak feszültségelevezető szerepe van. Ez nem old meg semmit, mégis vannak hívei. Pedig nem a háborút nehéz megnyerni, hanem a békét. Az elmúlt században volt sok háború, voltak vesztesek és nyertesek, de a békét senki nem nyerte meg.

Egy régi történet jut az eszembe. 1955-ben párthatározat rendelte el, hogy meg kell emlékezni a „felszabadulás” tizedik évfordulójáról. Az ELTE párt-okosai elhatározták, hogy minden tanszék a békéről ír esszét. Vértés Laci bácsira, az östörténeti tanszék vezetőjére az a feladat várt, hogy a béke és az ősemlék témájáról írjon. **Emiatt rettentő dühbe gurult az öreg, de a kollégák unszolására mégis kötélnék állt.** „Miért háborúzott az ősemlék?” – tette fel a költői kérdést a jeles professzor. „A húsért? Elképzelhetetlen” – válaszolta meg a költői kérdést a jeles professzor – „hiszen ha egy óriás mamutot elejtettek, mindenki gyomorrontásig zabálhatott belőle. Akkor hát mi volt az oka az ősemlék háborújának?” Laci bácsi egy eredeti választ adott erre a kérdésre. „Amikor már megromlott a mamut húsa, és mindenki már kétszer elrontotta a gyomrát, a tűz körül

ülve azon kezdtek vitatkozni, hogy szaga volt-e a húsnak vagy sem. És mivel megoszlottak a vélemények, verekedni kezdtek. Így született a háború.” A kis esszé végkövetkeztetése az volt, hogy azóta is minden háború a hús szaga miatt tör ki.

Ne ölj! – tanítja a Tizparancsolat. **Isten védi az életet, mert ő teremtette azt, és számon kéri tőlem ezt a kincset éppúgy, mint a másik emberét.** Az istenképűségnek az a lényege, hogy erkölcsi lények vagyunk, erkölcsileg számon kérhető teremtmények. Felelősséget hordozunk Isten előtt egymásért. Egy számítógép sokkal több információt tud tárolni, mint az emberi agy, de egyet nem tud – s ebben vagyunk mi többek –: képtelen erkölcsileg felelősen dönteni. S ebben a felelősség-hordozásban van a mi istenképűségünk lényege.

A Biblia szerint az ölés nem csak az élet kioltását jelenti. Ezt megelőzi az indulat és a harag, amivel az ember rá akar kényszeríteni a másikra valamit. A gyilkosnak mindig van önmagát igazoló elmélete. Amikor nem tudom tisztelni a másik szabad akaratát, ujalomra török a másik élete felé. Ebből kígyózik elő a gyilkos indulat. A mindennapi életben a gyilkosság azt jelenti, hogy valaki biológiai kioltja valaki életét. De Jézus másképpen érti ezt a parancsolatot, hiszen a Hegyi beszéd szerint (Mt 5,21–22) az is gyilkos, aki haragszik az atyjafiára. Eszerint a szívben kezdődik a másik megölése. Aki képtelen gyakorlati módon szeretni felebarátját, elköveti ezt a bűnt. **A szeretet hiánya mindig önmagunk és mások életének a veszélyeztetésével jár.**

Ha szívünkben a harag és a gyűlölet uralkodik a másik ember életének tisztelete helyett, gyilkosok vagyunk. A gyilkos indulattól egyedül a szeretet szabadíthat meg. Ki kell szabadítani a szeretetet az érzéseink kötelekéből. A szeretet nem egyszerűen valamilyen érzelmi mámor, a szeretet nem rajongás. A szeretet a másikért élő ember életelve, ami tenni tanít bennünket. Jó lenne felfedezni, megérteni a parancsolatból az egyetlen hasznos életformát: Isten és minden élő tiszteletét, és megerősödni abban, hogy ez legyen mindig szívünk iránytűje, ne pedig ostoba vitáink a hús szagáról!

SZIGETI JENŐ

Ima békéért

Drága, mennybéli Atyánk!

Forrong ez a világ. Azt tapasztaljuk, hogy nem nyugszik meg a béke országainkon sokáig. Bűnünk, önzésünk miatt folyton előtör belőlünk a háborúskodás lelke. Összetartás helyett gyakran a széthúzás, a pártoskodás jellemző, a másiktól való elkülönülés és elzárkózás. Népek, népcsoportok és emberek nem a szeretet alapján álló közösségei a maguk vélt igazsága védelmében támadják a társaikat.

Láttasd meg velünk, kérünk, hogy egy tőről származunk, **sokféleségünkben is testvérek vagyunk, hiszen Te teremtettél mindannyiunkat.** Egyformán elbukunk bűneinkben, és egyedüli szabadítónk is közös: Fiaid, Jézus Krisztus. Kérünk, segíts, hogy az Ő szelíd és szeretet erejével állhassunk meg a tomboló gonosz lehangoló eszközeivel szemben! Ovd az üldözötteket, a kisemmizetteket! Add, hogy forduljon Feléd minél több szív a nehézségben, kilátástalanságban! Vele a jövő örök, hiszen Fiaid áldozatával a mennyet nyitja meg előttünk. A Te országodon pedig nem vesz erőt a Gonosz, hanem a legerősebb fegyvere sem.

Urunk, a Te kegyelmed tartotta meg eddig is világunkat – a Te világot. Látszólag nem lépsz közbe, amikor az igazságtalanság és az erőszak elhatalmasodik. Viszont valójában megállíthatatlanul, erővel és hatalommal viszed előre terveidet, és a végső győzelem a Tiéd lesz és mindazoké, akik Beléd vetették bizalmukat. Hadd legyünk mi is a győztesek között, megtért bűnösök! Bocsásd meg ezért nekünk, hogy építés helyett romboltunk. Családunkban, környezetünkben – **ítéleteinkkel, szavainkkal, tetteinkkel hasonló pusztítást végeztünk, mint a fegyverek, a tankok és a bombák.**

Vezess belátásra mindannyiunkat afelől, hogy mi az, amiért mi vagyunk felelősek! Kapcsolatok rendezésében, bocsánatkérésben Feléd és társaink felé. Hadd gondolkodjunk felelősen lehetőségeinkkel, javainkkal kapcsolatban! Mutass nekünk utat bölcsességgeddel abban, hogy hogyan osszuk meg ezeket a nálunk rászorultabbakkal!

Segíts, hogy velünk együtt hadd találjanak hozzád sokan, akik ma még más lélek szerint harcolnak! Tegyük le a fegyvert, és a Te békességéért küzdjenek, mert ők is irgalmat találtak Nálad. Szeretnénk Szentlelkedre hallgatni, hogy valóban a Te fiaiddá legyünk.

Veled megbékülve Megváltónk által, ígéreted szerint miénk lehet az a békesség, amely nem függ ennek a világnak a körülményeitől. **Köszönjük, hogy ilyen reménységünk van Tőled.**

Irgalmazz országainkon, vezetőinken, a harcok és félelmek között élőkön, a háborút szítókon, hatalmas Urunk! Kérünk Szentlelked munkájáért a békétlen szívekben, népekben, országokban.

Ámen

ERDÉSNÉ KÁRPÁTI JUDIT

Jöjj közelebb!

Fotó: Révészné Bellai Csilla

A mikor már a szomszédban dörögnek a fegyverek, amikor lefejeznek embereket, amikor keresztyéneket gyilkolnak, megaláznak és tízezerrel földönfutóvá tesznek, akkor kimerészkedünk énünk elefántcsonttornyából. Rájövünk, hogy földünk, ez az emberélettel feldíszített planéta a permanens békétlenség bolygója. Akkor ingerkűszöbünket megütik a hírek, s érezzük, hogy ez még csak a jéghegy csúcsa. **Mondani és tenni kellene valamit, mégpedig meggyőzően.** Valamit, ami a pokoli valóság ellenére kibékít a jövő-

vel, s a felnövő generációnak kedvet ad az élethez, alkotáshoz, szeretethez, a társ és a család vállalásához.

Nem segít a *teológia*. Tudhatok a bűn geneziséről, az új világban való nemléteiről, s a két pont közötti megjelenési formáiról: a nehezteléstől a gyűlöleten át az ölni akarás démoni szenvedélyéig. Ez a tudás nem visz előre. *Moralizálás* sem jutok tovább, mint az a tanár, aki a verekedő nebulók meghallgatása után kezeit széttárva nyugtatja a történeteket: „úgy kezdődött, hogy viszszaütöttek”. A *politikai* tájékozódás is zsákutca, hiszen ama meggyőződése-

met erősíti, hogy a XXI. századi, értelmes közösséget alkotni egyre kevésbé képes ember annyira kiszolgáltatott, hogy már az érdekeit is idegenek sugallják.

Már-már feladom, amikor valami történik. Valaki szólít. Ismerős ez a hang. Ez hívott egykor új életre. **Csupán egyetlen mondat hangzik: „Jöjj közelebb!”** Áttöri és lebontja értelmem – értelmetlenségem falát, és új irányba fordít. Okfejtés nincs. Azt veszem észre, hogy már nem Szíriában, Ukrajnában és Irakban járok.

Ahol vagyok, az is véres hely. Vízrel telítődő tüdőből ziháló hanggal egy végsőig meggyötört test, ellenségei jelenlétében istentiszteletet celebrál. A történelem leghitelesebb istenimádatát szemlélem: közbenjáró imádsággal kezdi – ellenségeiért. Felhangzik az ártatlanul szenvedők zsolttára. Azután egy megtérő haldoklót ajándékoz meg üdvbizonyossággal. Majd egy szociális krízist old meg végrendeletileg. Azután hálát ad Istennek a teremtés művéért, s a sabbat-kiddus kulcsszava („elvégeztetett”) az Ő ajkán új teremtés szerzetési igéjévé lesz. Végül elmondja az esti imát egyszerűbb (gyermeki) formájában. Utolsó lehelete kettészakítja a híres templom kárpitját. Mint utolsó evangelizáció, ilyen módon kiáltja az ünneplő sokaságnak: „Ti nagyon vallásos emberek, nem jó úton jártok! Az Istennek nincs maradása köztetek!”

Engem lenyűgöz ez az önátadásban megnyilvánuló erő. Most nem a Kiengesztelőben gyönyörködöm, most az Önátadóban. Még átsuhan előttem egy mennyeire nemesedett halálba menő arc is. Istváné.

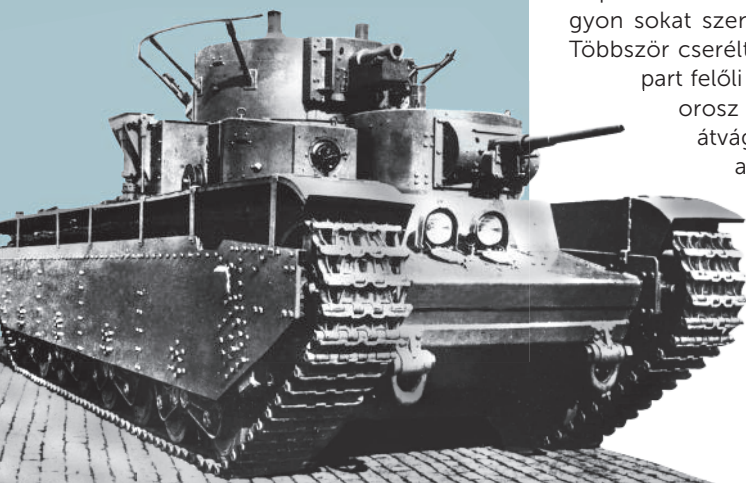
Messziről toborzó hangja szól. Besoroznak. Felszerelnek. Felfegyvereznek. Évezredek antagonizmusához kapcsolódva örömmel adom magam egy nagy küzdelemhez, amely nem test ellen folyik, célpontjait sem lokátorok mérik, de tapasztalatából érthetővé lesz a világ drámája. Az én frontvonalam magamban van. Foglyul kell ejtenem minden, Isten szent lényétől idegen gondolatot. Többet tenni nem tudok. Talán nem is kell. Kevesebbet tenni nem érdemes.

LÁZÁR ATTILA

„Sok háborúság által kell nekünk az Isten országába bemennünk”

A gyermekként átélt második világháború nagyon mély és eleven emlékeket hagyott bennünk. Fiaink és unokáink nagyon szerették, ha férjem vagy én ezekről az izgalmas eseményekről meséltünk nekik. Szívesen tettük, mert úgy gondoltuk, hogy fontos ennek, az Isten kegyelméből háborús tapasztalat nélkül felnőtt két generációnak megadni a lehetőséget, hogy fogalma legyen a háború kegyetlenségéről, hogy igyekezzen elkerülni azt, és becsülje meg a békét.

Ma már nehéz elképzelni, milyen szorongatott helyzet volt a légitámadások ideje. Fekete papírral kellett minden ablakot beragasztani, nehogy a kiszűrődő fény árulkodjon a házak hollétéről. Ha egyáltalán levetkőztünk este, olyan gondosan kellett mindent előkészíteni, hogy a légiriadó szirénájára pillanatok alatt a szenespincébe rohanhassunk. Megtanultuk a készenléteket. A bombázó repülők vész jelző, dübörgő hangja, majd a közelben ledobott bombák zuhanása és szörnyű robbanása, házuk imbolygása, és utána a pusztulás és halál látványa tehetetlen kiszolgáltatottságot jelentettek. **Milyen hatalmas segítség volt ekkor édesapám vezetésével együtt mondani a Miatyánkot, és énekelni.**

A szörnyű bombázások előtt levitt édesapám a nyáron nagyon kellemes, Balaton-parti kis nyaralónkba. Azonban hamarosan jött a front, és mikor értünk jött, már nem tudott minket hazavinni Kispestre. Az országnak ez a része nagyon sokat szenvedett a háborúban. Többször cserélt gazdát. Házuk vízpart felőli oldalán gépfegyveres orosz katonák törtek előre, átvágva a kerítéseket, míg az utcán német tankok lőttek, majd a házak elfoglalása következett.

E m l é k s z e m é d e s a n y á m konyhakövön,

térden kiáltott imádságára: nem baj, ha földönfutók leszünk is, csak engedjék haza elhurcolt édesapámat! És ő megjelent azzal, hogy gyorsan el kell hagynunk a házat. **Elkezdődött a hónapokig tartó menekülés.** Előbb a gyér lakosságot egy helyre zsúfolták, majd a települést is el kellett hagyni. Ekkor történt, hogy édesapám és nagyapám este imádkozva nekiláttak egy szánkó készítésének, és éjjel valóban leesett a hó, és ha nagyon nehezen is, de azon húzhattuk a szükséges dolgainkat. Volt, hogy az éjjelt szabad ég alatt töltöttük, hasznos volt a magunkkal hozott dunyha a kukoricaszárakból készült fekhelyen.

Háborús körülmények között sokan kivetkőznek emberi mivoltukból. Valóban elszabadul a pokol. A brutális katonák nem tisztelik az életet, az erkölcsöt, a magántulajdont, de utóbbit a helybeliek sem. A zsúfoltság és rossz higiénés viszonyok miatt elszaporodnak az élősködők (rüh, tetű) és a fertőző betegségek (májgyulladás, vérhas, tífusz).

De vajon most nincs háború? Még-hozzá tömeges áldozatot szedő!?

Az Efezusi levélben (6,11–16) olvashatunk arról a küzdelemről, amelyet a kezdettől fogva emberölő Gonosz ellen ma is vívunk kell. Nem szólnak a figyelmeztető szirénák, nem ijesztenek a bombák, mégis tömeges a pusztulás. Hazánkban naponta száz körüli magzati életnek vetnek véget, még-hozzá a legvédehetőbb helyen, az anya-

*Ha egyvalaki igazán támogatta volna
őket, akár csak szóval is (!), elálltak
volna az abortusz szándékától.*

méhben. Az összes háború, ami a mi népünk történetében lezajlott, nem szedett annyi emberáldozatot, mint 1956 óta az abortusz (több mint 6 millió!). Ez az istentelen gyakorlat a babák életének kioltásán túl gyilkossá teszi az anyát, a párját, a végrehajtókat és a társadalmat is.

Dr. Philip Ney kanadai pszichiáter, Napóleon Ney tábornokának leszármazottja törleszteni szeretné őse sok életet kioltó bűnét. **Kutatást végzett az emberi élet védelméért.** Sok éven át több országban számos kérdést feltevő felmérést végzett magzatokat vesztett nők körében. Megrázó eredményei közül kiemelem, hogy csaknem kivétel nélkül azt vallották, ha egyvalaki igazán támogatta volna őket, akár csak szóval is (!), elálltak volna az abortusz szándékától.

Elharapódzott hazánkban a trágár beszéd is. Jól öltözött fiúk és lányok

értelmetlenül ismételtnek olyan felszólító mondatot, melyet én a háború alatt csak oroszul hallottam. Akkor minden nő rettegve féltette az életét és a szemérmét. **Ma, békeidőben sokan ajánlják fel magukat józan vagy bódult állapotban futó kalandokra.** A nemi úton terjedő fertőző betegségek is szaporodnak, hiába kapnak a kétszáz féle betegség közül kettőre védőoltást a fiatalok.

Komoly harcot jelentenek életünkben a saját vagy szeretteink betegségei is. Ezekben a küzdelmekben is megtapasztalhatjuk, hogy Isten Jézus Krisztus által ad erőt, megoldást, Ő megtarthat minket az örök, boldog élet számára. **Hála legyen Istennek, aki a győzelmet adja!**

**DR. GYŐRI JÓZSEFNÉ
DR. DRENYOVSKY IRÉN**

Az egyház és a háború

A keresztyén közösség kezdettől fogva őrlődik a békesség és a harc feszültségében, ahogyan azt Jézus maga is megmondta: „Nem azért jöttem, hogy békességet hozzak, hanem hogy kardot.”

Fotó: Révészné Bellai Csilla

Az ilyen kijelentései miatt keveredhetett Jézus könnyen abba a gyanúba is, hogy fel-forgató és forradalmár szabadságharcos akar lenni, ahogyan azt az evangéliumok meg is őrizték az elítéltetését megelőző kihallgatások leírásában. Egyfajta leegyszerűsítő félreértés volt ez azonban már akkor is, és könnyű a szavaiba hasonló értelmezéseket beleolvasni ma is.

Anélkül, hogy Jézust erőszakos embernek vagy éppen háborús uszítóknak látnánk, e kijelentéséből inkább azt a kettős emberi tapasztalatot érdemes láttatnunk, hogy az evangélium szerint **Isten Jézus Krisztusban kiélezi az ember e világi életében jelentkező feszültségeket az elmúló és örök, a halál és az élet, az erkölcsös és erkölcstelen között.** Teszi ezt különösen is azért, hogy Jézus a megszokott, emberi dimenziójú összefüggéseiből más megvilágításba helyezi ezeket a belső és közösségi dilemmákat, sokszor egészen másként értelmezve például a jó és a rossz, az erkölcsös és az erkölcstelen mibenlétét, mint ahogyan azt az emberek gondolják. Ráadásul azt is előre jelzi, hogy éppen Istennek az emberek iránti határtalan jóindulata fog elsöprő dühöt kiváltani sokak körében...

A keresztyén egyház (különösen, ha intézményesült, vagy szociológiai értelemben vett e világi formájában vesszük) nagy gyötrelme éppen az a kölcsönhatás, hogy nem egy – konkrétan különben beláthatatlan – végidőben beköszöntő mennyei idillt követ, addig pedig a lehetőségeihez képest él a bibliai tanításból úgy, ahogyan tud, hanem Istenének, hitének és üdvösségének folytonos valósága járja át és szorongatja e világi mindennapjait is. **E két valóság találkozásában születnek meg belülről és kívülről nézve is a keresztyénség legnagyobb kérdései.**

Az emberi történelemből, sőt a teremtetett világ rendjében sem ismert a zavartalan békesség állapota. Számos vallás – így a bibliai vallások is – hitbeli meggyőződéssel vallják azt,

hogy a világ eredete és végállapota nem lehet ez a feszültségekkel és (halálos) ellentmondásokkal terhelt valóság, amit az emberi történelem korszakának nevezhetünk. Jézus követői pedig kezdettől vallják azt is, hogy e két történelmi végpont között is munkálkodik Isten a maga hatalmával és erejével. Ebből fakadhatott az ós- és ógyházi keresztyénségnek az az általánosan elfogadott magatartása, hogy az emberélet kioltásának általános tilalma alapján keresztyének nem lehetnek sem katonák, sem halálos ítélet meghozatalára feljogosított tisztviselők.

„Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek.”

Ezzel együtt is találunk olyan életpéldákat, amelyeken már felismerhetjük, **milyen nehéz e világ valóságában ezt tisztán szétválasztani.** Gondoljunk csak a római császári testőrség katonájára, Sebestyénre, aki ugyanakkor az egyik legfontosabb római kori keresztyén vértanú és példakép!

Egészen más korszakba lépünk át már a Római Birodalom krisztianizálásával, amire jó példa a Pannóniából származó *Tours-i Márton* püspök, aki éppen kiérdemesült katonaként kapja meg Jézus hívását az általa megajándékozott koldus képében. Ez a folyamat teljesedett ki a középkor során, amikor a keresztyénség vallásból civilizációként nötte bele magát adott kultúrákba, nyelvekbe, társadalmakba – azaz e világ konkrét, történelmileg adott valóságába. Bár az egyház semmiképpen sem egyszerűen Isten országának evilági vetülete, intézményes formájában és struktúrájában **egyre erőteljesebben élt e világ általánosan elfogadott, de legalábbis válogatás nélkül gyakorolt hatalmi eszközeivel, így a háborúval is.** A középkori keresztes hadjáratok ezért élezik ki olyannyira ezt a feszültséget, hiszen egyfelől bibliai-vallási megalapozást nyertek, másfelől viszont egymással – minden oldalról! – szembenálló civilizációk küzdelmét jelentették.

Az evangélikusság Ágostai hitvallása 1530-ban ezt tanítja: „a keresztyéneknek szabad hivatalt viselniük, bíraskodniuk... jogos halálos ítéletet hozniuk, jogos háborút viselniük, katonáskod-

niuk...” (CA XVI.) A jogos, vagy igazságos háborúnak már a középkorban kidolgozott fogalma is jelzi, hogy a keresztyénség és a háború feszültségének akkor is tudatában voltak. A középkori kritériumok szerint az tekinthető jogos háborúnak, amely arányos a sérelemmel (azaz elsősorban reakció valamely agresszióra), **nem célja a hódítás, korlátozott pusztítással zajlik, és elsődleges célja a béke helyreállítása.** Amikor az evangélikusok hitvallása ebben az értelmezésben megszólal, hangsúlyozza a mindenkori többség elháríthatatlan felelősségét a világban való jó rend fenntartásában, amivel hivataluknál fogva tartoznak Istennek.

Az európai nagyhatalmak által uralt újkori, majd az ettől szabadulni vágyó, globalizálódó világban alapvetően – igaz, csak fokozatosan – változott meg az egyház és a keresztyénség helyzete és befolyása. Ugyanebben az időben a háborúk intenzitása nem csökkent, mérete és pusztító ereje viszont soha nem látott mértéket ért el. A keresztyén egyházak e világi civilizációs szerepvállalásának éles kritikája éppen egy pusztító rémálom, a harmincéves háború (1618–1648) nyomán bontakozott ki. Természetesen semmiféle igazolást vagy elégtételt nem jelent, hogy éppen a keresztyénséggel szemben kritikus vagy ellenséges ideológiák következtében bontakozott ki a még soha nem látott mértékű háborús és egyéb tömegpusztítás a modern korban. **Az egyház és a háború összefüggésében ugyanakkor a keresztyénség újabb kori társadalmi felelőssége sem hagyható figyelmen kívül,** amennyiben magát a nacionalizmus, a szocializmus, a liberalizmus – vagy bármely más divatos és befolyásos „izmus” – mellett elkötelezve, kísérőjévé vált a helyi vagy globális háborús pusztításnak.

A keresztyénség számára az üdvösség és a megkerülhetetlen e világi felelősségvállalás drámai feszültségében lesz talán mindennél értékesebb Jézus evangéliumi biztatása: „Boldogok, akik békét teremtenek, mert ők Isten fiainak nevezetnek” (Mt 5,9).

DR. KORÁNYI ANDRÁS
egyház-történész, egyetemi tanár

Imára lendül és szárnyal két kezem,
keresve tapogatom szép arcodat;
Fénycsóvaként ragyogsz át a káoszon,
s békével nyersz bennem vesztes harcokat.

A jó és a rossz örök harcban állnak érted.
Ha azonban átadod magad Istennek,
Szent Lelke által Ő győzi le benned a rosszat
a szívedben lakó jó erejével.

Áldott bölcső és csatamező is a szívünk.
Jó és rossz gondolatok születnek
és halnak el benne egyszerre.
Csak rajtunk áll,
hogymelyik oldalt engedjük győzni.

SIMON ANDRÁS

Látogatók

Nem új dolog
az éjszaka
s a hófúvásban késő vonatok,
mégis, úgy érzem, szívem visszafelé dobog,
mint csapdák közé szorult vad,
ki réges-régen megadta magát,
legyen megérkezés, feltámadás,
konokul állok, és várom a csodát.

Megannyi pehely esik foglyul,
mint lágerben a rabok s katonák,
ziháló testük az ablakig tolong,
leszállnak, meglátogatják a hazát.

Szerelem

90 éve úton vagy, Haza.
Bosznia nagyon messze van – súgtad, de már meghalva.
Minden szavad a helyén volt,
mint az ég csillaga, mint földben a gabona.

Hány esztendőre hajt ki a szerelem?

Vigyázzak, mondtad, ami a nőnek szentség,
férfinak harcjáték, s hogy idegenbe ne tántorítson a bú.
Azóta már értem, miért tör ki a világháború.

1939–1943.

Nem várlak már, elindulok magam:
az ágaskodó jegenyék
a gajcsánai úton
búcsút intenek a csúszós időknek,
mint a tékozló fiú egykoron,
kit éhség üldözött a senkiföldre,
az elnyomásból az ínségbe.
Felnégyelt nyelven búcsúzik a szégyen
ezerkilencszázharminckilencben.
Nem várlak már a sirató tornácon,
szemmel vert hazám,
negyvenháromban, hamvazószerdán,
a háború vasderekán: bevonulok.
Németidőben, át a Bácskán,
ködkendőben, hogy meg ne lásd
farkastejen nevelt orcám.

Damaszkuszban háború van

A Margit-szigeten bolyongok,
Szégyenúton és gyászmenetben.
Odahaza ilyentájt dél van,
Hallom, valamelyik Tübak harangoz,
És hallom a bibliai földeken az
Égbe löttek imáit.
Úristen! Miféle ember,
Ki hálóing helyett fegyverbe öltözik,
Tolongva gyilkol, mint akit a halál halálból halálba menekít.

Országunk keresztvize, öreg Duna!
Veled üzenem a tengereknek:
Azt sem bánám, ha kiönténének.

IANCU LAURA

A háború örültség

Érdekek, geopolitikai tervek, pénz- és hataloméhség, valamint a fegyverkereskedelem a felelős a háborúk okozta pusztításért – hangoztatta Ferenc pápa a Fogliano Redipuglia katonai temetőjében mondott homíliájában, amelyben az első világháború és a mai világ konfliktusainak borzalmairól beszélt. „A háború örültség, a háborúk kiobbantói bánják meg bűneiket!” – fogalmazott a pápa.

„A háború örültség, mindent elpusztít és tönkretesz. Pusztító terveivel gyarapszik és maga a pusztítás táplálja. A háború senkit sem kímél” – hangoztatta Ferenc pápa a világ összes háborújának áldozatairól és a békéért bemutatott szentmisén. Az egyházfő szerint az emberiség semmit nem tanult az első és a második világháború kudarcából, és jelenleg darabokban ugyan, de a harmadik világháborút éli meg.

„A háborút a kapzsiság, az intolerancia, a hatalomvágy robbantja ki, az ezeket igazoló ideológiával a háttérben, de a felelőség azt a magatartást is terheli, amely azt mondatja velünk,

»mit érdekel engem, mit érdekel a testvérem sorsa, miért én törődjek vele?« – hangoztatta az egyházfő. Hozzátette: „A mostani újságok főcíme is az lehetne, hogy mit érdekelnek bennünket a mai háborúk. Egyedül a másikkal törődés segíthet a konfliktusokkal szemben, aki azt mondja, hogy ez őt nem érdekli, magát itéli el” – fogalmazott a pápa.

Beszédének egy részét az egyházfő azok ellen intézte, akik szereznek a háborúval üzletelnek, borzalmakat terveznek, konfliktusokat szerveznek. „Térjenek meg! Érezzenek fájdalmat, bánják meg bűneiket, kérjenek bocsánatot és sirjanak! Szívük korrupt és nem képes többé sírni! (...) Megtérésre van szükség. **Az emberiségnek arra van szüksége, hogy sírjon és most itt a sírás ideje!**” – mondta a háborút a száz évvel ezelőtti egyházfő, XV. Benedek szavaival „felesleges méiszárlásnak” nevező Ferenc pápa.

Forrás:

<http://mno.hu/kulfold/ferenc-papa-a-haboru-orultseg-1247634>

Fotó: Révészné Bellai Csilla

Bankóbunkó pacnik

Tudjuk, hogy már az őseink is harcban álltak, egy-egy jobb vadászterületért képesek voltak lebunkózni egymást. A Szentírásban az első gyilkos fegyver Káin bunkója. **Minden további harceszköz belőle nőtt ki, terebélyesedett hatalmas fává.** Kardok, nyilak, lándzsák, dárdák, pusokák, gépfegyverek, gránátok, bombák, ágyúk, tankok, újabb és újabb fegyverek, egyre modernebbek. Ezért is mondatott meg, hogy a háborúhoz három dolog kell: pénz, pénz, pénz, ami napjainkban hatvá-

őket gyilkosoknak, akik ha tehetik, ölnek, titokban temetnek, végül pedig nagy cseremóniával újra temetnek. Pontosan állapította meg róluk Jézus: síremléképítők!

Mindig csodálkoztam azon, hogy a közismerten harcos *Luther*nek hogyan sikerült a fegyverrel vívott csatákból rendre kimagradnia. Igaz, egy alkalommal nagyon közel volt hozzá, amikor a Katolikus Liga és az evangélikus rendek között készülődő, elkerülhetetlennek látszó háborúba beavatkozott. 1539-ben a legnehezebb és

Valahányszor Isten a szavát hallatja, azért teszi, hogy az egész világot átalakítsa. Egy átalakulás pedig nem történhet meg zűrzavar nélkül.

„Megy az eke, szaporodik a barázda, mintha egy nagy könyv íródna olvasásra” – éneklte a költő, **Illyés Gyula**. Szaporodik a barázda, de ott van a tank is, magyarázó képnek, vagy inkább pacniknak. Ettől pöttösek a történelemkönyvek. A fegyverektől és a fegyvereket megáldó papoktól.

Sokan elfelejtették, hogy Isten megbélyegezte Káint, s ezért a másokat halálba küldő, „áldott” fegyverek visszahullhatnak rájuk: „Az égbe minket küldtél, s te nem hitted, pajtás, / hogy onnét te is fogsz valamit kapni, / de míg nekünk ígérted, rád pottyant az áldás, / és nem maradt belőled, csak egy pacni.” (Jaroslav Hašek: *Švejk*) Aztán a békepapoktól, akik a világ békéje mellett agítálnak, mert elfelejtették Jézus figyelmeztetését: „nem úgy adom nektek, ahogyan a világ adja.”

nyozottan igaz, hiszen a legmodernebb harci eszközök nagyon sokba kerülnek. A háborúkat egyre inkább pénzzel vívják: „Jogállamban a pénz a fegyver. / A hadviselés itt ma más. / A hős a kardot ki se rántja. / Bankó a bombarobbanás / s mint fillér, száll szét a szilánkjá.” (József Attila: *Gyönyörűt láttam*) Mert bunkó a bankó, és bankó a bunkó!

Eltűnt az égről a Háború angyala, ezért a maiakat már nem is volna szabad háborúnak nevezni: „mert amit ezek háborúnak néznek: egymásba-botlók szüntelen marakodása a sötétben; mindenki annak bokájába mar, akiébe bír” (Weöres Sándor: *XX. századi freskó*). Meglepően hangzik a költő kérdése is: „hol már az idő, amikor háborút indított a szabad elhatározás?” Valóban: hol vannak a végvári vitézek, akik vidáman „vagdalkoznak, futtatnak”, hol a fegyvert s vitézt éneklő dalnokok, hol a Rákócziak dicső kora, hol a Kossuth Lajos üzenete? A megmaradó hazatérők mindmind háborúból jönnek, erőltetett menetben, és rettenetes dolgokat vetettek papírra arról a bizonyos „egy éjszakáról”; békéért fohászokodnak, mert ők már nagyon jól tudják, hogy „mindenke vége, vége...”. Petőfi zsványokról, Móricz barbárokrol. Nagy László gengszterekről beszél. **Mi nemes egyszerűséggel nevezzük csak**

legvitatottabb kérdésre kellett válaszolnia, nevezetesen a zsarnoki felsőbbtség elleni fegyveres ellenállás lehetőségének a kérdésére. Hála Istennek, hogy a „frankfurti halasztással” Isten megóvta őt, és így nem kellett fegyvert fognia. **Valljuk be, nagyon merészen hangzik, amit akkor mondott:** adott esetben (ha tűz van) a keresztyén embernek a fegyveres harc nemcsak lehetőség, hanem kötelesség! Ez akkor is nehezen értelmezhető, ha tudjuk, hogy Luther szembe fordult a rajongókkal, nem ült föl *Münzer* szekerére, nem fogott fegyvert, mint *Zwingli*. Gyakran hangoztatta, hogy minden keresztyénnek óvakodnia kell a lázadásoktól. Hitte és hirdette, hogy a felsőbbségnek engedelmeskedni kell, nemcsak a jó vezetésnek, hanem a gonoszaknak is. Az utóbbiak okozta szenvedéseket pedig türelmesen kell elhordozni.

Luther etikája a két birodalomról szóló tanítás, melyet az utána következő századok (sajnos) elfelejtettek, vagy csak az állam és az egyház kérdéseire vonatkoztattak, 1930 után pedig a kettős kormányzásról szóló tanításra szűkítették! Ebből következik, hogy Istennek két háborúja van. Az első az ellenségeskedés, amelyet ő maga támasztott a bűn miatt. A második az evangélium: „**harcba küldte egy Fiát értünk maga az Isten**”. Az elsőt fegyver-

Fotó: Szeverényi

rel, a másodikat evangéliummal, azaz Krisztus leheletével vívja. Az elsővel sok csatát lehet nyerni, de a háború mindig elvesz; az utóbbi sok csatát veszíthet, de a háborút megnyeri.

Tanuljuk meg tehát, hogy a fegyverekkel vívott csatáknak csak vesztesei lehetnek, mert a háborút előbb-utóbb minden hatalom elveszti. A palotáját mindegyik csak addig őrizheti, amíg nála erősebb nem tör rá. **Ezzel szemben az evangélium, bár itt a földön minden csatáját elveszíti, a háborút megnyeri!** Harc nélkül nincs győzelem – tartják a pogányok. Krisztus keresztje nélkül nincs győzelem – vallják a keresztények. „Nem a győzelmes háborúk hoznak áldást, hanem a vereséggel végződők.” – mondja Szolzsenyicin. „Egyetlen

örömöm, amikor látom, hogy az evangélium győz.” – hirdeti Luther.

Befejezésül még két rövid Luther-idézet. „Valahányszor Isten a szavát hallatja, azért teszi, hogy az egész világot átalakítsa. Egy átalakulás pedig nem történhet meg zűrzavar nélkül. Ha nem látnám ezt a forrongást, én bizony azt mondanám, hogy Isten ígéje nincs is jelen a világban. S most, hogy látom, szívből örülök neki.” – írja a békéért aggódó Erasmusnak. (Luther: *A szolgai akarat*, 1525)

„Krisztus fogja őket megölni szájának leheletével. Nézd meg csak az én műveimet! Nem többet ártottam-e a pápának, a püspököknek és papjainak csupán a számmal, egyetlen kardcsapás nélkül, többet, mint amennyit az összes császár,

király és fejedelem minden erőfeszítéseivel ártott? Miért van ez? Azért, mert a Dániel könyve (8,25) ezt mondja: »összetörik anélkül, hogy hozzányúljanak«. Ezért ne kívánozz forradalom után!” – figyelmezteti a wittenbergi képrombolókat. (Luther: *A wittenbergi rajongók ellen*, 1521)

Einstein mondta: „Azt nem tudom megmondani, hogy a harmadik világháborút milyen fegyverekkel vívják, de azt igen, hogy a negyediket bunkóval!” Jó volna, ha a Káinbélyeges emberiség nem oda térne vissza, ahonnan elindult: a bunkóhoz! „Kölyökséged örökidőnyi, / De végül is föl kell már nőni!” (József Attila: *Mindig jótanácsot sziszegnek...*)

WELTLER SÁNDOR

Háborúktól a békéig a Bibliában

Fotó: Révészné Bellai Csilla

Világháborúk emlékével a hátunk mögött és napjaink háborúinak híreit hallva és képeit látva, mi tagadás, még a hűséges bibliaolvasóknak is fejtörést okoz azoknak a bibliai helyeknek az olvasása, amelyek könyörtelen háborús cselekményekről szólnak. Az ószövetségi helyek ugyanis nem erkölcsi-etikai szempontból, hanem vallási megközelítésben nézik ezeket az eseményeket.

Számos bibliai elbeszélés szól Izrael népének a honfoglalással kapcsolatos harcairól (Jerikó elfoglalása, Józs 6), védekező háborúiról (például Bír 6 és 7), a pusztai vándorlás során kikerülhetetlennek tűnő csatákról (Szihón és Góg ellen: 4Móz 21,21–35; 5Móz 2,26–3,17) vagy boszszúhadjáratokról (Midján ellen: 4Móz 31; Amálék ellen: 1Sám 15), királyaik hódító hadjáratairól (Saul és Dávid háborúi). A háború úgy jelenik meg mint az emberi élethez hozzátartozó esemény (2Sám 21,15.18.19.20), amit azonban a szentírók nem véleményeznek. Még a jó tanácsot is olvashatjuk: a háborúhoz irányítás kell (Péld 20,18; 24,6).

Némelyik elbeszélés elé oda lehetne – talán kellene is – írni, hogy kiskorú gyermekek csak szülői felügyelettel ol-

vashatják. Némelyik bibliai történet nem sokban különbözik az ókori Kelet hadviselésének kegyetlenségeitől. A mai bibliaolvasó nemcsak ezen ütközik meg, hanem azokon az eseteken is, amikor – a szerzők leírása szerint – mindezt Isten parancsolja. Így lehet olvasni Isten háborúiról (4Móz 21,14; 1Sám 18,17; 25,28). Istenről pedig úgy, mint vitéz harcosról vagy hősről (2Móz 15,3; Ézs 42,13), aki egy egész nép elpusztítását rendeli el (1Sám 15). Nehogy más korok embere háborúra bátorítsanak vegye ezt, figyelemzettetett bölcsen *Luther*, minden igével kapcsolatban ügyeljünk arra, hogy csak az egykoriaknak szólt-e vagy mindenkinek szól, tehát nekünk is. Az önző emberi természetből ellenségeskedés és háború következik (Zsolt 55,22; 120,7; 140,3; Jak 4,1), ami együtt jár azzal, hogy

Isten segítségét kéri és benne bízunk, akár jogos, akár jogtalan a háborúja. Izrael is így tett. Győzelmeiért Istennek adott hálát, de hamar szembe kellett néznie azzal a helyzettel, hogy **Isten nemcsak másokat büntet meg általuk, hanem őket is bünteti háborús vereséggel hűtlenségük miatt** (2Krón 16,9). Ezt pedig nem lehet kikerülni (Jer 42,14). Fokozatosan távolodott egymástól Isten győzelmének és Izrael győzelmének

ban azt is, hogy a rosszat nem lehet csak a jóval legyőzni, hanem kardra is szükség van, hogy gátat vessen a rossznak (Róm 13,1–5). **De minden fegyverre érvényes, hogy akik kardot fognak, kard által vesznek el** (Mt 26,52). S amint minden kimondott haszontalan szóról számot fognak adni az ítélet napján az emberek (Mt 12,36), úgy fegyverek használatáról is – legyenek bár gyengék vagy hatalmasok.

Az Ószövetség Istenre hivatkozó szent háborúitól így jutunk el a békeesség fejedelméhez, Jézus Krisztushoz.

gondolata, a kettőt egyre kevésbé lehetett azonosítani.

Azonban nemcsak véres háborúkról van szó a Bibliában. Példákat olvashatunk arra is, hogy emberek a békeesség útját keresik, mint Ábrahám és Lót, akik inkább szétváltnak, mint hogy viszály legyen köztük és pásztoraik között (1Móz 13). Abigail azért siet Dávid elé, hogy egy bosszúhadjáratnak elejét vegye, és Dávid is örül ennek (1Sám 25,31–34). Megfogalmazódik kritika is. Dávid azért nem építhet templomot, mert háborúskodó ember volt és sok vért ontott (1Krn 28,3). **Nem értelmezhető ez másképpen, csak mint súlyos kritika.** Pedig Dávid nemcsak hódításokat folytatott, hanem vallási háborúkat is vívott.

A kevés elmarasztaló hely azonban semmiképpen sem jelenti, hogy az Ószövetség mindenféle háborút vagy kivételesen a vallásos háborút megengedhetőnek tartaná. Az Újszövetség nem szól a maga korában folyó háborúról vagy háborús részvételről, hanem csak általánosságban érinti a témát. A katonák kérdésére (Lk 3,14) Keresztelő János nem teszi fel a végső kérdést, hogy vajon igazságos-e a kapott parancs, de nagyon érzékelhető korlátot vezet: a katonák ne bántalmazzanak és ne zsaroljanak senkit. Jézus a békeességet teremtőket mondja Isten fiainak (Mt 5,9). Azzal pedig, hogy nemcsak a felebarát, hanem az ellenség szeretetét is parancsolta (Mt 5,43–44), eléggé megnehezítette, hogy tanítványai átvegyék a világnak azt a rendjét, amelyben az emberek a maguk érdekében élnek hatalmukkal, mert a tanítványokban más lélek legyen (Lk 9,55), és közöttük ne ez legyen a rend (Mt 20,25–28). Ezt a gondolatot veszi át Pál apostol, amikor szinte megismétli Jézus szavait (Róm 12,14.16–21). Látja azon-

Az Ószövetség egyes helyein, különösképpen pedig az Újszövetségben a végső idők jelei között is szerepel a háború rettenete (Jer 28,8; Dán 11; Mt 24,6–7; Mk 13,7; Jel 6,4.8; 9,13kk). Ezek a helyeken a háború a gonosz földi tombolásának végső jele, ami nem a vég pontos kiszámításában segítség, hanem abban a készletében, hogy Urába vesse egyetlen reménységét a hívő. Ilyen értelemben a háború megpróbáltatás és próbatétel Isten népe számára. Az Ószövetség a békét (sálóm) a végső beteljesedés ajándékának tekinti, amikor a megszületendő gyermek mint a békeesség fejedelme uralkodik majd (Ézs 9,5–6). A békének ezt a teljességét nemcsak az egész teremtett világ és Isten kiengesztelődése, az Úr ismerete fogja jellemezni (Ézs 11,6–10), hanem az is, hogy nem lesz többé háború. **Jézus Krisztus tanítványa ennek a békeességnek a követe (Mt 10,13). Legyen ennek követe!**

Az Ószövetség Istenre hivatkozó szent háborúitól így jutunk el a békeesség fejedelméhez, Jézus Krisztushoz. Olyan ív ez, amely Isten harcainak könyvétől (4Móz 21,14) az Úr békeességének hirdetéséig jut el (Ef 6,15; Ézs 52,7). Lehetnek, akik azt mondják, hogy ez a bibliai istenkép fejlődése, merészen fogalmazva: a bibliai istenkép humanizálódása. Mégis inkább arról az oldalról közelíteném meg, amit Zakariás mond az Eljövendőről: **Ő igazítja rá lábunkat a békeesség útjára** (Lk 1,79). Ez az említett ív Istenről szól. Arról, ahogyan Isten fáradozik régóta azon, hogy megtaláljuk a békeesség útját. Mert nekünk, embereknek van szükségünk arra még mindig, hogy Krisztus megtanítson békében élni, hogy ráigazítsa lábunkat a békeesség útjára.

REUSS ANDRÁS

A norvég egyházi harc

Szerk.: Korányi András, Orosz Gábor Viktor, Reuss András
Luther Kiadó, Budapest, 2007

A norvég evangélikus egyház harca a német megszállók és a helyi nemzetiszocialisták ellen a második világháború idején a szélsőjobb oldali eszmék és erők elleni keresztyén küzdelem egyik legfelemelőbb példája. Ennek a harcnak a dokumentumaiból válogattuk össze a kötet anyagát, amelyben az ellenállás gyakorlati problémái és szervezeti kérdései mellett sűrűn találunk mélyreható, általános érvényű teológiai és erkölcsi felismeréseket is.

„Együtt az ország népével” – Evangélikusok 1956-ban

(DVD-melléklettel)

Luther Kiadó, Budapest, 2007
Az Evangélikus Országos Gyűjtemények kiadványa 1956-nak kíván emléket állítani, és azoknak az evangélikusoknak – lelkésznek, egyetemi hallgatónak, teherautó-sofőrnek, mérnöknek –, akik hittel vállalták a küzdelmet.

A kötetben megtaláljuk Kinczler Gyula a forradalom idején készült felvételeit.

Könyv-ajánló

Miklya Luzsányi Mónika: Frontvonal – Sztehlo Gábor élete

Harmat Kiadó, Budapest, 2003

Sztehlo Gábor evangélikus lelkész utolsó hegyi sétájára indul. Kavargó gondolataiból előtűnik egész elmúlt élete: az üldözöttekért és elesettekért, sárga csillagos zsidó gyerekekért, hadiárvakért, kitelepítettekért, fogyatékosokért folytatott küzdelme.

Ajánljuk még a két következő kiadványt: egy olvasmányos életrajzot és egy teológiai művet a háborúról és a megbékélésről.

Volf, Miroslav: Ölelés és kirekesztés

Harmat Kiadó, Budapest, 2001

A keresztyén üzenete a nemzeti-ségi háborúk idején. A horvát származású szerző, a Yale Egyetem professzora, a nemzetek, nemzetiségek és csoportok közötti megbékéléshez vezető útról elmélkedik a délszláv háború kapcsán. „Magamnak írtam – és mindazoknak, akik az igazságtalanság, a csalárdság és az erőszak világában magukévá tették az evangéliumi történetet, és ezért nem akarják feladni.”

Zsindelyné Tüdős Klára: Csizma az asztalon

Harmat Kiadó, Budapest, 1998

Aki igazat akar hallani életről, hitről, asszonyorsról, egyházzól és világról a második világháborús Magyarországon, nem fogja tudni letenni ennek az okos, szókimondó, nem mindennapi asszonynak az életrajzát.

A könyvek megrendelhetők a kiadóknál, illetve megvásárolhatók a kiadók könyvesboltjaiban.

A bűt

Ismert mondás, hogy a bajok eredete rendszerint a kölcsönös határsértésekben keresendő. Márpedig elegendő, ha csak magunkban nézünk széjjel, mást sem látunk, mint határokat. A szabadságunk, a szabad akaratumk is egy korlát, hiszen nem mindenre, csak egy valamire irányul, vonatkozik. Mennyivel inkább így van ez a (kül)világban, mely csakugyan átláthatatlan a határoktól. Nincs hát mit csodálni azon, hogy a háborút is a határsértés szüli.

Micsoda szó! Háború... Ördögi. Démoni. Az ember magától nem képes rá. Az ember kevés hozzá. Odahaza, Magyarfaluban úgy tartja a hit, hogy az ördög nevének az emlegetése a lény megidézése. Akár dicsérik, akár káromolják, nyomban ott terem, ahol említik. Az okos ember ezért elkeresztelte *nemtisztának*, hogy ne ismerjen magára, amikor emlegetik. De így sem szerencsés sok időt fecsegni reá, a lényeg az, hogy minden tisztátalanná válik, aminek köze van a nemtisztaéhoz. A háború is.

Valahogy soha nem volt kérdés számomra, hogy az élet igazi fészke a rom. Az élet a pusztulásba, a szenvedésbe húzódik vissza, a pompában, tombolásban, a boldogságban nem találja, csak keresi a helyét. Egyedül a halálban nem tudom meglátni az életet. Márpedig a háborúban pusztulás, szenvedés és sok-sok halál van. Világégésben világahalál. A háború ellentét az élettel.

A háború férfiügy, amihez egy nő nem is érthet. A háború következményeinek a jelentős részét azonban mégis a nők szenvedik meg. Mi történik a hátszországban? A hátszországban éppúgy háború van, csak itt valamivel kegyetlenebb fegyvereket használnak: bű, bánat, gyász, magány és persze halál. **Ebben a háborúban nem folyik vér, amikor kialszik az élet.** Itt a halál nem egy szerencsétlen pillanat. Hosszú és lassú, eleven elégs. Itt nincsenek hősök, posztumusz előléptetések. Itt csak honta-

is megszerették

lan halál van. És élet. A hátszágban tomboló halálban megjelenik az élet. Élet ott van, ahol nő is van.

Az emlékezéshez ismeretre, hagyományozódó élményekre van szükség, s mi csoda szégyen, hogy nekem mindebből alig van valami is. Pedig dédapáim – Istennem, még az is megtörténhetett, hogy a magyar testvéreik elleni harcban – vesztették életüket az első világháborúban. **Tanuld el Istentől a hallgatást! – mondták örökké a panaszkodónak**, aki semmi egyébre nem használta szavát, mint a síránykozásra. Lehet, hogy a világháborút is így hallgatták el? Nem. Az történhetett, hogy a bűt is megszerették, mert szokva voltak vele. A bűt pedig nem elbeszéltek, hanem elénekelték. Az éneket már nemigen lehet faggatni. Csak énekelni. Az énekek megéneklük, hogy

'16-ban, Nagybaldogasszony napjának éjszakáján az ország minden templomában megkondították a harangokat. A nép a templomba tódult, aki férfinak született és elmúlt tizenhat, azt a templomból ragadták ki. Az ellenszegülőt helyben főbe lökték. Az apa, a testvér, a férj odalett, a falvakban megjelentek a férfiak: a katonák. Lóháton, gyalogosan, feltarisznyázva. Erőben, rettegésben, megszállottan. És elkezdődött a háború.

Mindenki tette a dolgát. A katonák éjjel gyilkoltak és haltak, a civilek nappal temettek és gyászoltak. Ki megmaradt, és járni is tudott, annak véres lett a talpa, akárhová lépett – összegzi az emlékezés a '16-os „verekedést”. Ez minden, ami a vérel együtt csörgedez. Időtelennül. Emlékezésnek tán kevés, ellenben a félelemhez túlságosan is sok. Félek a háborútól. Ha próféta volnék, azt üzenném a hatalmasságoknak, ne sopánkodjanak afelett, hogy hatalmuk ideje elfolyik, mint

a rosta likán a víz. A föld színén még nem hagytak senkit sem. Egész biztos, hogy számukra is tartogatnak egy békésebb helyet valahol. Ám minthogy nem vagyok próféta, csak azt motyoghatom önmagam megnyugtatóására, hogy **bizony, az életet mindenki meg tudja rövidíteni, de meg-**

nyújtani egyedül csak az Isten. Valahogy így lehet a világ történetével is. Az ember rövidíti, az Isten nyújtogatja. Kí tudja, miért és meddig? Egy biztos: előbbi istent játszik, utóbbi az Isten.

IANCU LAURA

A háború következményeinek a jelentős részét azonban mégis a nők szenvedik meg.

A sebek gyógyulása Krisztus szeretetében

Emlékezés Botta István lelkészre

Botta István az MTA 1973-ban tartott kongresszusán. Fotó: Holl Béla

Már kisgyermekként megszerettem, amikor első segédlelkési évét – 1940–1941-ben – Fóton töltötte apám mellett. Amikor pedig a lelkési szolgálat tág területén egymás közelében szolgálhattunk két évtizeden át a Fejérmóráromi Egyházmegyében, atyai jóbaráttá lett, s közelebről megismerve megtanultam becsülni, sőt tisztelni is. Hiszen Botta István is azok közé a lelkészek közé tartozott, akik életpéldájára mint hiteles tanúságra emlékezhetünk.

További segédlelkési éveit Rákospalotán, majd Kelenföldön töltötte. 1943-ban az óbudai hitoktatói állást pályázta meg. **Az iskolákban tartott órái mellett összefogta a gyülekezet ifjúságát is.** Az önképzőkör-jellegű ifjúsági alkalmakra sokan jártak, ezen túl a fiatalokat országos és felekezeti konferenciákra küldte, nyaranta pedig három-négy hetet táborozott velük. Ez 1948 nyaráig tarthatott, amikorra mindez már a tiltás kategóriájába került. Ekkor már javában folytak a harcok az egyházi iskolák államosítása körül. Az Or-

szágos Luther Szövetség *Egyház és iskola* címmel szervezett konferenciát. Ezen Ordass püspök kérésére Botta István *Az egyházi iskola létjoga és hivatása* címmel tartott előadást. Mondanivalóját Reményik Sándor versének visszatérő sorai foglalták össze: „Ne hagyjátok a templomot, / A templomot s az iskolát!” Mindez ismételten konfliktushelyzetet jelentett számára.

Ugyancsak 1948 nyarán teremtett kiélezett helyzetet az óbudai lelkészválasztás ügye. A megüresedett gyülekezeti lelkési állásra szeretett hitoktatójukként adta be pályázatát Botta István. Az öt pályázó között ott volt *Dezséry László* is, akinek megválasztása a legmagasabb szinten vált politikai érdeké. Botta Istvánt először a kerület tanácselnöke hívta fel telefonon, hogy a lelkészválasztás ügyében szeretne beszélni vele. **Botta válasza: ez egyházi ügy, a tanácselnök nem tagja az egyháznak, nem megy.** Majd egy miniszterhelyettes tájékoztatta: „*Rákosi Máttyás* barátom közölte velem, hogy Dezsérynek óbudai lelkésznek, és fél éven belül Ordass Lajos helyett püspöknek kell lennie”. Botta határozottan válaszolt: „Ha rajtam múlik, Dezséry László sem óbudai lelkész, sem Ordass Lajos utódja nem lesz”. A beszélgetőtárs próbálta meggyőzni: „Ha ezt tudomásul veszi, fényesen fogják kárpótolni, de az országos érdek, hogy Ordass helyett Dezséry püspök legyen”. Amikor Botta továbbra is ragaszkodott ahhoz, hogy jelöléséről önként nem mond le, a fenyegetés sem maradt el: bár nekik is kényelmetlen lenne, ha lemondása erőszakkal történne, de gondolja meg, mit jelent számára az, ha harcba száll a párttal. „Ez nem pártügy” – zárta le a maga részéről a beszélgetést Botta István. Csupán annak a kornak még élő tanúi vagy a korszakot jól ismerők tudják, hogy ez a magatartás akkor milyen kockázatvállalást jelentett.

Jelöltségükről Botta István Dezséry Lászlóval előbb telefonon, majd személyesen beszélgetett. Azt a megoldást ja-

Botta István, Ordass Lajos és Kendeh György a kelenföldi oltár előtt

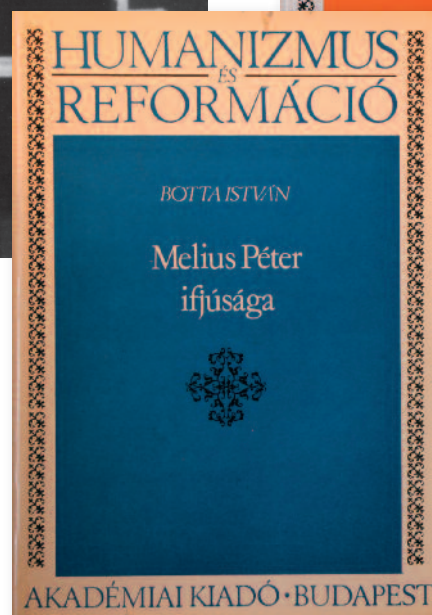
vasolta Dezsérynek, hogy mind a ketten lépjenek vissza, és Óbuda rajtuk kívül azt választja meg, akit akar. Jellemző volt Dezséry válasza: „Nem tehetem, a markukban vagyok.” – „Ugorj ki a markukból!” – hangzott a tanács. „Kitöröm a nyakamat!” – volt rá a válasz. – **„A nyakadat nem fogod kitörni, csak a lábadat”** – folytatta érvelését Botta –, „az meg majd begyógyul, utána meg egy életem keresztül békén hagynak, mert rád nem lehet már számítani.” Végül azzal váltak el egymástól, hogy egyikük se mond le. Ekkor azonban az óbudai gyülekezet tagjainak, presbitereinek zaklatása kezdődött el. Állásvesztéssel fenyegették őket, amennyiben nem Dezséry László lesz a lelkészük. Az viszont már lelkiismereti kérdéssé lett Botta István számára, ha miatta mások szenvednek. Visszalépése után már egyetlen pályázóként így Dezséry László lett az óbudai lelkész. Dezséry azonban annyit megígért még egy újabb beszélgetésben, hogy Ordass helyett nem törekszik a püspökségre. Végül nem így cselekedett.

Óbuda után, 1949 novemberétől Kelenföldön előbb helyettesítést vállalt Botta István, majd hitoktatói, később másodlelkési beosztásban szolgált. Nehéz időszak volt. A gyülekezet lelkészét, Kendeh Györgyöt előbb internálták, majd családjával együtt kitelepítették. **Botta más gyülekezeti tagokkal együtt a tiltás ellenére is látogatta, csomagok, élelmiszerek, gyógyszerek küldésével és más módon segítette a kitelepítetteket.** Az istentiszteleteket

megfigyelték, több alkalommal feljelentették. A szolgálatába visszatért Ordass Lajos püspök 1956-ban a sajtóosztály vezetésével bizta meg, utóbb ez is vádként terhelődött rá. Majd 1958.

december 31-én délelőtt *Vető Lajos* püspök telefonon közölte vele, hogy a szilveszteri istentiszteletet még megtarthatja, de éjfélkor a kelenföldi állása megszűnik, s ha ezt akár egyetlen perccel is túllépi, le tartóztatják. A püspök arról is tájékoztatta, hogy a döntést nem ő hozta, nem is egyházi hatóság, ezért megmásítására nincs hatalma. Végül a tordasi gyülekezetbe kerülhetett. Ezt *Káldy Zoltán* püspök úgy magyarázta, hogy „nem büntetés, hanem nevelés céljából”.

Tordasi lelkési munkája mellett folytatta egyháztörténeti kutatásait. Hétfői szabadnapjait nemcsak Pesten maradt családjára látogatására használta fel, hanem levéltári kutatómunkáira is. Nyári szabadságai idején pedig a londoni British Museum és a bécsi Staatsarchiv mellett a Felvidék összes levéltáráig eljutott. A reformáció időszakát, a magyar reformátorok életsorsát kutatta. S ha az egyházi közéletből ki is volt zárva, előadásokat az egyházban nem tarthatott, támogatást a munkájához nem kapott, szaktudományának világa felfigyelt kutatási

eredményeire. *Klaniczay Tibor*, a Magyar Tudományos Akadémia Irodalomtudományi Intézetének vezetője munkatársának hívta meg a humanizmus és reformáció korát kutató munkacsoportba. **Nemzetközi konferenciákon tartott előadásokat,**

tanulmányai és könyvei jelentek meg, amelyek egyházunk múltjának forrásértékű, pótolhatatlan kiadványai.

A Budapest–Deák téri egyházközség 1995-ben megnyílt könyvesboltját arról a magyar reformátorról szándékoztunk elnevezni, aki nyomdászként is terjesztette a reformáció tanítását. *Gryllus Vilmos* felügyelővel akkor még felkereshettük Botta Istvánt Tordason. Kutatásai alapján biztosított bennünket arról, hogy a könyvesboltnak nevet adó Huszár Gál élete végéig megmaradt a lutheri irány követőjének.

Már nyugdíjas volt Botta István, amikor a rehabilitáció erkölcsi elégtételében részesítette az országos presbitérium. Ekkor vallotta: „Nem elégtételre, hanem a sebek begyógyítására van szükség. Ezt pedig csak Krisztus szeretetében érhetjük el”.

ZÁSZKALICZKY PÉTER

Irodalom: Mirák Katalin (szerk.): Nem voltam egyedül I. (MEVISZ, 1995)

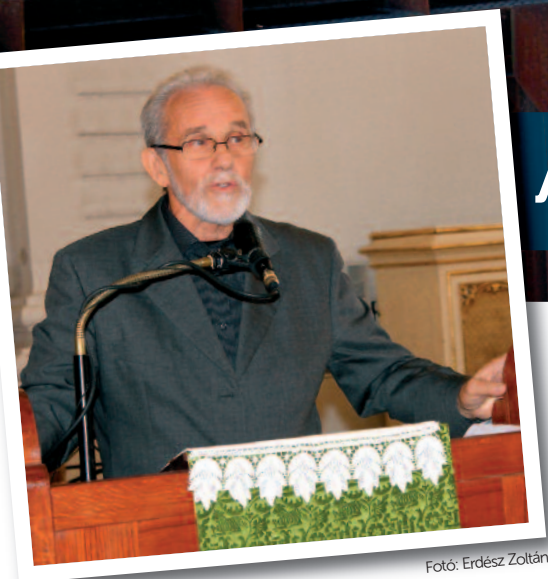
Győri János Sámuel interjúja Botta István lelkésszel és feleségével 1990. október 20-án

A gettótól a templomig

Fotó: Szeverényi

Dr. Solt Pálnak, a legfelsőbb bíróság volt elnökének bizonyágtétele az országos csendesnapon, 2014. október 11-én hangzott el a Deák téri evangélikus templomban.

Fotó: Erdész Zoltán

Zsidó családban születtem, a szentendrei zsidó közösségben éltünk, ahonnan a szüleim 1937-ben eljöttek Budapestre. Mindenkit, aki ott maradt – a nagyszüleimet, a szüleim testvéreit, azok házastársait és gyermekeit, a családuk kb. harminc tagját – 1944. július 7-én elvitték Auschwitzba. Egyikük sem jött vissza. Anyai nagyanyám még a haláltáborig sem jutott el, mert amikor a marhavagon megérkezett, őt, aki nyolcvanéves volt és nem tudott járni, egész egyszerűen lerúgták a vagonról, és ott helyben agyonlőtték.

A szüleim nagyon keveset beszéltek erről. Most, amikor már réges-régen elvesztettem őket, gondolkodom olykor azon, hogy vajon hogyan éltek meg azt, hogy az egyik pillanatban még teljes a család, a másik pillanatban egyiküknek sem volt se apja, se anyja.

Békességben, gyűlölködés nélkül élünk, de az Istenrel való viszonyunk nem volt felhőtlen, hiszen nem vallásos zsidó

család volt a miénk. A hittanórákra járást saját elhatározásból hagytam abba kilencévesen. Lusta voltam a bazilikától a Dohány utcáig elmenni, azt hazudtam a hitoktatónak, hogy a szüleim nem engednek. Kamaszkoromban ateistának vallottam magam, ma már tudom, hogy nem voltam akkor sem az.

A bátyám 1946-ban, tizenhat évesen elment Izraelbe. Most is ott él. Édesapám csak egyszer látta őt újra, húsz évvel később. Tehát nemcsak a szüleiket, az egyik fiukat is elvesztették a szüleim.

Az egyetlen egy évfolyamtársam a kezembe adott egy Újszövetséget.

Látta rajtam, hogy nem nagyon tudok mit kezdeni vele, erre azt mondta, hogy olvasd, mert az nem lehet, hogy egy művelt ember ne ismerje a Bibliát. Elkezdtem úgy olvasni, ahogy egy könyvet olvas az ember, és érdekesnek találtam Jézus személyét.

Nyolc évig tartó érlelődés kezdődött ekkor. Ezalatt sok mindent olvastam, hallgattam. Munkából hazafelé menet mindig átmentem a Szent István Bazilikán. Az egyik végén be lehetett menni, és a másikon kijönni. Délutánonként nem volt semmiféle szertartás, de nyitva volt.

Egy ilyen alkalommal leültem a hatalmas templomban és feltettem magamnak a kérdést: Miért teremtette Isten a világot? Ekkor még abban is bizonytalan voltam, hogy hiszek-e Istenben. Egyszer csak az a válasz született meg a szívemben, hogy szeretetből és semmi másból. Amikor hazaértem, felhívtam a barátomat, hogy most már szeretnék megkeresztelkedni. Akkor még édesanyám előtt ezt a dolgot el kellett hallgatni, mert nem érintette jól. 1968-ban egy kis templomban keresztelték meg. **Azóta is hitben járok, olykor botladozva, de Isten által újra és újra felemelve.**

„Szüntelenül imádkozzatok” – mondja Jézus. Ahogyan élünk, ahogyan a munkánkat végezzük, az mind-mind lehet imádság, tanúságtétel. Persze konkrétan is kell imádkozni. Csendet kell teremtenünk, hogy meghallhassuk Őt. Sokszor egész furcsán kapunk választ: jön egy gondolat vagy találkozom valakivel, aki mond valami fontosat. Eseményeken, embereken keresztül Ő szólít meg. Talán ezt jelenti az, hogy „Őbenne élünk, mozgunk és vagyunk.”

A tanúságtétel szerkesztett változata

Vállalom, hogy imádkozom – I commit to pray

A www.icommittoprayer.com az üldözött keresztyénekért szóló imádságok gyűjtőhelye. A világ minden tájáról érkező beszámolók alatt imákat közölhetünk a honlapon az ott bemutatott, bántalmazást szenvedő emberért vagy közösségért. Eddig 56 649 ima szerepel a honlapon, 121 nemzetből.

Álljon itt néhány 2014 nyarának híreiből:

India. Júliusban egy szélsőséges hindu csoport megkínzott egy keresztyén asszonyt az evangélium hirdetéséért. A falu vezetői megfenyegették Maina családját is. A férje ezért megzsarolta őt, hogy elhagyja, 22 hónapos kislányukkal együtt. Végül a támadásoktól való félelmében meg is tette ezt, miután Maina még mindig nem volt hajlandó a hindu hitre visszatérni.

Kamerun. Bargaram falut július 24-én megtámadta a Boko Haram iszlám fegyveres csoport. Több tucat embert megöltek. Jean Marcel Kesvere lelkész foglyul ejtették, a holttestét négy nappal később találták meg. Nyolc gyermekkel maradt magára felesége. A Boko Haram nigériai keresztyének ezreit üldözte el, közülük sokan a szomszédos Kamerun menekülttáborában kötöttek ki.

Nepál. Megtámadtak egy keresztyén asszonyt „idegen” vallása terjesztéséért. Jaya 32 embert vezetett Krisztushoz az előző két évben. Közel húsz hindu asszony és édesapja is ütötte-verte, aztán kidobták a falujából. Lelkésze vette magához, a Mártírok Hangja szervezet pedig biztonságos lakóhelyet keres számára.

Fülöp-szigetek. Augusztus elején valószínűleg egy iszlamista csoport kísérelte meg egy muszlimok között szolgáló lelkész elrablását Mindanao-

ban. Aljont egy kisteherautó és két motoros kezdte követni, miután elhagyta az üzletét. Ekkor felhívta valaki, figyelmeztetve a veszélyre, így el tudott menekülni. A régióban a keresztyéneket érő fenyegetettség és az erőszak miatt végül – sok társával együtt – el kellett hagynia a falut.

Irán. Amirt egy Teherán melletti börtönben két éve tartják fogva azért, mert kamionján Bibliákat szállított. Kivégzését augusztus 12-re tűzték ki. Az imád-

ságok meghallgatásra találtak: először két héttel elhalasztották, majd végleg letettek a halálbüntetésről. Imákat kérnek az iráni keresztyénekért és Amir kiszabadulásáért.

Imádkozunk azokért is, akik még csak az erőszak eszközeivel élnek, akik még nem ismerik a szeretet forrását, Istent, és a menekülés egyetlen Útját, Jézus Krisztust.

EKJ

Ajánlott honlapok, ahol tájékozódhatunk, és imádsággal, anyagiakkal támogatást nyújthatunk:

<http://kozbenjaro.blog.hu> (magyar nyelvű)
<http://csi-magyarorszag.hu> (magyar nyelvű)
www.icommittoprayer.com
www.persecution.com
<http://www.releaseinternational.org>
<https://www.opendoors.org>

Abban nincs szégyellnivaló, hogy normális értékeket képviselek

Sangala Felicie-szel beszélgetett Szeverényi János

Az Ez az a nap roadshow-n találkoztunk. Feltűnt, hogy kívülről nem úgy nézel ki, mint egy magyar lány, a neved is nagyon érdekes, de tökéletesen beszéled a magyar nyelvet.

Édesanyám magyar, békéscsabai, édesapám pedig afrikai, Mali államból jött tanulni Budapestre, ahol édesanyámmal együtt jártak az ELTE Természettudományi Karára.

Édesapád mennyit beszélt neked Maliról, az ottani kultúráról, gyökerekről, rokonokról?

Elvitt minket a testvéreimmel Afrikába, a szülőfalujába. Nagyon élveztük ezt az utazást, érdekes volt, nagyon más kultúra, mint az európai.

A mali nyelvet ismered?

Csak az ottani hivatalos nyelvet beszélem, ami a francia. Maliban, mint minden afrikai országban, rengeteg nyelv van. Általában a hivatalos nyelv az angol vagy a francia, illetve van egy olyan afrikai nyelv, amit nagyon sokan beszélnek. Maliban ez a bambara nyelv. Ezen kívül minden törzsnek megvan a maga nyelve. Apukám a dogon törzsből származik, dogonul is beszél, de én csak pár mondatot tudok ezen a nyelven.

Nem tervezed, hogy valamikor még felnőttként elmész Maliba?

Télen készülök menni, a nagyném meghívására. Izgatottan várom, hogy most milyen élményt fog nyújtani, hogy felnőttként látom. Későbbi terveimben is szerepel, hogy kimennék dolgozni, vagy segíteni az ottaniaknak.

Mit tanulsz, és mit dolgozol Budapesten?

Az Óbudai Egyetemen tanulok műszaki menedzser szakon, és egy modellügynökségnél dolgozom menedzserként.

A keresztyének egy részében van egy kis távolságtartás a divattal szemben. A hi-

Fotók: Kelemen Gábor

teddel hogyan tudod összeegyeztetni a modellügynökségi munkát?

Nem hinném, hogy a kettő kizárja egymást. Természetesen vannak olyan dolgok, amiket nem támogatok. Ez a modellügynökség nem afféle escort modellekről szól, hanem kifejezetten divatügynökség, ahol csak a divattal foglalkoznak. Azt, hogy egy nő szépen, nőiesen öltözzön, fontosnak tartom.

Tehát úgy látod, hogy mivel a hívők is ebben a világban élnek, nem kell visszavonulniuk?

Nem hiszem, hogy bármi szégyellnivaló lenne ebben. Lehet csinosan öltözni a jó ízlés határain belül. Természetesen egy nő ne legyen kihívó, ahogy erre a Biblia is figyelmeztet, de nyilván a bibliai időkben más szokások, más trendek voltak. Akkoriban a haj volt a nők ékessége, ma inkább a ruhával fejezik ki a nőességüket, és ebben nem látok semmi rosszat.

Kisgyerek voltál, amikor kikerültetek Kanadába. Édesapád ott tért meg. Veled mi történt a hit szempontjából?

Apukám katolikus volt, de nem volt élő hite. Hét év után éppen visszaköltöztünk Magyarországra, amikor édesapám életében több katasztrófa, haláleset következett be, és Istenhez fordult, aki meghallgatta őt. Ekkor élő és valóságos hitre jutott. Így jöttünk vissza Békéscsabára, ahol elkezdtünk a pünködsi gyülekezetbe járni. Gyerekként mindenért lelkesedtem, a zenéért, a gyerektársakért, aztán tizenévesen én is kezdtem magamévá tenni a hitet, és azóta is aktívan gyakorlom.

Nálad ez egy folyamat volt, vagy emlékszel valami konkrét istentapasztalatra, élményre?

Inkább folyamatként éltem meg, de nekem is jött ez a felismerés, hogy szükségem van Jézus Krisztus kegyelmére. Ez

úgy tizenkét éves koromban lehetett. Aztán ahogy felnőttem, jöttek az élet dolgai, a próbák, hogy miben is hiszek, hogyan is vonatkozik rám a kegyelem. Van, hogy elesem, de Isten szeretete helyreállít, a kegyelem ott van az életemben.

Mit jelent számodra az ének és a zene?

Nagyon szeretek énekelni, örülök, hogy Isten adta nekem ezt az ajándékot, és nagyon szeretem a gyülekezetben használni. Elkezdtem basszusgitározni is a debreceni dicsőítő iskolában.

Olyan világban élünk, ami majdnem mindenben ellentéte a keresztyénségnek. Mondhatjuk, hogy a keresztyénség egy ellenkultúra ebben a közegben. Te egy mai, belevaló fiatal vagy, szerinted hogyan lehet ma Európában, Magyarországon keresztyénként élni?

Fontos ezt felvállalni, mert nincs rosszabb annál, mint amikor az ember kompromisszumokat köt: egy kicsit vallásos, egy kicsit a világhoz is tartozik. Én bátran felvállalom, hiszen nincs szégyellnivaló abban, hogy normális értékeket képvisel, sőt az emberek erre inkább felnéznek rám: tényleg tudsz úgy élni, hogy nem dohányzol, tudsz úgy szórakozni, hogy nem iszod le magad!?

Persze, miért kellene innom ahhoz, hogy tudjak felszabadultan nevetni? Egyszerűen élvezem azokat a dolgokat, amiket Isten nekem adott, és ehhez nem kell sem paráználkodni, sem alkoholhoz vagy más tudatmódosító szerekhez nyúlni. Nem hiszem, hogy kényelmetlenül kellene éreznem magam azért, mert ezt tartom normálisnak és nem fogadom el azt, hogy a nem normális is normális.

Te hogyan éled meg az Istennel való kapcsolatot? Például hogyan olvasod a Bibliát, hogyan imádkozol?

Isten Isten, de olyan is, mint egy Apa, mint

egy Barát. Többféleképpen szólít meg. Van, hogy erőlesen helyre kell tennie, van, hogy a jelenléte arra készít, hogy leboruljak és imádjam, van, amikor szinte barátként közeledik. Én is törekszem erre a személyes-ségre, tudom, hogy mindig bátran jöhetek hozzá, mert gyermekévé fogadott. Nekem az ima: beszélgetés Istennel. Lehet imádkozni felemelt kézzel, vallásos szavakkal, de lehet főzés közben is: „De, jó, hogy teremtetted a metélőhagymát, mert finom ízt ad az ételemnek...”

A kétféle ima egyenértékű, mert ha szívből jön, akkor kedves Istennek. Ilyen módon fontos számomra a napi kapcsolat Istennel. Ha a hétköznapokban nem tudjuk Isten szeretetét, közelségét megélni, akkor a hétvégén a gyülekezetben sem tudjuk Őt úgy imádni, ahogy kell, és az életünkben az Őt megillető helyre emelni.

A Bibliából milyen szereplők példája hatott rád?

Sok bibliai hithős példa számomra. Az, ahogyan mertek mindennel szemben csak Istenre hagyatkozni. Ők azért lettek hithősök, mert engedelmesek voltak. Semmivel nem voltak többek bárkinél, csak az engedelmes szívük tette őket különbbé. Ez engem mindig is megfogott, és tudom azt, hogy ha Istenért valamit szeretnék tenni, akkor engedelmes szívem kell, hogy legyen.

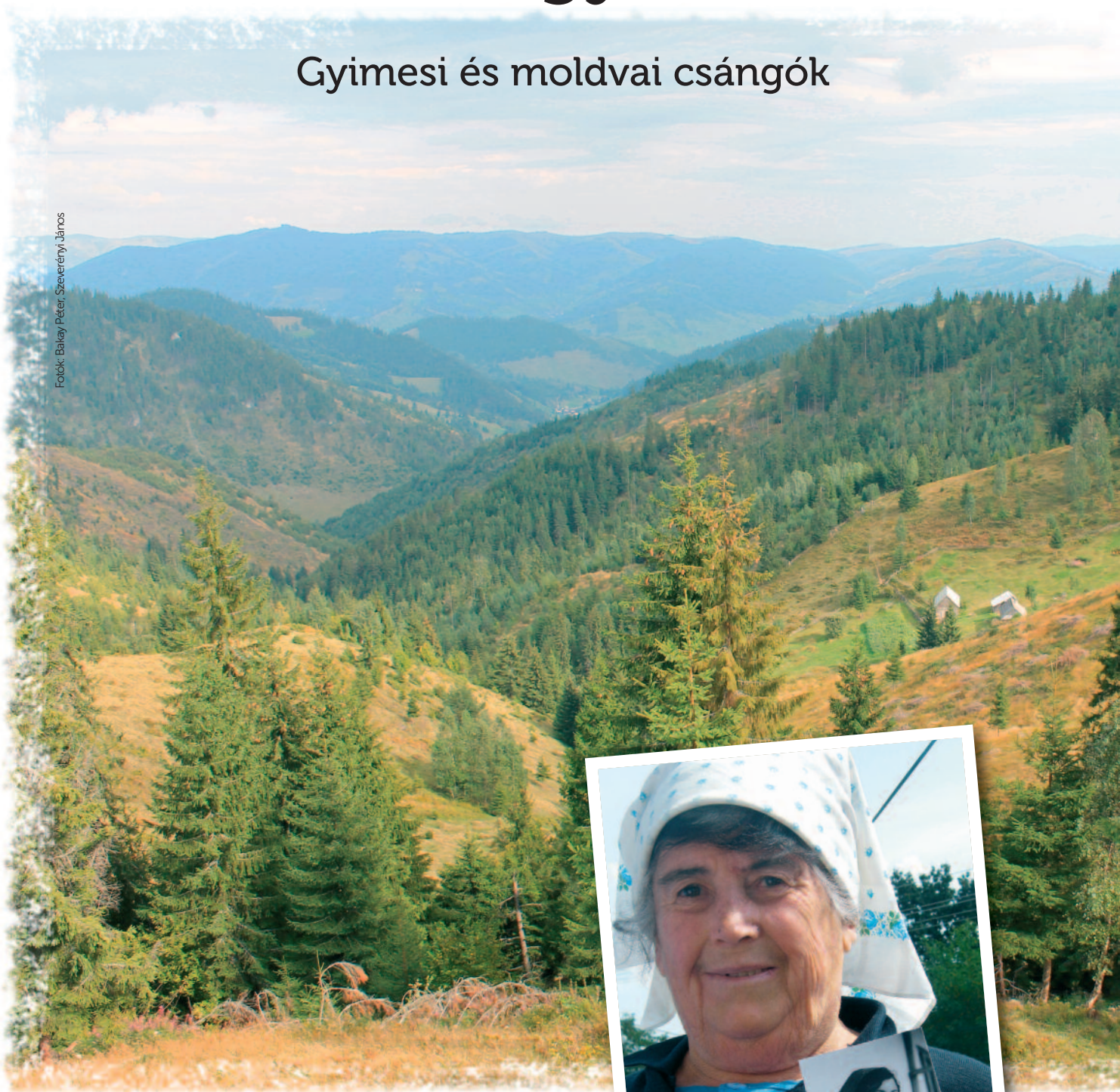
Köszönöm a beszélgetést, és kívánom, hogy Isten őrizzen meg téged ebben a hitben!

A teljes interjú elhangzott a Lélektan-goló című evangélikus műsorban, és meghallgatható az Evangélikus Missziói Központ honlapján a rádió menü alatt.

Istennek hagyta! (1. rész)

Gyimesi és moldvai csángók

Fotók: Bakay Péter, Szeverényi János

Németh Géza református lelkésztől hallottam először a csángókról, 1980-ban. Elsőéves főiskolás voltam ekkor. Szívesen jártam Géza bácsi alternatív programjaira. Templomépítés miatt kitették a hivatalos szolgálatból. A kommunista korszakban bátran beszélt olyan kérdésekről, témákról, amelyekről nem volt szabad még a teológiai akadémián sem: evangelizáció, misszió, ifjúsági munka, segítő szolgálat a drogosok, határon túli magyarok (ezen belül a csángók), cigányok felé. **És nem csak beszélt, hanem cselekedett is.**

A kis kép 1980-ban készült, a néni idén kapta meg.

Moldvában bejelentési kötelezettsége volt a milíción a helyi lakosoknak, ha idegent láttak. Volt rá példa, hogy órákon át nem fogadták köszönésünket, elfordították fejüket is, miközben zuhogó esőben, nagy sárban jártuk a falu utcáit. Így is nagyszerű találkozásokban, élményekben volt részünk. (Az akkori útinaplómból kis részleteket közlünk.)

A csángók eredetéről többféle elmélet van köztudatban. Ezen a helyen nincs lehetőségünk hosszabban írni róluk. Röviden annyit mégis, hogy nagy valószínűség szerint a moldvaiak egy része a honfoglalás előtt is ezen a területen élt. Nyelvújítás előtti, archaikus, izes a nyelvük, beszédük. Szájlásterületük majdnem egybeesik az egykori Etelközzel. A történelem traumái, mint például a madéfalvi veszedelem is sok székeleyt űzött

Moldvában, 34 év után újra találkoztunk.

el a távoli, hegyeken túli területekre. Elcsángáltak...

Nagyobb csoportokban öt helyen élnek ma csángók: Moldvában, a Gyimesekben, a Barcaságban (róluk közöltünk egy cikket magazinunk legutóbbi számában: *Evangélikus csángók* címmel), Déva környékén és Magyarországon, Baranya megyében.

Idén szeptemberben felkerestem a harmincnégy évvel ezelőtt meglátogatott családokat. Elvittem nekik az akkor készült fényképeket is.

Jártam Bakay Péter barátommal a legkeletibb magyarlakta településen, Magyarfaluban, a Szeret folyó partján, jóval a történelmi határon túl. Az 1300 lakosú faluban szinte mindenki beszél magyarul, de a mise és az oktatás csak romául folyik.

Legközelebb a gyimesi csángókról írok. Addig is úgy köszönök el az olvasótól, ahogyan a gyimesiek köszönnek el a háziaktól, ha útra indulnak: Istennek hagyatalak! Istennek hagytuk kedves csángóinkat, és Reá bizzuk egész magyar népünket. – Az otthon maradók válasza: Isten segítjen!

SZEVERÉNYI JÁNOS

Négyes csoportokba szerveződve, felkészítés után indultunk a missziós utakra. Vittünk gyógyszert, könyveket, jó szót. Egyedül kollégiumi szobatársam tudta, hogy miért tűnök el időnként.

A Ceaușescu-diktatúra idején nehéz volt bármit is átvinni a határon, házaknál tilos volt szállást kérni. Egyik utunkon kétszáznegyven könyvet szeretettünk volna vinni négyen. A vonatfülke tele volt a kiabáló vámosok által kirángatott, össze-vissza dobált könyvekkel. Még így is sikerült hatvanat magunkkal vinni, például hálósákba csavarva.

Beszámoló moldvai utunkról

– 1980. augusztus 8–19. (részletek)

Gyergyószentmiklós – A misén sok a fiatal, hosszú sor állt a gyónatatófülke előtt. Az egyik ige ugyanaz volt, mint a bibliolvasó Útmutatónk szerinti, amit reggel közösen olvastunk: „Boldog nép az, amelynek az Úr az Istene” (Zsolt 33,12). Nagyon megörültem. A mise is szép volt, szépen szóltak a magyar énekek. Itt a templomnak komoly funkciója van. Ebben a városban éreztem magam a legjobban. Mintha visszakerültem volna a régi magyar világba. Itt éreztem a legszabadabb levegőt. Csizmás, kalapos férfiak járnak a magyar utcán.

Gyimesbükk – A Hidedségbe nem mentünk, mert két hete kiutasítottak onnan hét magyar katolikust, mert háznál aludtak. A nénit, akinél voltak, megbüntették. Gyimesbükkbe mentünk Dani Gergely plébánoshoz. Először bizalmatlan volt, aztán megengedte, hogy éjszakára nála hagyjuk a cuccokat. Adtunk neki egy szatyor teológiai könyvet. Kicsit meg voltak ijedve, mert aznap volt náluk a rendőrség. Valószínű, hogy a mellettük lévő házban van a besúgó. Az 1974-ben felszentelt templom nagyon tetszett. Lementünk a patakhoz sátorozni. Nagyon szép hely. Megfürödtem, teát ittunk, tüzet gyújtottunk és elolvastuk az ígét (Jer 27,1–11).

Ez az ige illik a mai helyzetre is. A történelmi események mögött sokszor Isten van. Vigyáznunk kell, nehogy ellene kívánjunk vagy cselekedjünk valamit. **Isten a nyomorúsággal, a fogsággal is fenýíthet, nevelhet.** Nekünk nem az a dolgunk, hogy Erdélyt visszazerezzük és értelmetlenül magyarkodjunk, hanem az adott helyzetben Istenre figyelni, megtérni hozzá. Elsődleges célunk az evangéliumi magatartás kell, hogy legyen: embereket hitre vezetni, Jézushoz vinni, hiszen az örök életről van szó. Az evangéliumi magatartáshoz természetesen hozzátartozik az is, hogy „nyisd meg szádát a néháért” (Péld 31,8), de nem olyan áron, hogy a némát nagyobb bajba sodorjam, vagy hogy az ígéről, a hitről a hangsúly eltoldódjon. Ez az ige számomra útmutatás volt.

Az éjszaka nagyon hideg volt. Sátorbontás. Gyönyörű helyen táboroztunk, hatalmas fenyőfák, magas hegyek. Egy ilyen erdő-

Csángó család Trunkban

ben a reggeli napsütés elmondhatatlan: csodás templom.

Forrófalva, Moldva – Az állomáson összeismerkedtem a vasutassal. Megtudtam, hogy tíz gyermeket nevel, a szomszédos Trunkban lakik. Tud írni, olvasni magyarul, pedig nem járt magyar iskolába. Édesapja tanította. Még a honvédségnél írt teli egy füzetet imádságokkal. Ez most is nála volt. Ezen kívül egy régi magyar kiadású katolikus imakönyv is. Szerény, csendes, de tudatos vallásos ember. Hittel vállalták a tíz gyereket, Isten meg is áldotta őket. A felesége unokatestvérének tizenhat gyereke van. Beszélgetés közben fogadta a telefonokat, irányította a vonatokat. Az irodában kikapcsolták a villanyt. **Még normális olajat sem adnak az égőbe a nagy román takarékoság jegyében.** Amíg egy nagycsaládos apa 1600 lejért napi 12 órát dolgozik (24 szabad), úgy, hogy majd kiesik a szeme a koncentrációtól és a gyér világitástól, addig a sok ingyenélő pompás palotákban pazarolja a közvagyon.

Sokszor kapnak ellenőrzést, így most is. Bákóából jött egy vonat. Engem előtte kiküldött, szerencsére, mert egy nagyhangú román ellenőr érkezett. A tizgyermekes apa görnyedt háttal úgy rohanguált körülötte, hogy rossz volt látni. Néha kijött egy-egy vonatnak tisztelni. Egyik ilyen kijövetelnél odasúgtam neki, hogy írja le

A pesti missziósok a Békás-szorosban

legalább a nevét vagy a címét, mert holnap megkeresnék. Következő kijövetelnél hozta is és a kezembe csúsztatta az összehajtott papírt. Kész krimi.

*

Öt-hat kilométert gyalogoltunk esőben, sárban, mire beértünk a faluba. Próbáltunk ismerkedni, de nehezen ment. Kevesen voltak az utcán, és ők is féltek. Nagy templom áll a centrumban. Igyekeztünk kerülni a feltűnés miatt. Volt, aki fogadta a „Dicsértesség” köszöntésemet magyarul, volt, aki románul köszönt és volt, aki sehogy se.

Több mint egy órája máskáltunk, és még semmi. **Elhatároztuk, hogy rászánunk még egy órát, és ha nem megy a dolog, továbbállunk.** Nekiindultunk az emelkedőnek, ki a falu széle felé. Megszólítottam egy nénikét, aki azonnal beszélgetésbe kezdett. Odajött a fiatalabb szomszédasszony is, és néhány gyerek. Keverten beszélnek. Megkérdezték, hogy van-e kendőnk. Ilonánál volt. Ez jó alkalom volt arra, hogy bemenjünk. Putriszerű ház, se padló, se kövezet, földes szoba. A gyerekek ugyanazt az egy cipőt használják. Amikor képeket adtam nekik, a néni meg akarta csókolni a kezemet. A képnek nagyon örülnek, és csak azt mondogatják, hogy szépecske. Sok mindent becéznek: disznócska, szőlőcske stb. Kertjük van, meg disznó és néhány baromfi. A gyerekeken egy ing volt és semmi más, pedig elég hideg volt, és sár.

Rosszul beszélnek magyarul. Próbáltam olvasni tanítani őket a Miatyánkon. Könnyen ment, de nem sok értelmét láttam, nem valószínű, hogy valaha is használnák. A fiatalasszony nem is tanítja magyarul a gyerekeit és román neveket ad nekik. A jövő miatt... Történelmünkről beszéltünk egy kicsit, de nem nagyon értették. **Az idősebb asszonynak komoly hite van; elégedett. Isten neveléséről beszélt.** Elmondta, hogy az idén többször elverte a termést a jég. „Az ember megijed ilyenkor, de Isten hagyott annyit, amennyi

Csángó néni

nyi nekünk kell: egyetek, kutyák!” Tud egy-két éneket, de nem akart énekelni. Jellegzetes arcuk van. Megkínáltak csorbával, ami náluk a szegénység miatt sós forró víz volt hagymával. A fiatalasszony állva evett mellettünk, hogy nekünk ne legyen kényelmetlen.

Trunk, Moldva – A házigazda átment a szomszédba a testvérehez, aki orvos. Ő nagyon rájlesztett, hogy megbüntethetik 5000 lejre, mert befogadott minket. Igyekeztem megnyugtatni, hogy ez csak akkor lenne, ha náluk aludnánk. De látszott, hogy érzékenyen érintette az eset. Kérte, hogy mások ne is menjenek hozzájuk. Nagyon sajnáltuk, amikor eljöttünk, mert jó ideig biztosan nyugtalan lesz.

Magyarbékás – Elindultunk a békási búcsúba dzsippel: a sofőr, a felesége, Béla, Matyi bácsi, az idős pap és mi négyen. Útközben megnéztük a Békás-szorosot, lenyűgöző. Matyi bácsi csak azt mondta: hatalmas az Isten. Béla és Matyi bácsi együtt szolgálták románul és magyarul. Az Üdvözlégy románul, de az ének már magyarul. Átütő erővel prédikált Matyi bácsi, két nyelven. Megítélte a képmutatást, beszélt az Úrban lévő örömről. Életre szóló élmény.

Egy étterembe úgy ment be, mintha templomba menne. Mindenkire volt egy kedves szava, simogatása.

Marosvásárhely – Egy étteremben beszélgetésbe elegyedtem egy egyetemistával. Petrozsényban, középiskolás korában egy sztrájk emlékére készítettek irodalmi műsort. Több elődöntőn átjutottak, amikor leállították őket, azért mert az előadás közben vetített diák piros árnyalatúak voltak, a vásznon fehér és valami jelentéktelen dolog pedig zöld. Lázításért meghurcolták őket. Ekkor elhatározta, hogy román lesz, mert itt csak így lehet élni. Hosszan beszélgettünk, a hitről is.

SzJ

Amióta keresztyén egyház van, és benne egyházközségek, voltak, vannak és lesznek erősebb és gyengébb gyülekezetek. Nem is lenne semmi baj, ha az erősebbek nem csak maguknak élénének, és a gyengébbek nem restellenének testvéri segítséget, támogatást kérni. Jó előre le szeretném szögezni, hogy nem anyagiakra gondolok. Hanem arra, hogy a lelkileg erősebb, a több lelki ajándékkal megajándékozott cselekvő együttérzéssel forduljon a kicsi, erőtlén, megfáradt felé. Hogyan? Erről gondolkodjunk közösen, kedves Olvasó!

Cselekvő együttérzéssel

Torzulások

Azért mégiscsak furcsa, hogy ha az egyházban a segítség igénye és erre a válasz, a segítség kerül szóba, akkor a többség – lelkészek és nem lelkészek – pénzre, anyagi segítségre, és ennek igényére, illetve a megoldás mikéntjére gondolnak. Mintha más gond nem lenne, és mintha más megoldásra nem is lenne szükség. „Ha lenne rá pénz, akkor lehetne építeni, bővíteni a gyülekezeti termet és ott alkalmakat tartani, ahol Isten igéjével meg lehetne kínálni az embereket.” **Mintha nem lehetne házaknál összejönni, mint az ősegyházban.** De ez csak egy példa arra, hogy az anyagiak nem engednek távolabbra látni, mert falakat építenek az orunk előtt.

A másik jellemző torzulás, hogy mindent vagy sok mindent a felsőbb egyházi személyektől vagy az országos egyháztól várunk. Pedig ha Isten akaratából vannak ott, ahol vannak – és hiszem, hogy azért vannak ott –, akkor nem azért vannak, hogy alulról jövő igényeket kielégítsenek. „Ha több segítséget kapnánk felülről, akkor kiteljesedne a lelki élet nálunk is” – hallottam ilyen érvelést is. Ugyanakkor vallom, hogy a püspököknek, az országos egyháznak, a zsinatnak, az országos elnökségnek, az országos presbitériumnak **elsődleges feladata az egyház lelki vezetése, és az ehhez való hozzájárulás.** Mert az egyház lelki kövekből épül, ezért a felsoroltaknak ezt kell építeniük a maguk helyén és hatáskörében, meg azon túl is.

Azt valljuk a Szentírás alapján, hogy az egyház egy test, amelynek tagjai a gyülekezetek. Vannak gyengébb és erősebb tagok. Szintén érthetetlen ezért, hogy segítségért, bátorításért, lelki ajándékokban való részesedésért miért nem fordulnak egymáshoz az egyébként egy test tagjai.

Felemás testvérgyülekezeti kapcsolatok

Az egyházon belül a testvérgyülekezeti kapcsolatok szolgálhatnának arra, hogy a test erősebb tagjai támogassák, erősítsék a gyengébbeket. Elsősorban, másodsorban és harmadsorban lelkileg, tehát nem anyagi értelemben.

Ebből a szempontból ki kell jelentenünk, hogy a testvérgyülekezeti kapcsolatok túlnyomó többségükben nem töltik be ezt a szerepüket.

Ha két gyülekezet egymásra talál, vagy a püspök összehozza őket, akkor évente, kétfévente meglátogatják egymást. **A látogatások általában egy sémára mennek:** közös istentisztelet, esetleg egyik vagy másik énekarról szolgál, azután beszámolnak a gyülekezetek az aktuális életükről, általában építkezésekről, felújításokról. Az ilyenfajta gazdagodáson együtt örvendeznek, majd következik a harmadik féldő, azaz fehér asztal mellett folytatják az

Az a szolgálat, amit nem tudnak viszonzani, az Isten egyik nagy ajándéka lesz a gyülekezet számára.

együttlétet. Lehetőleg legalább olyan színvonalú ebédnek vagy vacsorának kell lenni, mint amit az előző találkozóan a másik gyülekezet biztosított.

Feje tetejéről a talpára!

Hallott már valaki arról, hogy

- tudatosan olyan testvérgyülekezetet választott egy közösség, amelyikről tudták, hogy nagyon elesett, nagyon gyenge, szinte halódó, és ezért rendszeres támogatásra és erősítésre van szüksége?
- a test erősebb tagjánál imakör alakult a gyengébb tag rendszeres hordozására?
- az erősebb egyoldalúan látogatja rendszeresen a gyengébbet, és nem várja el a viszonzást?
- a látogatások alkalmával közösen imádkoznak?
- a látogatásokkor az elesettebb gyülekezet egy-egy tagját is meglátogatják (nem tolakodóan) otthonában?
- közös bibliaórát, bibliatanulmányozást folytatnak?

– a meglátogatott gyülekezet istentiszteletén biznyságtétel hangzik el arról az Istenről, akinél nincs lehetetlen, és a halott csontokat is életre tudja kelteni (ld. Ezékiel próféta könyvében)?

– a rendszeres, akár havonkénti látogatósokra összegyűjtenek gyerekeket és fiatalokat is, és alkalmakat tartanak?

– az erősebb gyülekezet meghívja a gyengébbet a táboraiba?

– a testvérgyülekezeti kapcsolat révén személyes lelki testvéri kapcsolatok is kialakulnak?

Ha hallott már valaki ilyenről, akkor ott elmondható, hogy a testvérgyülekezeti kapcsolat a fejről a talpára állt.

Fogjuk meg, oszt' vigyétek

Egy alkalommal gyülekezetünk akkor még nem szokványos testvérgyülekezeti kapcsolatáról, a gyengébb és elesettebb határon túli társ felé való rendszeres, havonkénti szolgálatáról beszélgettem egy lelkésszel, akinek egyébként munkája és kegyessége közel áll a szívemhez. Örült és példaértékűnek tartotta azt, amit hallott, de hozzátette, hogy ez kevés. Elmondta, hogy választanunk kellene egy megfáradt, gyengébb gyülekezetet közelünkben is, és vasárnap délutánonként ellátogatni oda, és alkalmakat tartani, ötvenkétszer egy évben.

Biztosan igaza volt, és valószínűleg több évtizedes lelkesítő tapasztalatai

alapján mondta ezt. Tudtam, hogy erre most nekünk nincs küldetésünk, mert Isten nem akarja, hogy megszakadjunk.

Amit végzünk, azt kell a Szentlélek által még inkább átforrósított szívvel végeznünk.

Motoszkált azért bennem a kisördög, és megkérdeztem, hogy az egyébként lelkiekben is erős, élő gyülekezetük, ahol sok megújult életű gyülekezeti tag van, végez-e ilyen szolgálatot? Heti rendszerességgel járnak halódó kisgyülekezethez?

„Nem, hát mi nem tudunk ilyen szolgálatot végezni, nálunk túl sok a gyülekezeti program” – válaszolta. „Aha, szóval, barátom, te olyat ajánlasz másnak, aminek terhét magad vinni nem akarod” – gondoltam magamban.

Fel nem ismert ajándék

Amikor egy gyülekezet nem lép ki a falai közül, akkor nem ismeri fel azt, hogy Isten újabb ajándékokkal akarja meglepni. Ugyanis az a szolgálat, az a kitárulkozás, amit nem tudnak viszonzni, az Isten egyik nagy ajándéka lesz az egyébként már addig is megáldott gyülekezet számára.

Ha viszont csak magának él egy gyülekezet, és maximum csak formális kapcsolatokat ápol más közösségekkel, akkor egy idő után maga is elerőtlenedik, gyengülni fog.

Istentől kapott példa

Olyan fogyó, halódó gyülekezet, melyet Isten már elért egy erősebb gyülekezet szeretetével, maga is keres nálánál elesettebbet, hogy megossa azt, amit kapott.

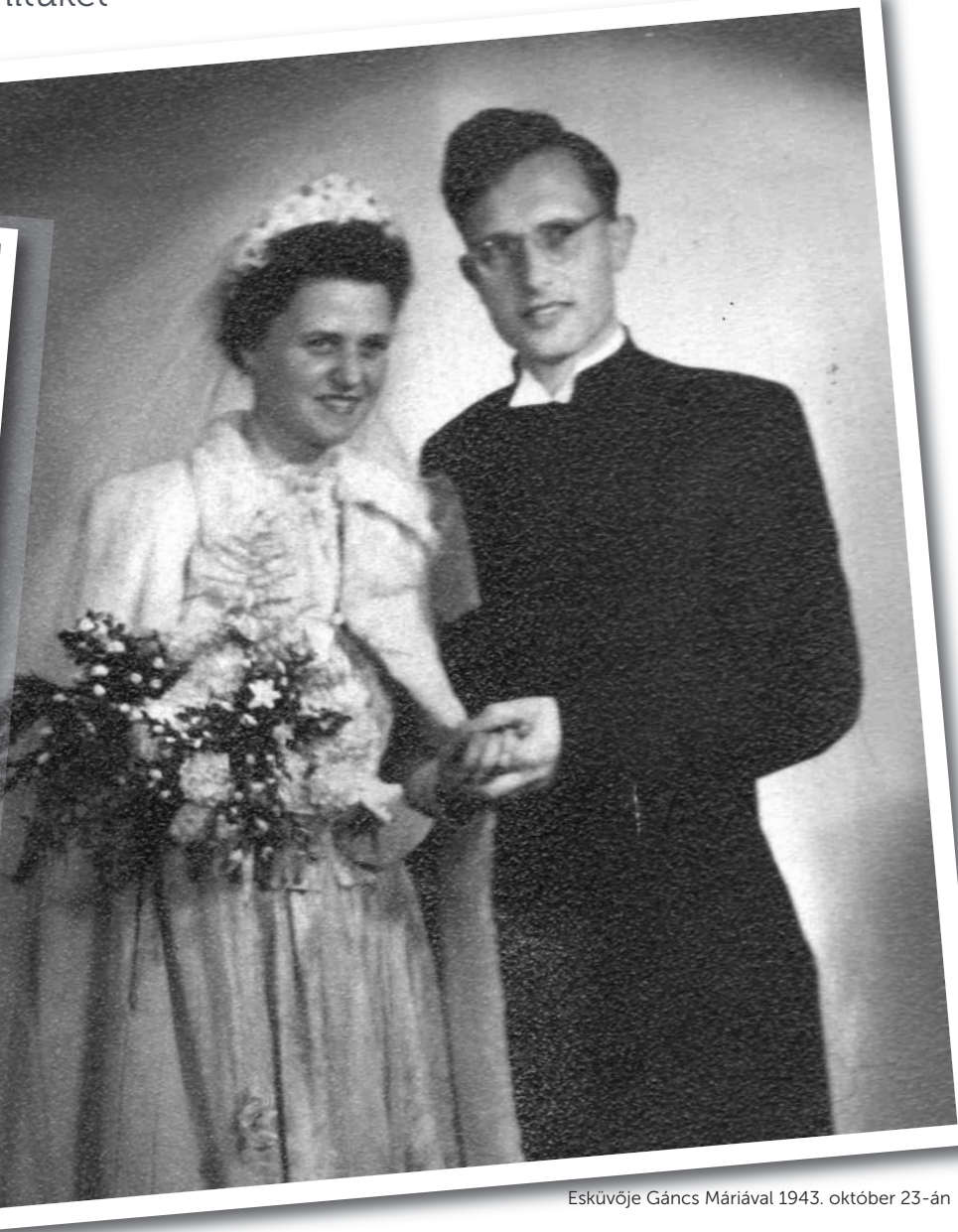
Nem vár arra, hogy megerősödése teljes legyen, hanem azonnal szolgál. Ezt tapasztaltam egy felvidéki gyülekezetnél is, amelyik gyenge, de már kapott, és azonnal erősített másokat. Még erősek is épültek általuk!

Példa ez arra, hogy Isten minden ajándékát meg kell osztanunk másokkal, gyengékkel és erősekkel egyaránt, mert Isten mindenkit fel tud használni.

A kifogásainkat pedig, hogy miért nem tudjuk a cselekvő együttérzést, a másik erősítését felvállalni, bűnként bánjuk meg, valljuk meg, vigyük Jézus lábaihoz, és tegyük le ott!

GARÁDI PÉTER

Esküvője Gáncs Máriával 1943. október 23-án

Győri János, a hídpásztor

Győri János az első világháború kitörésének évében, 1914. május 14-én született Gyulán.

„Általános iskoláit Békéscsabán végezte. Gimnáziumba is itt járt. A teológiát 1933-tól 1937-ig végezte a Pécsi Erzsébet Tudományegyetem Evangélikus Hittudományi Karán, Sopronban. Ezután Vadosfa–Kisfaludon lett házitánító. Komolyan végezte a lelkészi szolgálatot, de kitűnő vizsgái és komoly tudása mellett is tudta és érezte, hogy valami még hiányzik az életéből: a személyes kapcsolat Jézus Krisztussal. **Amikor egy társa Finnországból örömmel írt arról, hogy ő ott találkozott az élő Jézussal, fölébredt a vágy benne**

is a kimenetelre. 1939 nyarán ösztöndíjasként el is jutott oda, de a finn-orosz háború kitörése miatt haza kellett jönnie. Ez alatt a három hónap alatt nemcsak kitűnően megtanult finnül, hanem megtörtént élete várva várt legnagyobb eseménye: Jézus betért a szívébe, és új életet nyert. Ezt a következőképpen említi egyszer: »1939 nyarán, finnországi tanulmányutam idején találkoztam egész életemet megváltoztatóan az Úr Jézussal«. Ahogy többször is elmondta nekünk, hadd folytassam kissé részletesebben: A tengerparton egy kis házban voltak elszállásolva egy konferencián. **Hajnalban az ApCsel 13,26–41-et olvasta, melyből különösen is ezek a mondatok szóltak**

hozzá személyesen: »Ezáltal hirdettek nektek a bűnöknek bocsánata; és mindenekből, amikből a Mózes törvénye által meg nem igazítottatok, ezáltal mindenki, aki hisz, megigazul... Olyan dolgot cselekszem a ti időtökben, amelyet nem hinnétek, ha valaki elmondaná nektek.« (idézet Széll Bulcsú evangélikus lelkész dolgozatából, 2010)

Jellemző, hogy ez a fiatal, itthoni munkájában sikeresnek számító lelkész nyomban levelet írt Kapi Béla püspök úrnak ezzel a bejelentéssel: Püspök Úr! Megtértem!

Híd a békéscsabai tranoszciusos vallásosság és a finn ébredés között Gyermekkorom emlékei között igen

fontosak a gyermek-istentiszteletek. A gyermek-istentiszteletre külön harangszó hívogatott vasárnaponként fél kilenckor. A gyermekliturgia után nem szószékről prédikált, hanem a padosrok

Boldogok voltunk, ha a mi padunk oldaltámlájára helyezte jellegzetes, dupla vastag Bibliáját.

előtt-között járva tanított. Boldogok voltunk, ha a mi padunk oldaltámlájára helyezte jellegzetes, dupla vastag Bibliáját. Dupla vastag, mert mielőtt a régi megkopott Biblia helyett újat állított szolgálatba, a könyvkötővel lapokra szedette, és üres lapokat kötött bele, hogy legyen hova a jegyzeteit írnia.

A nagytarcsai evangélikusok a szarvasi énekeskönyvet használták. **Fontos volt, hogy mindenkinek személyes Bibliája és énekeskönyve legyen.** El kell mondanom, hogy Győri János gyülekezetében az énekeskönyvek is híztak, vastagodtak, mert újabb és újabb énekeket ragasztatott a *Tranoszciuszból*, vagy az ébredési füzetekből a megfelelő témájú lapok közé. Főliszerte a *Tranoszcius* ébredési, gyülekezetépítő lelkületét. Ezért nem volt különleges, ha éppen az *Énekem az Úr* füzetből énekelt a zsúfoltságig megtelt templomban a gyülekezet aprajagja.

Emlékszem, gyakran mesélt nekünk a békéscsabai nagytemplomról. Arról, hogy mennyire szerette a szlovák énekeket. Arról, hogy édesanyja meghatározó módon a napi munka közben is énekelt. Nagyon szeretett énekelni. Gyakran más szót is énekelt az eredeti mellé, izléses harmonizálással. A tranoszciusos világ jellemzője volt a házankénti éneklés. Nem lehetett elmenni vasárnap délben az asztaltól, míg el nem énekelt 3-4 éneket. Ugyanezt szorgalmazta a gyülekezetben is. **Számtalanszor hallottam magam is énekléseket kiszűrődni estefelé a hajlékából.**

Szabadtéri evangelizáció

Rendszeresen látogatta betegeit a Szent Rókus Kórházban. Egy alkalommal helyettese végezte a látogatást. Imádkoztak, és már el akart menni a lelkész, mikor megszólalt az asszony: „De tisztelendő úr! Maga már elmegy? Hát még nem is énekeltek!” – már szedte is elő a kórházi éjjeliszekrényből a betoldásokkal

megnövelt, naponként használt könyvet.

Híd a kötött liturgia és a felszabadult ébredési alkalmak között

Tanítani kellett volna azt, hogyan bevonult, ahogyan letérdelt az oltár előtt. Azt, amitől külsőleg is istentiszteletté vált az alkalom. Harangszóra, mindig a gondnokokkal, felügyelővel vonult be a templomba. Kezében volt saját Bibliája, az agendát az egyik gondnok, az úrvacsorai edényeket a másik hozta ünnepélyesen. **A mozdulatai, ahogyan az úrvacsorát liturgizálta, belső hitéről és alázatáról tanúskodtak.** Ugyanez a pásztor vidám színdarabokat rendezett abban az imateremben, melyet tudatosan építtetett a vallásos élet addig elhanyagolt területei számára 1950-ben.

Híd a hagyományos múlt és a modern jelen között

Minden eszközt fölhasznált. Talán először a magyar keresztyének között ő alkalmazott magnetofont az istentiszteleten. Hangjátékok sorát írta és vette fel a gyülekezet egyszerű tagjainak sze-

replésével. Szemléltető táblát működtetett, animációs filmet készített az egyházi esztendő ünnepeiről.

Híd a generációk között

Talán az sem véletlen, hogy éppen az ő gyülekezetében alakult meg ötven évvel ezelőtt az első keresztyén gitáros zenekar, a Hermons. Már idős nyugdíjasként gyakran szolgált az illegálisan megtartott ifjúsági heteinken. Mindig csodáltam, mennyire szeretik a fiatalok, mennyire őszinték hozzá, és ragaszkodnak egyéniségéhez.

Miért? Mert, mindig a kapcsolatteremtés embere volt, ha nem is hídember, de hídpásztor, aki soha nem tett különbséget elköborolt és hazatalált juhai között.

GYŐRI JÁNOS SÁMUEL

Konfirmáció

Szívemből magasztalom

Mt 20,1–16; Mt 22,1–10; Mt 25,1–13; Jel 5,9–14; Jel 14,3–5

szöveg–zene:

Lázár Attila

Parlando $\text{♩} = 72$

Áll - tam én a té - ren, re - mény - te - len - ség - ben, De
szü - re - ted - re el - hív - tál. A meg - ér - de - melt pénz - nél, a
meg - dol - go - zott bér - nél Sok - kal több - re mél - tat - tál. (E - zért én)
Szí - vem - ből ma - gasz - ta - lom, Jé - zus a ne - ved, Zeng - jen a
há - la é - nek! Vé - re - den vál - tot - tál meg
rút bú - ne - i - ből Ma - gad - nak egy ki - vált né - pet.

Hosszú az a terem, ott van az én helyem,
A nagy vacsora készen áll.
Palotádba hívtál, bennem is megbíztál,
Készítem a szép ruhám. (addig is)

Szívemből magasztalom...

Lesz majd elég olaj, tiszta, finom olaj,
Ha késik is a menyegző.
Ragyogjon a lámpás, mikor hangzik a kiáltás:
„A vőlegény már imhol jó!” (de addig)

Szívemből magasztalom...

Hangzik már az ének, gyönyörű dicséret,
Kórusodban ott leszek.
Ragyognak az arcok, megszűntek a harcok,
Magasztaljuk nagy neved. (igen én)

Szívemből magasztalom...

Megjegyzések:

1. A refrén előadásmódja: tempo giusto

2. Az egyes versszakok ritmusa a természetes beszéd prozódiaja szerint

Imádkozzunk!

„Amit az imádat idején átélünk, az mindig egy kissé az örök-
kévalóság boldogságának előizét adja nekünk.”

(Ordass Lajos)

Adjunk hálát és dicsérjük Istent, mert:

- Ő békességet tervez és nem romlást;
- nála mindig kész a bocsánat;
- a gonosz végleg legyőzött a kereszten!

Valljuk meg, hogy:

- könnyen lobbanunk haragra embertársunk ellen;
- nehezen tudjuk elfelejteni a bennünket ért sérelmeket;
- sokszor tehetnénk jót, mégsem tesszük!

Kérjük bizalommal Urunkat:

- hogy könyörüljön azokon, akik ma a világban háborús te-
rületen élnek;
- különösen keresztyén testvéreinkért, akiket hitük miatt ül-
döznek;
- hogy adjon olyan felelős vezetőket, akik a békességet
munkálják, nem a háborút!

A.L.

Új CD-lemezek az Evangélikus Missziói Központ – Magyar Evangélikus Rádiómisszió kiadásában

Kereszt fogantató nélkül

Fabiny Tamás püspök a Kossuth Rádió vasárnap reggeli műsorába írt párperces jegyzeteit közreadta a Luther Kiadó könyv formájában. A mellékelt CD-lemez felvételei a Magyar Evangélikus Rádiómisszióban készültek. A tizenkilenc, Fabiny Tamás hangján megszólaló rádiós jegyzet mellett *Dresch Mihály* improvizációi hallhatók a lemezen, mely most a könyvtől függetlenül megrendelhető az Evangélikus Missziói Központnál. Néhány a címeiből: *Lomtalanítás; Az egyház gyógyulásáért; Lélekmentő fénykép*

láló rádiós jegyzet mellett *Dresch Mihály* improvizációi hallhatók a lemezen, mely most a könyvtől függetlenül megrendelhető az Evangélikus Missziói Központnál. Néhány a címeiből: *Lomtalanítás; Az egyház gyógyulásáért; Lélekmentő fénykép*

22 igehirdetés

Ittész István evangélikus lelkész rendszeresen hirdet igét gyülekezetekben, csendesetekben. Ezekből az ébresztő lelkületű igemagyarázatokból adunk közre öt sorozatot egy CD-lemezen mp3 formátumban. A tartalomból: *Mit lehet tenni a múlt terheivel?*

Helyzetkép a túlvilágról; Bolondság vagy bölcsesség? (Saul és Dávid, Nábál és Abigail stb.)

A CD-k megrendelhetők az evmis@lutheran.hu e-mail címen, illetve a 06 1 400 357 telefonszámon (a délelőtti órákban)

A Magyar Evangélikus Rádiómisszió *Lélekhangoló* című műsorát sugárzó rádiók és az adások időpontjai:

Civil Rádió – FM 98

Budapest és környéke
kéthetente vasárnap 8 óra
ismétlés: aznap 22 óra
www.civilradio.hu

Szent István Rádió

Vétekkörzete Északkelet-Magyarország, az alábbi sugárzási központokkal:
Eger – FM 91.8; Encs – FM 95.4
Gyöngyös – FM 102.2
Sátoraljaújhely – FM 90.6
Hatvan – FM 94.0; Miskolc – FM 95.1
Tokaj – FM 101.8; Törökszentmiklós FM 96.4
kéthetente szombaton 15.30 (*Ökumené – Testvéregyházak félórja* c. műsorban)
ismétlés: másnap 9.05
www.szentistvanradio.hu

Agnus Rádió – FM 88.3

Kolozsvár és környéke
péntek 12.25 (magyarországi idő szerint: 11.25)
www.agnusradio.ro

Európa Rádió

Miskolc, Záhony – FM 90.4
Debrecen – FM 94.4
Szeged – FM 87.9
Nyíregyháza – FM 100.5
Mezőkövesd – FM 102.1
Kisújszállás – FM 103.2
csütörtök 17.10–18.00 (*A Kitekintő* c. műsorban, nem minden héten)
www.refradio.eu/radio/euradio/

Sion Rádió

Beregszász
www.refradio.eu/radio/sion
változó időpontokban

Credo Evangélikus Rádió – FM 98.8

Szombathely
hétfőtől péntekig: 19.00

online élő adás:

<http://www.credoradio.hu/credo/elo-adas>

Kontakt Rádió

Budapest–Terézváros
hétfő: 16.30
www.kontaktradio.hu

Alt FM – 102 MHz

Arad
interjúink, egyéb felvételeink alkalmi átvétele

A felsorolt rádiók többségének adása – benne a *Lélekhangolóval* – online is hallgatható a feltüntetett webcímeiken.

EKJ

Előzetes a 2015. év országos missziói eseményeiből

- január 4–11. aliánsz imahét
- január 18–25. ökumenikus imahét
- február 24–25. Aliánsz teológiai műhely, Piliscsaba
- március 17–18. missziói konzultáció, Piliscsaba
- május 16. egyházkerületek missziói napja
- június 22–26. ökumenikus missziói lelkészkonferencia, Révfülöp
- július 5–8. konferencia a missziói központ szervezésében, Piliscsaba
- augusztus 19–23. BalatonNET, Balatonszemes
- október 10. országos evangélicizáció

Az Evangélikus Missziói Központ jelentősebb szolgálatai az év második felében

Előadások, igehirdetések, evangelizációk, konferenciák

Orosháza, Békés, Káposztásmegyer, Dunaegyháza, Kiskőrös, Litér, Magyarokanizsa, Pilisszentkereszt, Piliscsaba, Pécs, Pilis, Monor, Budapest, Pesterzsébet, Szarvas, Békéscsaba, Dabas, Oroszlány, Csepel
Erdély: Csíkszereda, Arad, Négyfalu
Kárpátalja: Nevetlenfalva, Akli, Nagybereg, Munkács, Nagydobrony
Felvidék: Tornaalja, Abara, Sajógörmör, Hosszúszó
Luxemburg

Szolgálatok missziós szervezetekben

Evangélikus Belmissziói Baráti Egyesület (EBBE), Magyar Evangéliciumi Szövetség (Aliánsz), Magyarországi Egyházak Ökumenikus Tanácsa (MEÖT), EZAZANAP, Zsidók Jézusért, Evangélikus Külmissziói Egyesület (EKME), Evangéliciumi Fórum

Kukorica a betonon

lyat már láttam, hogy betonrészből kinő a fű vagy virág, de igazi kukorica, terméssel együtt...?

A képet Magyarfaluban készítettem. A legkeletibb magyarlakta település, túl a történelmi Nagy-Magyarország határán, Moldvában. A faluban mindenki beszél magyarul, de például Petőfit, Orbán Viktort nem mindenki ismeri. Ez igazán Románia. Itt az oktatás, de az egyházi élet is csak románul folyhat. Ide menekültek a madéfalvi veszedelem után az erdélyi székelyek.

Itt, ebben a betonjárdán is kukoricatermő házban nőtt fel lancu Laura József Attila-díjas költő. Jó néhány könyve jelent már meg, de nem minden rokona tudja azt elolvasni magyar nyelven. (lancu Laura verseit és egy írását is közli lapszámunk.)

A fénykép növényt szemlélő szereplője Bakay Péter evangélikus lelkészünk, cigánymissziós referens, aki korábban egy évet töltött a gyimesi pásztorokkal, azóta rendszeresen visszajár a Gyimesbe és Moldvába.

Kedves Olvasó, ez a kép azt üzeni, hogy tartsuk számon egymást! „Minden magyar felelős minden magyarért” (Szabó Dezső). Hit, remény és szeretet által a lehetetlen is lehetségessé válhat.

SZEVERÉNYI

Ima a lelkipásztorért

Kegyelmess Istenünk, aki őriző Pásztorunk vagy, esedezem előtted a lelkipásztorért. Boldog és ítélet alatt álló szolgálatot bízál reá, hogy hirdesse Igédet közöttünk szavaival és életével. Könyörgök azért, hogy naponta álljon meg Előtted, ne hordozza egyedül a gyülekezetért való felelősség gondját.

Áldd meg igehirdetését! Tisztán zúgjon át rajta a Te Igéd, emberi gyarlóság és bűn, vagy emberi bölcsesség bele ne keveredjék! Óvd meg a dicsérettől, ha hatalmasan zeng általa a Te akaratod, és óvd meg a csüggedéstől, ha sokáig pusztába veti a magot! Adj neki bátorságot Szentlelked által, hogy semmi el ne tántorítsa a Te akaratod erejének és ítéletének megmutatásától! Adj a szívébe sok szeretetet, hogy hirdesse mindenk fölétt Krisztusban lehajló kegyelmedet!

Ne adj számára nagyobb kísértéseket, mint amelyeket elhordozhat, könyörülj emberi gyarlóságain! Adj neki naponta bűnbánatot, és nehéz munkájában tápláld az élet kenyerével! Sorakoztass mellé munkatársakat, hajlítsd felé a presbiterek lelkét, fűződjenek össze a szívek Előtted való barátság által!

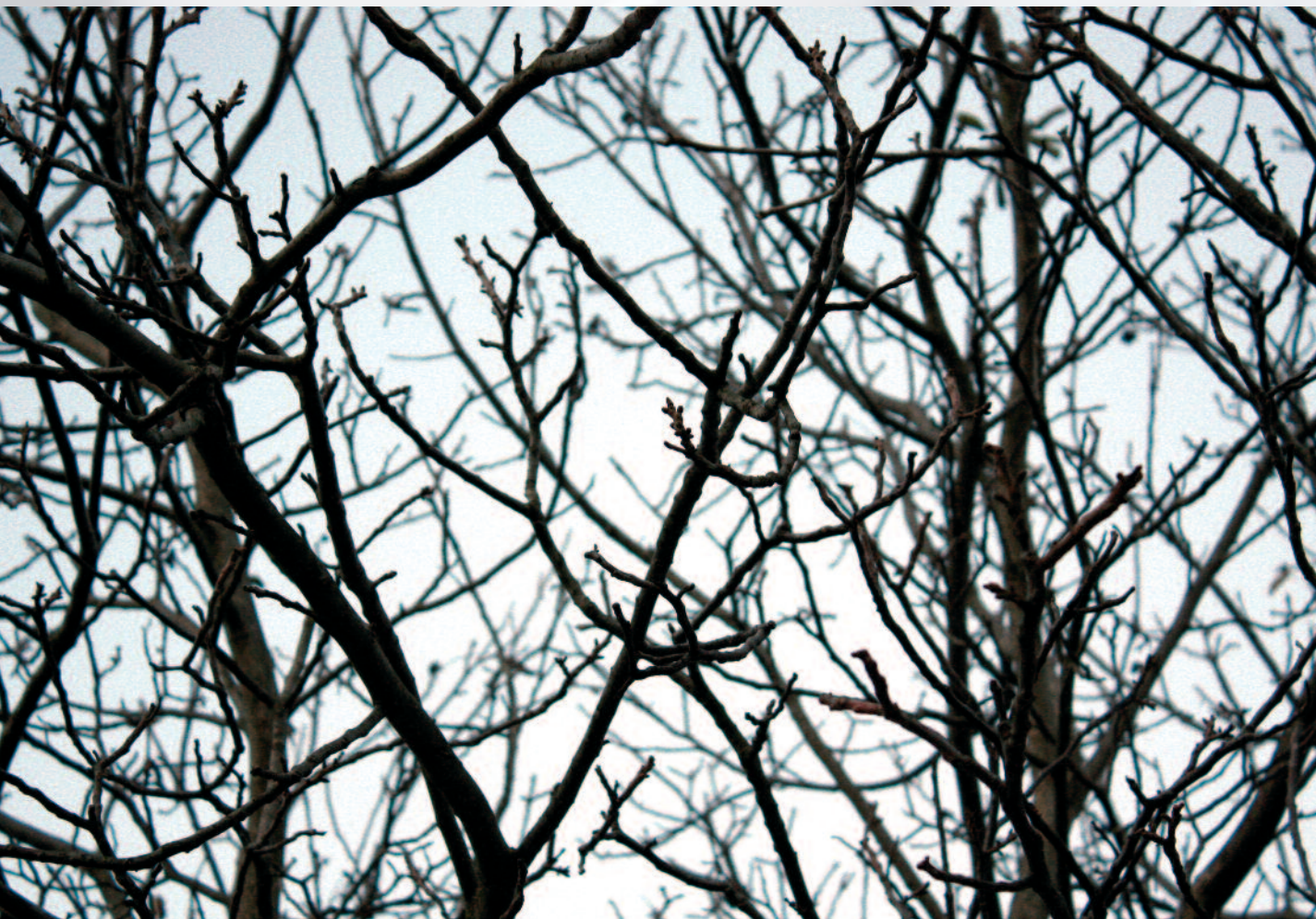
Legyen áldott a vigasztalása, amikor szomorú emberekhez hajol, legyen boldog a gyermekekkel való foglalkozása, legyen hangos, erőteljes az a néma igehirdetés, amit az életével mutat meg! A mi Urunk, Jézus legyen Pásztora, Ő alázza meg büszkeségében, Ő legyen gyógyító orvosa, ha sebeket kap, Ő küldje tovább harcra, ha elcsüggedne, Őbenne legyen jutalma a földön és az örökkévalóságban! Ámen

Forrás: a sepsiszentgyörgyi református egyházközség honlapja

A diófa meséi

A szék

A z iskola kapujában valóságos háború dúlt. Hóháború. A tantermekből kiszabadult gyereksereg boldogan hancúrozott a frissen esett hóban. A fiúk előbb a lányokat dobálták meg hógolyókkal, de ezt a kényeskedők hangos nemtetszése miatt hamar elunták. Sokkal izgalmasabb volt hát egymást dobálni. Ki tud jobban célózni? Sikerül-e a másikat úgy fültövön vágni, hogy még otthon is olvadt hólé csurogjon a füléből – az anyukák nagy öröme.

Ica, a takarítónő az ajtó üvegén át nézte a kinti eseményeket. Arra gondolt, amit a gyerekek most szétdobálnak, azt is neki kell majd ellapátolnia. S kikukkantott az ajtón, de az ajtórésben besüvítő hógolyó majdnem őt is eltalálta. Korához képest fűgén ugrott

*Kezét az ölébe ejtette,
és beszélgetett Jézusával.*

félre, így a hógolyó az előtérben landolt. Ica megadóan indult a felmosó felé. Nyugdíj előtt állt, évtizedeket dolgozott le ebben az iskolában. **Megszokta és szerette a gyerekeket.** Évtizedek óta köztük élte az életét, s ez segítette őt nem elfelejteni azt a szőke kislányt, aki valaha ő volt és ugyanígy örült az első hónak.

Az udvar közben kiürült, a gyerekek ebédelni indultak a napközibe vagy haza. A beállt csendben Ica hátrament az udvar sarkába. Már várta a hólapát, ott kezdte mindig, őszi időben a söp-

rést, telente a hólapátolást. Állt itt egy öreg diófa. A szélkavarta hóesésben pattogtak a levéltelen ágak. Felnézett. Ez a fa már akkor is itt állt, amikor ő oly régen munkába állt. Szerette ezt a fát. Tán az iskola egykori pedellusa ültette még, senki nem emlékszik már rá, mikor. Mennyi gyereket látott ez a fa! Hány tanévnyitót és tanévzárót élt át! Régen még ezeken a jeles alkalmakon zúgott a Himnusz, a Szózat a sok száz gyerekajkon. Mostanára a gyerek is kevesebb lett, s az igazgató is csak annyit mond: hallgassuk meg a Himnuszt!

Ica mindig magában énekl, s azt gondolja, a diófa is biztosan vele dúdolja. Legalább ók ketten.

Mire végzett, öreg este lett. Kitakarította a termeket is, zárás előtt még szétnézett, rendben van-e minden. Mintha az övé lenne, gondolta. Most jó pár napig nem jön, mert ez a havas nap a téli szünet előtti utolsó tanítási nap. Neki ez mindig büntetés. Mert Ica nagyon magányos volt. Férje rég elhalt, egyetlen fia valahol külföldön él, talán dolgozik? Nem is tudja, mert már évek óta nem jött felöle semmiféle hír. Se telefon, se levél. Anyai szíve rosszat sejtett, de erre gondolni se szeretett. A faluban nem volt rokona sem, csak a szomszédok. Azokra lehetett még számítani. Persze, a munkahelyén is szerették, de jött a karácsony. És a karácsony Icanak mindig nagyon nehéz volt. Olyankor a falu teljesen kihalt. Csak a kutyák hergelik egymást, mert még egy arra járó sem lehet ilyenkor megugatni. Mert karácsonyeste mindenki bezárkózik. A szeretet ünnepe a legönzőbb ünnep lett – gondolta.

Azért a templomba mindig elment. Nemcsak az ünnepen, máskor is, ki nem hagyott volna egy vasárnapot sem. **Mert ott egyszer azt mondta a pap, hogy sosem vagyunk egyedül.** Erre ma is úgy emlékszik, mintha tegnap hallotta volna. Mert elhalhatnak mellőlünk szeretteink, elhagyhatnak barátaink, de Jézus sosem hagy el bennünket. Amit akkor az a pap mondott, nagyon a szívébe zárta. És az ágya végébe odaállított egy széket és azt gondolta, azon a széken ül Jézus. S amikor lefeküdt, szemét a székre fordította, és beszélgetett Jézussal. Imádkozott, elmondta Jézusnak a nap minden eseményét, jót is, rosszat is. Így, Jézussal beszélgetve aludt bele az éjszakába. Ez volt az ő kis titka.

Szenteste, hazajöve a templomból, megterített magának a konyhaasztalon. Egy vázába beleállított egy fenyőágot, ráakasztott pár szem szaloncukrot. Valahonnan a fiók mélyéről előkotort egy régi gyertyát, kistányérba állította és meggyújtotta. **Vágott egy karéj kenyeret, s aludt tejet kana-**

lazott hozzá. Ez volt az ő ünnepi vacsorája. Majd bement a szobába, leült az ágya szélére és a székre nézett. Eszébe jutott a kisgyermek, az istálló, a riadt Mária. Meg az elveszett fia. Vajon hol lehet, él-e még – sóhajtotta. S régi karácsonyokra gondolt, amikor még többen ülték körül az asztalt, s kántáló fiatalok énekétől volt hangos az utca. Kezét az ölébe ejtette, és beszélgetett. Jézusával...

Másnap a szomszédok nem tudták mire vélni, hogy nem hánytta el a havat a járdán. Sőt, az udvarban sem. A ház zárva maradt, mi történhetett? Orvost hívtak, meg rendőrt, aki felnyitotta az ajtót... Temetése után még sokáig találgatták a faluban, mi lehetett az oka, hogy a fejét a székre hajva halt meg. Mosollyal az arcán...

LUPTÁK GYÖRGY

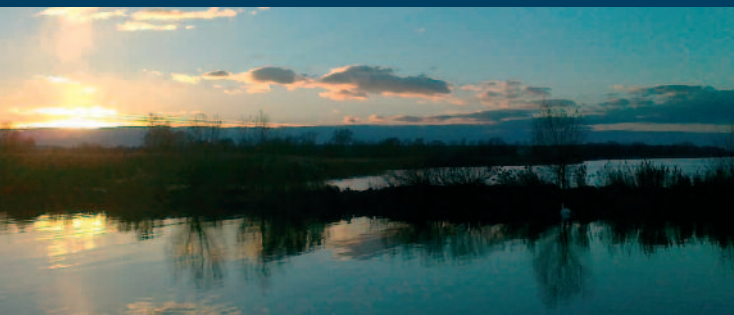
Fotó: Lévai Juhász Kinga

Babits Mihály
Húsvét előtt
(részlet)

Én nem a győztest énekelem,
nem a nép-gépet, a vak hőst,
kinek minden lépése halál,
tekintetétől ájul a szó,
kéznyomása szolgaság,
hanem azt, aki lesz, akárki,
ki először mondja ki azt a szót,
ki először el meri mondani,
kiáltani, bátor, bátor,

azt a varázsszót, százezrek
várta léleketadó szent
embermegváltó, visszaadó,
nemzetmegmentő, kapunyitó,
szabadító drága szót,
hogyan elég! hogyan elég! elég volt!
hogyan béke! béke!
béke! béke már!
Legyen vége már!

A 2014-es év igéje

*„De nekem olyan jó Isten
közelsége!”*

(Zsolt 73,28a)